

Dr. Takáts Ágoston

LÉTEZIK-E KERESZTÉNY BÖLCSELET?...

- A keresztény bölcselet problematikája -

Dr. Takáts Ágoston

**LÉTEZIK-E KERESZTÉNY
BÖLCSELET?...**

– A keresztény bölcselet problematikája –

2001.

Tartalom

1. MI A BÖLCSELET?	7
1. 1. A bölcelet, mint az emberi kíváncsiság tudománya.	8
1. 2. A bölcelet, mint az emberi vágyak-remények tudománya.	8
1. 3. A bölcelet, mint az emberi próbálkozások tudománya.	9
2. AZ ENERGETIKAI AXIÓMARENDSZEREN NYUGVÓ RENDSZERELMÉLET. ...	13
2. 1. A bölcelet, mint rendszerelméleti tudomány.	13
2. 1. 1. A rendszerelmélet, mint alapvető tudomány.	13
2. 1. 2. A megismerés posztulátumrendszere és hármas-absztrakciósintje.	14
2. 1. 3. A rendszerelmélet matematikai és természettudományos alapjai.	16
2. 1. 4. A rendszerelmélet, mint az alapösszefüggések és lényeges törvényszerűségek tudománya.	18
2. 2. Az energetikai axiómarendszeren nyugvó rendszerelmélet.	24
2. 2. 1. Az axiómarendszerekről általában.	24
2. 2. 2. Az energetikai axiómarendszer felépülése.	25
2. 2. 3. Az energetikai axiómarendszer megfogalmazása.	26
2. 2. 4. A statisztikai felfogás alkalmazása a gondolkodás egész területén.	28
3. A FEJLŐDÉS ÁLTALÁNOS TÖRVÉNYE ÉS A FEJLŐDÉSI VALÓSZÍNŰSÉG..	30
3. 1. A fejlődés-elvének megközelítése és megfogalmazása.	30
3. 2. A fejlődés lépcsőfokai.	31
3. 3. A fejlődés-elvének struktúraszintű leképezése.	31
3. 3. 1. A prébiológiai struktúraszinten 32	
3. 3. 2. A biológiai struktúraszinten 33	
3. 3. 3. Tudati struktúraszint vonatkozásában 34	
4. A LÉT- ÉS ÉRTÉKREND.	39
4. 1. Energetikai-, információelméleti- és kibernetikai-megközelítés.	39
4. 2. A lét és érték származtatása és megfogalmazása.	41
4. 3. A lét- és értékrend származtatása.	42
4. 3. 1. A létrend energetikai származtatása.	42
4. 3. 2. Az értékrend kibernetikai származtatása.	43
4. 4. A lét- és értékrend ekvivalenciája.	43
5. TRANZSCENDENS STRUKTÚRAELEMZÉS.	45
5. 1. A transzcendencia, mint ontológiai létállapot.	45
5. 2. A transzcendencia etikai megközelítése és megfogalmazása.	47
5. 2. 1. Az erkölcsi strukturáltság meghaladja a pszichikai struktúraszintet.	48
5. 2. 2. Mi különbözteti meg az erkölcsiséget a szubtranszcendenciától?	48
5. 2. 3. A transzcendencia etikai megfogalmazása.	49
5. 2. 4. A transzcendencia létének igazolása.	50
5. 3. A transzcendens léttel egybeépült erkölcsi struktúra.	51
5. 3. 1. A transzcendens létbe beépült erkölcsi-struktúra.	52
5. 3. 2. A transzcendens létstruktúra energetikai-strukturáltsága.	53
5. 3. 3. A transzcendens létstruktúra információs-strukturáltsága.	55
5. 3. 4. A transzcendens-létstruktúra kibernetikai-strukturáltsága.	64
5. 3. 5. Transzcendens-kibernetika: a Szentlélek-ajándékai.	67

5. 4. A SZERETET-MEGMARADÁSÁNAK-ELVE.	69
5. 4. 1. A szeretetmegmaradás-elvének megsejtése és megközelítése.	69
5. 4. 2. A megsejtett SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉNEK struktúraszintű leképezési kísérlete és lehetősége.	70
6. MI A KERESZTÉNYSÉG?... ..	72
6. 1. Miért van szükség kereszténységre?	72
6. 1. 1. Szükséges, de nem elégséges a kereszténységhez.	73
6. 1. 2. Mi szükséges és elégséges a kereszténységhez?	73
6. 2. Kereszténység és erkölcsiség.	74
6. 3. Kereszténység és humanizmus.	75
6. 4. A kereszténység és a transzcendencia.	76
6. 4. 1. A megtérés a keresztény a keresztény ember számára.	77
6. 4. 2. A kiengesztelődés a keresztény ember számára a második transzcendens tény. .	77
6. 4. 3. A megigazulás a keresztény ember számára a harmadik – és az előzőeket betetőző – transzcendens-tény.	79
7. MI HÁT A KERESZTÉNY BÖLCSELET?	81
7. 1. Istennek, mint a TELESSÉG-STRUKTÚRÁJÁNAK ontológiai megközelítése és felvázolása.	82
7. 2. Az isteni Háromszemélyűség ontológiai megközelítése.	83
7. 3. A KINYILATKOZTATÁS információelméleti elfogadása.	84
7. 3. 1. A természetes-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.	85
7. 3. 2. A természetfeletti-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.	86
7. 4. A Krisztusba vetett HIT, REMÉNY és SZERETET ontológiai és erkölcsi elfogadása.	87
7. 4. 1. A HIT ontológiája és etikája.	87
7. 4. 2. A REMÉNY ontológiája és etikája.	88
7. 4. 3. A SZERETET ontológiája és etikája.	89
7. 5. Közösség Krisztusban.	90
7. 5. 1. A krisztusi Lét- és Élet-közösség.	91
7. 5. 2. Krisztusi Ige- és Igazság-közösség.	91
7. 5. 3. Krisztusi Asztal-közösség.	92
7. 6. A keresztény nagykorúság, a keresztény lét- és értékrend.	93
7. 6. 1. Keresztény nagykorúság.	93
7. 6. 2. Keresztény lét- és értékrend.	94
BEFEJEZÉS.	96
I. MELLÉKLET: ÁDÁM ANTAL AKADÉMIKUS LEVELE A SZERZŐHÖZ.	97
II. MELLÉKLET. AZ ISMERETELMÉLETI POSZTULÁTUMOK LOGIKAI AXIOMÁKRA VALÓ VISSZAVEZETHETŐSÉGÉNEK KÉRDÉSE.	98
1. Az ontológiai apriori-elvek tarthatatlan volta.	98
2. Logikai axiómák.	98
3. Az ismeretelméleti posztulátumok.	99
4. Az ismeretelméleti posztulátumok levezethetetlen volta.	100
5. Az ismeretelmélet korszerűsítése.	100

Számomra és sokak számára úgy tűnik, hogy első sorban – esetleg csupán?! – az teszi a bölcseletet kereszténnyé, hogy „ancilla theologiae”, alapját képezi a teológiai gondolkodásnak és a teológiai tudománynak. – Azonban jelenlegi keretei szűkek, túlságosan lemerevedtek, így nem képesek befogadni az újat. – A filozófia mintha nem vállalná a „teológia szolgájának” szerepét, a teológia pedig – úgy tűnik – nem is igényli a filozófiai alapokat. – Legjobban talán Karl Rahner teológiáján érezhető, hogy – szinte filozófiai alapok nélkül – hiszen Heidegger egzisztencialista-filozófiáját tanulta, – mintha a „levegőből” építené fel teológiai rendszerét.

„Egyházunk életében az utóbbi néhány évtizedben jelentkező feszültségeket nem kis mértékben a teológia, illetve a teológiát intenzívebben művelők élték át. Abban a zárt rendszerben ugyanis, amelyben a teológia – és többé-kevésbé Egyházunk – élt, sőt melybe már-már lemerevedett, sem a mindig jobban megismert bibliai kinyilatkoztatást, sem az egyre szélesebb horizontot feltáró bölcseleti-történeti gondolkodást, sem a természettudományoknak gyarapodó ismereteit, eredményeit nem lehet már beilleszteni, beskatulyázni.” (Szennay András főapát dékáni székfoglalójából. 1984.)

A modern tudományok új mondanivalói új – legalábbis alternatív – gondolkodási keretet tesznek szükségessé – a teológiát megelőzve – elsősorban a bölcseletben: „az új bornak új tömlőre van szüksége”. – De mitől lesz ez keresztény? – Erre a kérdésre szeretnénk választ keresni és kapni!...

ÁTTEKINTÉS:

1. Mi a bölcelet?

1. 1. A bölcelet, mint az emberi kíváncsiság tudománya.
1. 2. A bölcelet, mint az emberi vágyak – remények tudománya.
1. 3. A bölcelet, mint az emberi próbálkozások tudománya.
1. 4. A bölcelet, mint az emberi védtelenség tudománya.

2. Az energetikai axiómarendszeren nyugvó rendszerelmélet.

2. 1. A bölcelet, mint rendszerelméleti tudomány.
2. 1. 1. A rendszerelmélet, mint alapvető tudomány.
2. 1. 2. A megismerés posztulátumrendszere és hármas absztrakciós-szintje.
2. 1. 3. A rendszerelmélet matematikai és természettudományos alapjai.
2. 1. 4. A rendsz. elmélet, mint az alapösszefüggések és lényeges törvényszerűségek tud.
2. 2. Az energetikai axiómarendszeren nyugvó rendszerelmélet.
2. 2. 1. Az energetikai axiómarendszeréről általában.
2. 2. 2. Az energetikai axiómarendszer felépülése.
2. 2. 3. Az energetikai axiómarendszer megfogalmazása.
2. 2. 4. A statisztikai felfogás alkalmazása a gondolkodás egész területén.

3. A fejlődés általános törvénye és a fejlődési valószínűség.

3. 1. A fejlődés-elvének megközelítése és megfogalmazása.
3. 2. A fejlődés-elvének lépcsőfokai.
3. 3. A fejlődés-elvének struktúraszintű leképezése.
3. 3. 1. A fejlődés-elve a prébiológiai struktúraszinten.
3. 3. 2. A fejlődés-elve a biológiai struktúraszinten.
3. 3. 3. A fejlődés-elve a tudati struktúraszinten.

4. A lét- és értékrend.

4. 1. Energetikai, információelméleti és kibernetikai megközelítés.
4. 2. A lét és érték származtatása és megfogalmazása.
4. 3. A lét- és értékrend származtatása.
4. 3. 1. A létrend energetikai származtatása.
4. 3. 2. Az értékrend kibernetikai származtatása.
4. 4. A létrend és az értékrend ekvivalenciája.

5. Transzcendens struktúraelemzés.

5. 1. A transzcendencia, mint ontológiai létállapot.
5. 2. A transzcendencia etikai megközelítése és megfogalmazása.
5. 2. 1. Az erkölcsi strukturáltság meghaladja a pszichikai strukturáltságot.
5. 2. 2. Mi különbözteti meg az erkölcsiséget a szubtranszcendenciától?
5. 2. 3. A transzcendencia etikai megfogalmazása.
5. 2. 4. A transzcendencia létének igazolása.
5. 3. A transzcendens léttel egybeépült erkölcsi struktúra.
5. 3. 1. A transzcendens létbe beépült erkölcsi struktúra.
5. 3. 2. A transzcendens létstruktúra energetikai strukturáltsága.
5. 3. 3. A transzcendens létstruktúra információs strukturáltsága.
5. 3. 4. A transzcendens létstruktúra kibernetikai strukturáltsága.
5. 3. 5. A transzcendens kibernetika: a Lélek-ajándékai.
- 5.4. A szeretetmegmaradásának-elve.

6. Mi a kereszténység?

- 6. 1. Miért van szükség kereszténységre?
- 6. 2. A kereszténység és az erkölcsiség.
- 6. 3. A kereszténység és a humanizmus.
- 6. 4. A kereszténység és a transzcendencia.

7. Mi a keresztény bölcselet?

- 7. 1. A Teljesség-struktúrájának ontológiai megközelítése.
- 7. 2. Az isteni Háromszemélyűség ontológiai megközelítése.
- 7. 3. A Kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.
- 7. 3. 1. A természetes-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.
- 7. 3. 2. A természetfeletti-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.
- 7. 4. Az isteni-erények ontológiai és erkölcsi elfogadása.
- 7. 4. 1. A Hit ontológiája és etikája.
- 7. 4. 2. A Remény ontológiája és etikája.
- 7. 4. 3. A Szeretet ontológiája és etikája.
- 7. 5. Közösség Krisztusban.
- 7. 5. 1. A krisztusi Lét- és Élet-közösség.
- 7. 5. 2. A krisztusi Ige- és Igazság-közösség.
- 7. 5. 3. A krisztusi Asztal-közösség.
- 7. 6. A keresztény nagykorúság, a keresztény lét- és értékrend.
- 7. 6. 1. Keresztény nagykorúság.
- 7. 6. 2. Keresztény lét- és értékrend.

Befejezés.

1. MI A BÖLCSELET?

A bölceletet, vagy filozófiát, valójában két oldalról közelíthetjük meg. – Az első közelítési módot – legalább is számomra – legekleatásabb módon Halasy-Nagy professzor fogalmazta meg.

„A filozófia az EGÉSZ-nek a tudománya, amint ezt már Arisztotelész helyesen vette észre. Mert míg a szaktudományok mindent RÉSZ-ek gyanánt vizsgálnak, addig a filozófia a részeket is az egész szempontjából teszi a kutatás tárgyává...

A filozófia műve mindig rendszer – szisztéma-alakjában mutatkozik meg, mert az EGÉSZ csak a rendszerben fogható fel...

A filozófia olyan igazságra törekszik, amelynek nem csupán egyéni, hanem általánosan kötelező érvénye van. Tehát igazságának sorsa nem lehet egybekötve annak a sorsával, aki felfedezte. Az igazság mindig túl van azon, ami személyes és esetleges jellegű. tudásunk teljesen értelmetlenné és semmivé válnék, ha nem tételeznénk fel az EGÉSZ IGAZSÁGOT, amelynek keretébe illeszthetők be a szaktudományok igazságai részek gyanánt.” (Halasy-Nagy József: A filozófia története.)

A második megközelítési mód az emberi tudományokon keresztül vezet. Az emberi gondolkodás ugyanis – és ehhez kapcsolódóan az emberi tudomány – három elvonatkoztatási szinten mozog, és ezeknek megfelelően tehetünk különbséget leíró-, oknyomozó- és bölceleti-tudományok között.

– A leíró tudományok – minden belső és külső kapcsolat nélkül beszámolnak a természeti jelenségekről, vagy történelmi tényekről.

– Az oknyomozó tudományok keresik a belső és külső okokat, összefüggéseket, következményeket a természeti jelenségek, vagy a történelmi tények között.

– A bölceleti tudományok a végső okokat, végső összefüggéseket keresik, sokszor azt állítva, hogy meg is találták azokat, bár a végső okok kutatásában mindig újabb és újabb „végső határok” jelentkeznek. – S ez bizony a bölceleti tudományok értékét erősen megkérdőjelezi.

Megpróbáltam két oldalról is megközelíteni a filozófiai tudomány – tudományok – lényegét, de mindjárt hozzá kell fűznöm fenntartásaimat.

A filozófiai rendszereknek általában abban látom a hiányosságát, – mondhatnám úgy is: tragédiáját, – hogy mindig többet akarnak mondani, mint az az adott időben lehetséges, mert zárt fogalmi hálójukba próbálják kényszeríteni a világot minden tudományával. – Ámde mikor tudott egy zárt fogalmi rendszer akár csak egy-két évszázaddal is előre jelezni, – nem a bekövetkező történelmi eseményeket, de még a történelmi fejlődés irányát, tendenciáit sem, – ha nem engedi meg a tények korrekciós hatását metodikájának tehetetlenségi erejével úgyszólván terhes gondolkodásmódjában?...

Valójában a filozófiák sokkal többet mondanak az emberi reményekről, kétségekről, vágyakról és félelmekről, mint az élet, a világ és a történelem lényegéről, amely csak az adott pillanatban tűnik bizonyosságnak. – A természettudomány többé-kevésbé tisztában van azzal az igazsággal, hogyha meg is ismertünk már kutatásaink során olyan törvényeket, amelyeket semmiféle további fejlődés már nem dönthet meg, nem tudjuk megkülönböztetni azoktól, amelyek idővel mindenképpen megváltoznak. Döbbenetes, de így van!...

A filozófiai rendszerek miért nem számolnak ezzel az egyszerű ténnyel? – Akkor nem lenne tele a filozófia története sorozatos és látványos visszakoosásokkal és újakezdésekkel. – Nem tagadom, lehet, hogy kissé igazságtalan vagyok a filozófiai-rendszerekkel és a filozófusokkal szemben. De a filozófusokat, – általában, – mint szenvedélyes kíváncsi embereket tartom számon, és úgy vélem, hogy mint szenvedélyes kíváncsi embereket kell nagyon is komolyan venni! – És ha ilyen értelemben vesszük komolyan őket, akkor tudományuk is komollyá válik. Nem ugyan a világ dolgainak és a történelemnek megítélésében, hanem az előrejelzések kutatásában és a cárható értékek megsejtése reményében.

1. 1. A bölcselet, mint az emberi kíváncsiság tudománya.

Az ős-kortól kezdve a kíváncsiság volt az a tulajdonsága az embernek, amely mindig előbbre vitte és többre tette képessé. – Valójában e nélkül a tulajdonság nélkül még ma is jóval hátrább lennénk kutatásban, tudományban, kultúrában, civilizációban, kb. ott, ahol Ausztrália és Afrika őslakói tartottak a XX. század elején. – Pedig az emberben annyi képesség van, amely aktualizálásra vár, és a történelem folyamán aktualizálódott is, de mindez az alapképesség: a kíváncsiság – vagy másként: tudás-vágy – nélkül megmaradt volna csupán képességnek.

Kísérreljük meg a kíváncsiságnak, mint alapvető emberi képességnek az elemzését.

– Az emberszeretett volna mindig többet tudni, mint az, az adott lehetőségek és keretek között, módjában állt. Ez volt az oka annak, hogy nem elégedett meg környezete felderítésével és megismerésével, hanem mindig távolabbi vidékek érdekelték.

– Az ember mindig kereste a megismert dolgok között az alapvető összefüggéseket és a tapasztalt jelenségekben a törvényszerűségeket. Ez vezetett a kísérletekhez, azok azonos, majd más körülmények között való megisméltéséhez.

– Az ember mindig kutatta – a dolgok összefüggései és törvényszerűségei alapján – a jövő kilátásait és lehetőségeit. Ez a törvényszerűségeknek a jövőbe történő extrapolálása vezetett el a találmányokhoz és azok tökéletesítéséhez.

– Az ember szeretett volna mindig a különféle – lehetőleg minden általa ismert – dolog végső okának birtokába jutni, és az előtte álló ismeretlent lehetőleg egyetlen végső rohammal bevenni. – Így születtek meg a különféle filozófiai-rendszerek.

Ezek azok az alapvető jellemzői az emberi kíváncsiságnak, melyek állandó mozgásban tartották gondolkodását, és ezek vezetik a ma bölcselőit is, és készítetik állandó erőfeszítésre.

– Ugyanakkor az ember mindig tudatába volt – vagy legalább is sejtette – képességei és tudása erősen korlátozott voltának, s ezért filozófiája gyakran a pesszimizmus, vagy a nihilizmus felé tendált, esetleg a hedonizmus – az élvezet-hajhászás – vált pót-cselekvésévé.

1. 2. A bölcselet, mint az emberi vágyak-remények tudománya.

Örök az emberben a vágy, a törekvés a boldogság után. – Persze, maga a vágy is, a törekvés is, a boldogság is mindig más és más formában fogalmazható meg, és valóban fogalmazódott is meg az idők folyamán.

– A vágy gyökerezhet:

a birtvágyban, mely az elérhető javak közül mindig többnek és többnek a birtoklását jelenti; a hatalom-vágyban, mely az elérhető és az elérhetetlen távolságban levő hatalomból mindig többnek és többnek a megragadásában valósul meg;

a reményben, mely az egyén vagy közösség – lehetőség szerinti – minél teljesebb boldogulására irányul.

– A törekvés megvalósulhat:

az erőszakban, mely mások letiprását, a másokon való könyörtelen átgázolást jelenti;

magában az erőben és erőfeszítésben, mely az ember teljes testi és lelki energiáját, energiatartalékát mozgósítja a kitűzött cél elérése érdekében;

az erőszak-mentességben, mely a kitűzött cél érdekében a másokkal szembeni toleranciát és szolidaritást használja fel az egyének és a közösség mozgósítására.

– A boldogság megfogalmazható:

érzéki és érzelmi boldogság formájában, mely a testi – evés, ivás, szexualitás-beli – teljes kielégülésben nyilvánul meg;

értelmi és törekvési boldogság formájában, mely a tudásnak és a tudás hatalmának birtoklását, s a birtoklás révén anyagi vagy erkölcsi – esetleg mind a kettő – elismerését jelenti;

lelki, erkölcsi és transzcendentális boldogság formájában, mely az Isten és az ember-testvér iránti szeretetben és szolgálatban nyilvánul meg. (Idesorolom még a családi-boldogságot is, mely a szülők, gyermekek együttes érzelmi-szellemi-lelki boldogságában nyilvánul meg.)

Kísérljük meg a vágyak és remények tudományának, mint alapvető emberi képesség megnyilvánulásának az elemzését.

– Az ember szeretett volna mindig maradéktalanul boldog lenni. Persze a vágy, a törekvés és maga a boldogság-megvalósulás és kielégülés, amelyet remélt, és amely után törekedett az ember, a történelem folyamán állandóan változott. Döntő mértékben az érzéki-érzelmi boldogság utáni vágy volt jelen minden időben, de megtalálható a magasabb rendű boldogság utáni vágy is a legtöbb történelmi időszakban.

– Korunk értelmes-embere ezt a boldogságot – általában – a több és mélyebb tudástól reméli. Ezért tanul, kutató, kísérletezik, de az elért eredmények nem teszik maradéktalanul boldoggá, sőt, újabb és újabb tanulásra, kutatásra, kísérletre sarkallják. – A kevésbé értelmes és kevésbé erkölcsös ember viszont nem a tudástól reméli a boldogságot, hanem az anyagi javak felhalmozásától. Ez viszont korántsem elégíti ki boldogság-vágyát, mert mindig több és mindig másabb anyagi javak birtoklására törekszik.

– Végző soron az értelmes embert a több tudás, – hasonlóan a többlet-gazdagságért az anyagiakat hajszoló emberhez, – nem elégíti ki és nem teszi boldoggá, mert tele van feszültségekkel, kétségekkel, félelmekkel és a kiszolgáltatottság-érzésével a sikertelenség és a boldogtalanság viszonylatában.

– Vannak persze, – és az ember tudatra-ébredése óta minden korban mindig voltak, különösen a kereszténység megjelenése óta fokozott mértékben, – akiknek lelkét és erkölcsiségét a transzcendencia felé való törekvés tölti be. Akik integrális boldogság-vágyukat az Isten és ember-testvér szeretetében és szolgálatában tudják kielégíteni. Ők azok, akik tudás-vágyukat az Örökkévalóság Urának mindig magasabb rendű megismerésében remélik beteljesedni, ez lesz számukra az Örök-boldogság...

Ezek lennének az alapvető jellemzői az emberi vágyak, törekvések és remények tudományának, melyek állandó mozgásban tartják az embert érzelmeiben, értelmében és törekvésében a boldogság elérése felé.

1. 3. A bölcelet, mint az emberi próbálkozások tudománya.

A bölcelet valójában a próbálkozások, mégpedig a sorozatos próbálkozások tudománya. A kíváncsiság, a vágy mindig újabb és újabb utakon próbál eljutni egyrészt a több tudáshoz,

másrészt az emberi boldogsághoz. Ezek a próbálkozások többirányúak. – Kísérjük meg ezek közül az utak közül néhányat a vizsgálatát és elemzését.

– Az ember tér-időbeliségén alapuló gondolkodási rendszer.

Ennek a gondolkodási rendszernek alapja az, hogy az ember térhez és időhöz kötött, éppen ezért térbeli és időbeli kötöttsége képezi gondolkodásának alap-kategóriáit. – Erős gondolati kényszer, – főleg a kevésbé csiszolt emberi elme számára, – hogy egyrészt földrajzi helyzetét, annak adottságait, azzal kapcsolatos kötöttségeit és előnyeit, magasabb szinten – esetleg – a térben adott törvényszerűségeket; másrészt történelmi időbeliségét, a különböző történelmi eseményekhez kötött voltát, magasabb szinten – esetleg – idő-paramétereit tegye gondolkodásának alapjává, s ezek segítségével szerezze fogalmait, alkossa ítéleteit és vonja le következtetéseit. –

Ezek azonban nem elégíthetik ki a bölcsélet igényeit, főként azért, mert szinte teljesen a tapasztalathoz és a tapasztalati elvonatkoztatáshoz kötöttek. Így még a logikai-szinthez sem jutnak el, legfeljebb érintőlegesen.

– Az ember létbeliségén alapuló gondolkodási rendszer.

Ez már jelentősen meghaladja az előző gondolkodási szintet, mivel alapját az emberi lét és annak léthatározmányai – paramétere – képezik. – Tekintettel azonban arra, hogy az átlag-ember számára az emberi lét a születéssel kezdődik, és a halállal végződik, ez a gondolkodási rendszer – szinte – az ember egyéni létére korlátozódik, és azon belül is az emberi élettel kapcsolatos tényekre. – Így a tapasztalati-elvonatkoztatás szintjén, az abból származó fogalmakat, ítéleteket és következtetéseket csak annyiban haladja meg, hogy a tapasztalati tények és a gondolkodástól független természeti jelenségek logikai összefüggésének megállapításáig jut el az emberi léttel, élettel kapcsolatban.

– Az emberi személyiségen alapuló gondolkodási rendszer.

Ezt a gondolkodási rendszert már bölcseletnek nevezhetjük, és a humanizmusnak bizonyos alacsony foka – az „individuál-humanizmus” – jelenik meg benne. Ez a rendszer gondolkodási műveleteivel a tapasztalati-elvonatkoztatás szintjét jelentősen meghaladja, már a logikai-absztrakció szintjén mozog, a logikai-elvonatkoztatás, az analízis és szintézis, a kapcsolatok és relációk felhasználása révén. – S ha ezekhez hozzávesszük a tudatos és szabad emberi személyiség, az emberi személyiségen alapuló emberi méltóság és egyenlőség felismerését, akkor – bizonyos mértékig – a rendszerelméleti gondolkodás szintjét is érinti. – Mérhetetlen hátránya azonban ennek a gondolkodási rendszernek, hogy teljesen egyedi beállítottságú, humanizmusa is csak „individuál-humanizmus”, mondhatni: „liberál-humanizmus”, – melynek célja csupán az egyéni – legfeljebb: csoport – érdek, fejlődés és az egyén vagy csoport boldogulása.

– Az ember társadalmasságán alapuló gondolkodási rendszer.

Az előző gondolkodási rendszert ez lényegesen meghaladja, humanizmusa pedig felülmúlja az „individuál-humanizmust”. – Ennek a gondolkodási rendszernek alapját a közösség képezi: a tudatos és szabad személyiségek közössége; humanizmusa pedig társadalmi, vagyis: „szociál-humanizmus”, ahol a gondolkodás és tevékenység középpontjában a közösség és a társadalom-embere áll. – Ez a gondolkodási rendszer a tapasztalati- és logikai-elvonatkoztatás szoros kapcsolatán épül fel: tapasztalati gondolkodását a „közösségi-rendszer” és annak paramétere, logikai kapcsolatát pedig a „tudatos és szabad közösségi-személyiségek” léthatározmányai, és mindezek szoros összefüggése biztosítja. – Hátrányai: az egyéni személyiség – szinte teljes – háttérbe szorulása, és humanizmusának teljes közösségi és társadalmi-jellege;

belső kapcsolatainak kötelező – mondhatni: diktatórikus – volta, mely igen könnyen valódi diktatúrába mehet át (nácizmus, kommunizmus, terrorizmus).

A bölcelet, mint az emberi próbálkozások tudománya – legalább is az előzőekben vázolt formákban, melyek a legtöbb emberi gondolkodást jellemzik, – leggyakrabban csődöt jelent művelői számára. – Mi ennek az oka? – Az, hogy indulásakor erőteljesen nekilendül, azonban egy darabig a kezdeti lendület viszi előre, egészen addig, amíg a gondolkodási-mechanizmus tehetetlenségi ereje tart. – De ha ez a tehetetlenségi erő – különböző hatások és ellenerők következtében – megszűnik, akkor a gondolkodási rendszer kifulladás, és nem működik tovább.

1. 4. A bölcelet, mint az emberi védtelenség tudománya.

Tagadhatatlan az ember védtelensége szinte egész létében, de gondolkodásában és törekvéseiben is. A bennünket körülvevő természeti jelenségek, szinte egész környezetünk, sokszor olyan helyzetet teremtenek számunkra, melyben – védtelenségünkön fogva – kiszolgáltatottjai vagyunk a természeti erőknek. Ide kell sorolnunk, sajnálatos módon, az ember által az atomfizika, kémia, biológia segítségével kifejlesztett olyan borzasztó természeti erőket, mint az A-B-C fegyverek, ezek állandó fenyegetettséget jelentenek az emberiség számára, s jelenleg még nincsen olyan tudomány, mely védtelenségünkben védelmet jelentene számunkra. Ha mindehhez hozzávesszük az emberi felelőtlenséget, gonoszságot, akkor bizony tagadhatatlanná válik védtelenségünk minden területén.

A következőkben kíséreljük meg védtelenségünk elemzését a gondolkodás területén.

– Az újfajta magyarázatoktól való ösztönös irtózás.

Úgy tűnik, hogy ez az első gondolati védtelenségünk. – Az emberiség számára – története folyamán – hányszor adódott olyan helyzet, hogy teljesen új eszmékkel, a tudományoknak új meglátásaival, új felfogásaival és azok olyan megfogalmazásával kerültek szembe, melyek az eddig megoldhatatlannak látszó problémákat olyan új megvilágításba helyezték, hogy a megoldás kézzelfoghatóvá, vagy legalábbis megközelíthetővé vált. – S mi volt erre legtöbbször a tudomány válasza? – Ragaszkodott megszokott kategóriáihoz, és visszautasította az új – a régitől eltérő – magyarázatokat és megoldásokat. – Az újfajta magyarázatoktól való ösztönös irtózás visszafogta a tudományok fejlődését, vagy legalábbis jelentősen elodázta, és erősen lefékezte. Az újfajta magyarázatok képviselőit pedig – leggyakrabban – kizárták a tudományok területéről, mint jogtalan, kéretlen és felesleges behatolókat. – Pedig ha egy új meglátás vagy megfogalmazás megmarad az íróasztal fiókjában, és nem juthat be a tudomány vérkeringésébe, akkor akár meg se született volna; felismerője pedig olybá tűnik, mintha más bolygó szülötte lenne, nem pedig tudományain jelen korának képviselője.

– A sorozatos visszakoვások tragikuma.

Ez – sajnos – főleg a filozófiát érinti, bár más tudományokban is elég gyakran előfordul. – A természettudományok megkezdték és folytatják a maguk forradalmi fejlődését, ha időnként le is lassult az iram, vagy időlegesen leálltak a továbbhaladásban; Ha búcsút is kellett venni egyes bizonyosnak vett tételektől, mint az éter-elmélet, vagy az abszolút-determinizmus és a szigorú értelemben vett okság-elve. – A humanista tudományok – ha lassabb ütemben is – de jelentős fejlődést mutattak fel, főleg az összehasonlító nyelvtudományok, a szövegek kritikai-elemzése és a kormeghatározások területén. – A filozófia ugyanakkor – Püthagorasztól számítva – 750-800 évenként teljesen új irányzatot követ, s azon belül tele van a sorozatos visszakoვások tragikumával. – A bölcelet mindig azzal indult útnak, hogy kikutatja és megállapítja a világot, világmindenséget, az emberi sorsokat, gondolatokat, vágyakat, törekvéseket és igényeket mozgató végző okokat, és minden titok kulcsát kezében szerette volna

tartani. – Aztán engedett ezekből a követelményekből, mindig kevesebb igénnyel lépett fel: a végső okokról visszatért az általános igazságokra; azután a szükséges és elégséges okokra; s ma ott tartunk, hogy örül a filozófia, ha a közvetlen okokat, és a szükséges, de elegendő körülményeket felderíti.

Ez a sorozatos visszakozás tragikus a filozófia számára, főleg ha hozzávesszük, hogy – a természettudományok hatására – le kellett mondania – a logikai alkalmazás kivételével – a bizonyosságról. És meg kell elégednie a lehetőségek-terének vizsgálatával, melyeket a különböző természettörvények leszűkítenek a valószínűségek-terére. – És a filozófia nehezen nyugszik bele, – ha egyáltalán belenyugszik, – a sorozatos visszakozások tragikumába.

– Az „önmagára való hivatkozás”, mint a mai mentalitás végveszélye.

A mai gondolkodással és bölcselkedéssel kapcsolatban – sajnos – megállapíthatjuk, hogy értelmes és okos könyvet olvasva, eljuthatunk egy olyan pontig, amikor már nem tudjuk követni az író gondolatmenetét és okfejtését, mert állítása helyett „önmagára hivatkozik” és azt kívánja, hogy ezt az „önmagára történő hivatkozást” fogadjuk el bizonyítékként.

Pedig ez lehetetlen! Mert senki sem vindikálhatja magának azt a jogot, hogy a „homo sapiens” prototípusának tekintsük, akinek kijelentései érvényesek az egész emberiségre és annak minden egyedére.

Hol volt a világtörténelem során egy olyan „zárt rendszer”, amely 200-300 évvel előre tudott volna bizonyosságokkal szolgálni?! – Hiszen akármilyen jól fogalmazott függvény extrapolációjával sem tudunk ilyen időbeli távolságra előre, legfeljebb igen csekély valószínűséggel, kijelentéseket tenni. – Bizonyossággal még a közel-jövőre nézve sem!

Az „önmagára való hivatkozás” a mai mentalitás tragikusan végső helyzetévé, valódi csődjévé válhat, mert nem oldhat meg semmiféle problémát, és nem oldhat fel semmiféle feszültséget. – Figyeljük csak meg: Krisztus, akit Istennek tartunk, soha nem hivatkozott önmagára, hanem mindig az Atyára! A problémák megoldást pedig a kegyelembe ágyazott törekvésünkre bízta...

A tagadhatatlan emberi védtelenséget nem oldja meg a filozófia. – Tekintsünk végig a filozófusok során: ha Isten-hívők, akkor Istenre bízzák védtelenségünket; ha nem, akkor pedig a mély humanizmusra. A Nietzschek, Marxok, Engelsek, Marcuse-ék nem oldottak meg semmit a legfontosabb emberi problémákból, legmélyebb feszültségekből, legelkeserítőbb védtelenségekből, inkább fokozták azokat, és olyan embertelen rendszereket eredményeztek, mint a náciizmus, kommunizmus, terrorizmus...

X X X

Végső következtetésképpen meg kell állapítanunk, hogy a mai gondolkodásmód szinte teljesen megmerevedett az adott formák között, és nem tudja – de nem is akarja – a változásokat nyomon követni. – Sőt! A változástakarókat és szorgalmazókat egyszerűen kiközösítéssel fenyegeti, és ki is közösíti a tudományok területéről. – Ennek következménye, hogy sokan a változtatással rokonszenvezők közül nemcsak visszariadnak a változások szorgalmazásától, hanem azoktól is elfordulnak, akik – akár csak alternatíva formájában is – változtatni szeretnének...

Őszintén be kell vallanunk: nemcsak elesettek, feszültségekkel teliek, védtelenek vagyunk, hanem – ami igaz, az igaz – gyávák is!...

2. AZ ENERGETIKAI AXIÓMARENDSZEREN NYUGVÓ RENDSZERELMÉLET.

A mai világ tudományos gondolkodásmódja – mint már előzőleg megkíséreltem kifejtetni – lassan ott tart, hogy teljesen megmerevedik az adott formák között, és nem tudja – talán nem is akarja – a változásokat nyomon követni. – Pedig a mai élet és benne a tudományok, tele vannak buktatókkal: váratlan és előre ki sem számítható változásokkal. Ezeket – a lehetőségek szerint – nyomon követni, tudományos szemléletünkben a változó valósághoz alkalmazkodni, de olyan objektív módon, hogy az egyúttal korrigáló, előrejelző és előremutató alkalmazkodás legyen, ide már nem elegendő a jelenleg tapasztalható és érvényben levő szemlélet és gondolkodásmód. Ide jó szem, jó fej, és új-típusú – legalábbis alternatív – gondolkodásmód szükséges. Ennek néhány lényeges – általam megközelíthető – vonását, és eligazító szempontját szeretném most csokorba kötni. – Hogy ez nem történhet bizonyos fokú elfogultság nélkül, azt természetesnek tartom. Hiszen az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód kialakításában közrejátszott, és jelentős szerepet töltött be alapképzettségem és általános szemléletmódom, valamint a használatba-vétel alaptényei. – Meg kell jegyezmem, hogy az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód a következőképpen született:

A jezsuiták magyarországi Tartományfőnökétől megbízást kaptam arra, hogy kutassam a modern természettudományok és a keresztény-bölcsélet határkérdéseit. – Az, hogy ennek a megbízásnak ez az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód lesz a következménye – de az egyházi tudományos gondolkodás érdekében – ez soha nem jutott eszembe munkám során. – A tények kényszerítő ereje fogalmaztatta meg ezeket – a természet törvényszerűségeiből következő – gondolatokat, és állította össze alternatív gondolkodási-rendszerre.

2. 1. A bölcsélet, mint rendszerelméleti tudomány.

A bölcséletet – az előzőek alapján – nem tudom önálló tudományként elfogadni, csupán a rendszerelmélet egyik ágának tekintem. A rendszerelmélet ugyanis annyira a dolgok mélyére és alapvető összefüggéseire kíván hatolni, – és ezt a rendszerelméleti műveletek segítségével meg is teheti, – hogy a bölcséletet csak, mint a rendszerelmélet egyik rész-tudományát tudjuk kezelni, de ezt is a rendszerelméleti műveletek felhasználásával. – Nem kívánom ezzel a bölcséletet leértékelni, vagy éppen megszüntetni. Inkább egy olyan lehetőségre kívánok a következőkben rámutatni, mely a bölcséleti gondolkodásnak mélyebb – és főleg – reálisabb alapját képezi.

2. 1. 1. A rendszerelmélet, mint alapvető tudomány.

A rendszerelmélet tárgyát elsődlegesen a rendszerek – struktúrák – képezik. – A rendszerekkel történő foglalkozáson belül a tudomány legfontosabb részletei a következők.

- A struktúrák kialakítása, vagyis: magának a struktúrának – alapjaival és összetevőivel történő – meghatározása.
- A részstruktúrák, a struktúrák részeit összetartó erők, ezeknek a részeknek egymáshoz való viszonya – kapcsolataik és relációik – egymással való kölcsönhatásaik.
- A struktúrák feltétel-, cél- és eszközrendszere.
- A struktúrák modellizálhatósága, a modellek leképezhetősége.
- A struktúrák egységesülésének lehetősége és valószínűsége.

- A struktúrákra érvényes fejlődési-elv, a fejlődés lépcsőfokai, küszöb-energiaszintjei, azok átlépésének lehetősége és valószínűsége.
 - A rokon-struktúrákat összefogó struktúraszintek, a struktúraszintek kialakulásának feltétele.
 - Az egyes struktúraszintek egymáshoz való viszonya, egymásba történő leképezhetősége.
 - A struktúraszintek rendszere, ennek a rendnek helye a lét- és értékrendben.
- Valójában ezek a kérdések képezik a rendszerelmélet tárgyát.

A rendszerelmélet legfontosabb matematikai műveletei a következők:

- az absztrakciók, vagyis az elvonatkoztatások, mégpedig: a tapasztalati-, a logikai- és a rendszerelméleti-absztrakció;
- a relációk, úgymint: azonossági-, egyenlőségi-, rendezési- és tartalmazási-relációk;
- a relációkból következő alapvető és lényeges kapcsolatok: visszavezethetőségi-, hozzárendelési-, összefüggési- és felépülési-kapcsolatok;
- függvénykapcsolatok, mint a relációk és kapcsolatok egy speciális csoportja, valamennyi konkrét és absztrakt formájukkal, a függvény-terek és esemény-terek elméletével és alkalmazásával;
- modell-alkotás, modellek reprezentációja, megfeleltetése; a modellek alkalmazása és leképezése; modellekkel történő egyéb műveletvégzés;
- struktúrák alkotása, vizsgálata, alkalmazása és leképezése; magasabb rendű struktúrák és struktúraszintek alkotása; a struktúrákkal különböző műveletek: unió, interszekció, diszjunkció, stb. végzése;
- transzformációk végrehajtása.

A rendszerelmélet – matematikán túli – legfontosabb segédtudományai:

- halmazelmélet;
- információelmélet;
- vezérlélmélet: kibernetika.

Ennyiben kívántam ismertetni – egész röviden – magát a rendszerelméletet, részeit és műveleteit. – Ennek a rendszerelméletnek kívánom résztudományaként kezelni a filozófiát.

2. 1. 2. A megismerés posztulátumrendszere és hármas-absztrakciósintje.

A tudományos megismerés vonatkozásában – ismeretelméleti szempontból – olyan alaptényekből kell kiindulnunk, melyek – ezt őszintén be kell vallanunk – kritikailag nem bizonyíthatók. Helytálló voltukat azonban el kell fogadnunk, különben megismerésünk minden tényénél fel kell vetnünk az objektív realitásnak való megfelelés kérdését. – Ezeket a megismerésünkre vonatkozó alaptényeket és alapkövetelményeket – vagyis: megismerésünk posztulátumrendszerét – a következőképpen fogalmazhatjuk meg:

- létezik objektív valóság;
- értelmünk alkalmas az objektív valóság megismerésére, az ismeretek tárolására, felhasználására, továbbadására;
- az emberiség – története folyamán – már merített valóságos ismeretet az objektív valóságból;
- léteznek, felismerhetők és felhasználhatók olyan információelméleti kritériumok, melyek segítségével a megismerés torzulásai felismerhetők és kiszűrhetők, így biztosítják az ismeretek torzulásmentes tárolását és továbbadását;
- a megismerés egész folyamata során, mind a megismerés tárgyát képező valóságban, mind a megismerés biológiai és pszichikai folyamataiban jelenlevő határozatlanság következtében,

csak hipotetikus – feltételes – bizonyosságról és az objektív megismerés valószínűségéről beszélhetünk.

(Megjegyzés: A gondolkodás folyamatában logikailag – de csakis logikailag! – fel kell tételeznünk az azonosság-, a harmadik kizárása- és az okság klasszikus elveit, és azokat – a matematikai logika szempontjából is – evidensként kell elfogadnunk. Mindez azonban nem érinti a megismerés posztulátum-rendszerét és megismerésünkben a valószínűség jelenlétét.)

A megismerés posztulátum-rendszerének elfogadásával – és a matematikai logika felhasználásával – építhetjük fel a megismerés hármas absztrakciós-szintjét, melyen teljes emberi tudásunk és minden tudományunk elhelyezhető.

A megismerés első absztrakciós-szintje.

A megismerés első absztrakciós-szintje a tapasztalatból nyerhető tudat-halmazt és a tapasztalatból közvetlenül levezethető leíró-tudományokat fogja át. – Fő jellemzőjük az, hogy a tapasztalati tények első absztrakciójának – a tapasztalatból történő elvonatkoztatásnak – segítségével alkotjuk fogalmainkat, mondjuk ki ítéleteinket, vonjuk le következtetéseinket, és állapítjuk meg törvényszerűségeinket. – Ezek bármikor visszavezethetők és ellenőrizhetők a tapasztalattal történő közvetlen összehasonlítás révén. – Ezen a szinten vannak az u. n. leíró-gráfia-tudományok, mint geográfia, biográfia, hisztográfia, szociográfia, stb.

A megismerés második absztrakciós-szintje.

A megismerés második absztrakciós-szintje a logikával levezethető tudathalmazt és az okkereső tudományokat fogja át. Fő jellemzőjük az, hogy az első absztrakciós-szint adatbázisából a második absztrakció – a logikai elvonatkoztatás – segítségével alkotják fogalmaikat, mondják ki ítéleteiket, vonják le következtetéseiket, és állapítják meg törvényszerűségeiket. – Ezek aztán bármikor visszavezethetők – az első absztrakciós-szinten keresztül – a tapasztalati tényekre. – Ezen a szinten vannak az u. n. oknyomozó-logikai-tudományok, mint geológia, biológia, hisztológia, szociológia, stb.

A megismerés harmadik absztrakciós-szintje.

A megismerés harmadik absztrakciós-szintje a rendszerelméleti műveletekkel levezethető tudat-halmazt és a rendszerelméleti tudományokat fogja át. – Fő jellemzőjük az, hogy a második absztrakciós-szint adatbázisából a harmadik absztrakció – a rendszerelméleti elvonatkoztatás – segítségével alkotják fogalmaikat, mondják ki ítéleteiket, vonják le következtetéseiket, állapítják meg törvényszerűségeiket és összefüggéseiket. Ezek bármikor visszavezethetők – a második és az első absztrakciós-szinten keresztül – a tapasztalati tényekre. – Ezen a szinten vannak a rendszerelméleti – u. n. szófia-tudományok, mint természetbölcselet, történetbölcselet, társadalombölcselet, egyáltalán a filozófia minden ága, de a filozófiának más – rendszerelméleti – tartalmat adva.

A megismerés mindhárom absztrakciós-szintje, a tapasztalati tényekben és az elvonatkoztatási folyamatokban jelenlevő határozatlanság következtében, – tudás-halmazában is, törvényszerűségeiben is, tudományaiban is, – csak hipotetikus-bizonyosságokat és azok megismerésének valószínűségét tartalmazza.

Hová lettek a scholasztika és a Newtoni-fizika abszolút-bizonyosságai? – Az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód éppen a természeti jelenségekben és a gondolkodásban jelenlevő határozatlanság miatt csak valószínű kijelentésekre szorítkozhat. Éppen ezért az igazi tudomány ismervét: a mértéktartó alázatosságot hordozza magában.

Az alternatív gondolkodási-rendszer első alappillére: a megismerés posztulátum-rendszere és hármas absztrakciós-szintje.

2. 1. 3. A rendszerelmélet matematikai és természettudományos alapjai.

A rendszerelmélet megalapítója, Ludwig von Bertalanffy, biológus volt, éppen ezért rendszerelméleti kutatásaiban a biológiai-rendszerekből indult ki, azok segítségével alkotta meg a rendszerelmélet alapjait. – Akit a rendszerelmélet másik megalapítójának tekintünk, Keneth Boulding, viszont matematikus volt, így ő a rendszerek matematikai alapjait vetette meg és ennek alapján rangsorolta a különböző rendszereket.

Mi az előzőekben – igaz, hogy csak röviden, és mintegy megjegyzés formájában – megállapítottuk a rendszerelmélet tárgyát, valamint a rendszerelmélet segéd-tudományait: a matematikát, az információelméletet és a vezérlés-elméletet, a kibernetikát. – A következőkben kíséreljük meg – lehetőség szerint röviden – megfogalmazni a rendszerelmélet matematikai és természettudományos alapjait.

Azt mondtuk, hogy a rendszerelmélet: a struktúrákkal foglalkozó tudomány. – Mi hát a struktúra? – Nem kívánjuk követni a modern strukturalisták módszereit, helyette más úton kívánunk eljutni a struktúra fogalmához. – Magát a struktúra-szót a halmazelméletből kölcsönöztük. A halmazelméletben struktúrának nevezzük azt az – elemeit tekintve megfelelő sorrendbe rendezett – jól-rendezett halmazt, amelynek elemei között valamely művelet értelmezhető. – Minél magasabb rendű az értelmezett művelet, annál magasabb rendű a struktúra. – Ezt a meghatározást transzformáljuk át a matematika különböző ágaiba, majd a természettudományokba. – Persze, ez deduktív-módszer a rendszerelmélet megalapozásához Boulding nyomán. – Ugyanakkor von Bertalanffy és követői az induktív-módszert követik, amennyiben az élő, – és nem-élő, – majd gondolkodó rendszerek segítségével alapozzák meg a rendszerelméletet, és haladnak előre benne. – Mi az absztrakció, az elvonatkoztatás segítségével a deduktív-módszert követjük, és így jutunk el a mindig magasabb rendű struktúrákhoz.

A matematikai rendszerekben, – vagy matematikai struktúrákban, – a megfelelően rendezett számok, algebrai kifejezések, függvények, majd geometriai fogalmak és alakzatok között létesítünk olyan kapcsolatot, mely meghatározott műveletet képez a megfelelően rendezett elemek között, és így alkot matematikai struktúrát. – Így pl. a racionális számok – jele: Q – struktúrája, ahol az egészszámok között az osztás művelete értelmezett. – Vagy gondoljunk az Euklideszi-geometriában a paralelogrammák struktúrájára, melyek között a szembefekvő oldalak párhuzamossága és egyenlősége, a szembefekvő szögek egyenlősége, a szomszédos szögek összegének 180 fokkal való egyenlősége az értelmezett művelet. – Minél magasabb rendű a megfelelően rendezett matematikai elemek, elemcsoportok, rész-struktúrák között értelmezett művelet, annál magasabb rendű a matematikai struktúra.

Az így meghatározott struktúra-fogalom leképezhető – transzformálható – a természettudományok további területeire is.

A fizika területén

- az atomfizikában struktúrát alkotnak az elemi-részecskék: a kvarkok rendszerétől az elemi-részecskéken keresztül egészen a hiperonokig, ahol az energiatartalom és az energiaszint mennyisége és nagysága az értelmezett művelet;
- de – csakhogy a további legalapvetőbb rendszert említsem – struktúrát alkotnak a szimmetriák és a szimmetriákon alapuló természettörvények;
- beszélhetünk továbbá a mechanikai-, dinamikai-, termodinamikai-, vagy akár az elektromos- és mágneses-rendszerekről is.

A fizika egész területe tele van struktúrákkal, melyek egymással kölcsönhatásban és együtt-hatásban állnak.

Lépünk azonban tovább a kémia területére:

- struktúrának kell neveznünk a periódusos-rendszert, mert az elemek közötti proton- és elektronszám, és az ezek által hordozott kötési-energiamennyiség az értelmezett művelet; ugyanakkor maguk az egyes elemek – izotópjaikkal együtt – rész-struktúrát alkotnak; de rész-struktúrák a periódusos-rendszer sorai és oszlopai is külön-külön;
- további struktúrák az elemekből létrejött molekulák, molekula-csoportok és makromolekulák, ezeken belül rész-struktúrát képeznek a különféle kötés-típusok;
- a szervetlen és szerves kémiai vegyületek, melyek a kémiai jelenségek alkotóelemei, s magukat a kémiai jelenségeket alkotják: az aminosavak-, fehérjék-rendszerét, az RNS és DNS molekulák belső felépítését; vagy beszéljünk a térszerkezetek-rendszeréről, ahol a különböző kémiai kötések és ezáltal létrejött rendszerek tengelyes tükrözés révén – polarizált fényre ellentétesen aktív – kémiai jelenségek formájában jelentkeznek.

A biológia területén:

eljutunk az élő rendszerekhez, azok legkisebb rész-rendszereihez: sejtekhez, azokból felépülő szervekhez, az idegrendszerhez, a szenzo-reflexivitáshoz, vagyis az értékelő-reagáló rendszerekhez, ezek magasabb struktúráihoz: az ösztönökkel, a más rendszerekre reflektáló-képességgel és konkrét-memóriával rendelkező struktúrákhoz.

Itt azonban a rendszereken belül fennálló és fokozódó, mindig magasabb rendű műveleteken és művelet-csoportokon kívül, igen nagy jelentőséget kap az információelmélet és a kibernetika is. – Nem kívánom bonyolítani a problémát azzal, hogy mindkét elméletnek megvan a maga – nem-könnyű – matematikai alapja. – Csak azt szeretném megállapítani, hogy itt – a biológia területén – teljessé válik a struktúrák információs és vezérlési (kibernetikai) strukturáltsága; a rendszerben megjelenik a jeleket felfogó, azokat felhasználó és tároló rendszer; megjelenik a célt kiszolgáló rész-rendszeren kívül az ellenőrző-, fejlesztő-, belső kommunikációt biztosító rész-rendszerek, s az egészet egységbe foglaló és egységet biztosító: hierarchia.

Így jutunk el a strukturáltságon belül a rendszerek belső strukturáltságaihoz:

- az energetikai-strukturáltsághoz;
- az információs-strukturáltsághoz;
- a vezérlési – kibernetikai – strukturáltsághoz.

Világos, hogy mindehhez a teljes struktúra lebontásával – vagyis: indukciós-úton – is eljuthatunk. De – véleményem szerint – a dedukciós út, legalább is számomra és a természettudományokkal foglalkozók nagy része számára, biztosabbnak, a tévedéseket jobban elkerülőnek látszik.

Egyet azonban nem szabad elfelejteni: minden természeti jelenség mikroorganizmusokból épül fel, melyekre érvényes a Heisenberg-féle bizonytalansági-reláció. – Bár a klasszikus

természettudományokban, a makro rendszereknél ezt általában figyelmen kívül szokás hagyni, mégis áll a tétel: mi nem tudunk soha bizonyosságokban, főleg abszolút-bizonyosságokban gondolkodni. – Hiszen még természettörvényeink közül sem tudjuk, hogy – a tudomány fejlődésével – melyik marad érvényben, és melyik veszíti érvényét. Ne feledjük Wigner Jenő Nobel-díjasunk figyelmeztetését: szimmetriáink is még hiányosak, hézagosak, így a rajtuk felépülő természettörvény-rendszerünk sem teljes! – Ennek következtében egyetlen, amit bizonyossággal állíthatunk: tudományaink területe a lehetséges-események tere, melyet a természettörvények és az u. n. „kiválasztási-szabályok” a valószínűségek terére szűkítenek le. Hol találunk itt bizonyosságokat, mégpedig abszolút-bizonyosságokat?!...

2. 1. 4. A rendszerelmélet, mint az alapösszefüggések és lényeges törvényszerűségek tudománya.

Tekintettel arra, hogy a rendszerelmélet a struktúrákkal foglalkozó tudomány, mondhatjuk úgy is: a struktúrák tudománya, éppen ezért az alapösszefüggések és lényeges összefüggések tudománya is.

– Az alapösszefüggéseknek ugyanis azokat a kapcsolatokat – visszavezethetőségi-, hozzárendelési-, összefüggési- és felépülési-kapcsolatokat – nevezzük, amelyek az elemekből elemcsoportokat, az elemcsoportokból rész-struktúrákat, a rész-struktúrákból pedig valódi és teljes struktúrákat hoznak létre. – Továbbmenve: az egyszerű struktúrákból összetett-struktúrákat, majd a felépítésben és tartalomban azonos-jellegű struktúrákból struktúraszinteket alkotnak. – Így jönnek létre a következő alapvető struktúraszintek.

A puszta-lét struktúraszintje, nevezhetjük élet-előtti, vagy prébiológiai struktúraszintnek is, melynek fő jellemvonása az, hogy a benne megjelenő struktúrák, struktúra-csoportok, azok rész-struktúrái és elemei azzal az alapvető tulajdonsággal rendelkeznek, hogy csupán kölcsönhatni és kölcsönhatásban részt venni képesek. – Egyáltalán ez a természettudományos létfogalom lényege: LÉTEZIK AZ, AMI KÖLCSÖNHATNI VAGY KÖLCSÖNHATÁST ELVISELNI KÉPES. – Ez a kölcsönhatásban történő részvétel – mondhatni: együttthatás – ezeknél a struktúráknál mindig a puszta-lét szintjén történik.

A puszta-lét struktúraszintjének vannak egyéb tulajdonságai is, melyeket – röviden – a következőképpen foglalhatunk össze.

Először: jelentős számú kényszerfeltétellel és – ennek megfelelően – csekély számú szabadságfokkal rendelkeznek.

Másodszor: energiatartalmuk – első sorban kötési energiájuk – a struktúraszinten elfoglalt alacsonyabb vagy magasabb helyüktől függ.

Harmadszor: energiaszintjük emelkedésében döntő szerepet játszik a struktúrákba – rendszerekbe, egységesült-rendszerekbe – kívülről bevitt szabadenergia-mennyiség; a struktúraszint legfelső küszöb-energiaszintjét azonban semmiféle energiahatásra – nagy valószínűséggel – nem képesek átlépni.

Negyedszer: a struktúraszinten való előrehaladásban, vagyis az energiaszint állandó emelése következtében, fokozatosan megjelennek az információs-strukturáltság elemei, így – mondhatni legmagasabb szinten – az RNS és DNS bázis-szekvenciája, mely magában hordja a struktúra teljes felépítésének „kód-rendszerét”.

Ötödször: az energetikai- és információs-strukturáltság emelkedésével a legmagasabb rendű prébiológiai struktúrákban kifejlődnek bizonyos „kvázi-kibernetikai” elemek, így a szabályozó- és kontroll-rendszer egészen primitív formában.

Talán ennyiben foglalhatnánk össze – egészen röviden – az életelőtti-lét – vagyis a prébiológiai-lét – struktúraszintjének alapösszefüggéseit. – Nem vitás, hogy lehetne – sőt kellene is – erről hosszabban tárgyalni, de ez valójában a Természetbölcseletnek, mint a rendszerelmélet egyik rész-tudományának, alapfejezetét képezi a prébiológiai-szintre vonatkozó alaptörvényszerűségekkel együtt, melyről a továbbiak folyamán, ugyancsak röviden, kívánunk tárgyalni.

A prébiológiai-szintre vonatkozó lényeges alaptörvényszerűségeket a szimmetriákban, és azokra épülő megmaradási-tételekben fogalmazhatjuk meg.

– Szimmetriák. „Valami akkor szimmetrikus, ha alávethető bizonyos műveletnek, s a művelet végrehajtása után ugyanaz marad, mint ami volt.” (H. Weyl.) – A szimmetriákat három csoportra oszthatjuk. Ezek: a geometriai-szimmetriák, a dinamikai-szimmetriák és az u. n. „crossing”-szimmetriák, melyek az előző két szimmetria-csoport keresztezése révén fogalmazhatók meg.

Első csoport: a geometriai-szimmetriák. Ezek a természeti jelenségek térbeliségén alapulnak, amennyiben maguk a természeti jelenségek és az azokat leíró természettörvények objektívek, ugyanakkor a vonatkoztatási rendszerek megválasztása, – melyben térbeliségüket elképzeljük és megfogalmazzuk, – viszont önkényesek. Pedig a természetben nincs „kitüntetett” vonatkoztatási rendszer, sem „kitüntetett” időpont. Így a geometriai-szimmetriák azt jelentik, hogy a természettörvények függetlenek a térbeli koordináta-rendszerektől és az időpontoktól. – Ilyen szimmetriák:

a térbeli eltolás;

az időbeli eltolás;

az adott szöggel való elforgatás;

a térbeli és időbeli tükrözés;

az egyenes vonalú egyenletes sebesség.

Ezek mindegyike azt jelenti, hogy – feltéve az azonos kísérleti körülmények fennállását – maga a természeti jelenség lefutása változatlan eredményt mutat.

Második csoport: a dinamikus szimmetriák. Ezek a mikrofizikai rendszerekre vonatkoznak, és a mikrofizikai folyamatok megmaradási-tételeit alapozzák meg. – Ilyen szimmetriák:

a permutációs szimmetria, vagyis az azonos részecskék és atomok felcserélhetősége;

a kvantummechanikai fázisváltás, mely azt jelenti, hogy a folyamatot leíró hullámfüggvény tetszősszerinti állandóval eltolható;

töltés-tükrözés, vagyis az anyag és anti-anyag felcserélhetősége, tehát az anyag és anti-anyag mozgástörvényei azonosak.

Harmadik csoport: az u. n. „crossing”, vagyis keresztezési szimmetriák. Ezek valójában a geometriai- és dinamikai-szimmetriák egyesítése, kombinációja révén állnak elő. Ezekkel a szimmetriákkal kísérlik meg tudósaink

egyrészt egzakt magyarázatát adni a meglevő megmaradási-tételeknek;

másrészt bővíteni a szimmetriák és azokból forrászó megmaradási-tételek körét.

A szimmetria-tételek képezik a természetnek azt az alaprendszerét, amelyekből levezethető az alapvető természettörvények rendszere: a természet megmaradási-tételei. – A megmaradási-tételek mindegyike azt mondja ki, hogy a természetben meglevő alapmennyiségek sem nem keletkeznek, sem nem szűnnek meg, legfeljebb átalakulnak bizonyos mozgásformákon keresztül valamely más alapmennyiséggé. Azonban a mozgásváltozás során az alapmennyiség kiindulási összege változatlanul megegyezik a végállapot összegével. – Jelenlegi tudás-szintünk megmaradási-tételei a következők:

Tömeg és energia megmaradási-elve, mely azt mondja ki, hogy a tömeg és energia – kölcsönösen – átalakulhat egymásba, de kiindulási mennyisége változatlan marad;

Impulzus – lendület – megmaradás, mely szerint minden kölcsönhatásban a résztvevő rendszerek mozgásmennyiségének összege állandó;

Impulzusmomentum – perdület – megmaradás-tétele szerint, ha forgó rendszerre külső forgatónyomaték nem hat, az impulzusmomentum állandó;

Az elektromos töltésmegmaradás-elve azt mondja ki, hogy az elektromos kölcsönhatásban résztvevő rendszerek töltésének összege mindig változatlan marad;

Paritásmegmaradás-elve a makrofizikában azt jelenti, hogy a térbeli irányok mind egyenértékűek; ugyanakkor ez a mikrofizikában csak tágabban értelmezhető: pl. az aszimmetrikus neutrínó tükörképe az aszimmetrikus anti-neutrínó. (Ezzel kapcsolatban Heisenberg találóan jegyzi meg azt, ha a természetben nem állnának fenn szimmetria-sértés jelenségei, – mint pl. a paritásmegmaradás-elvének megsértése a mikrofizikában, – akkor semmiképpen nem tudnánk megkülönböztetni a „jobb”-ot a „bal”-tól.);

A mikrofizikai megmaradási-tételeket éppen csak megemlítem, mint a bárioion-szám megmaradás; a fermion-töltés megmaradás, az izotóp-spin és a ritkaság-szám megmaradás, melyeknek alapja minden esetben valamely dinamikus-szimmetriatétel.

A szimmetriákkal és megmaradási-tételekkel kapcsolatban szeretném idézni Wigner Jenő Nobel-díja hazánkfia megjegyzését: „Közel sem ismerjük a szimmetria-elvek mindegyikét, éppen ezért a megmaradási-elvek között is lehetnek hézagok, melyek még kitöltésre várnak.”

Tovább lépve a biológiai-struktúraszinthez jutunk el, vagyis magához az élethez és az élő struktúrák struktúraszintjéhez.

Az étellel kapcsolatban a következő alapösszefüggéshez jutunk el: az élő rendszer kölcsönhatásra tud lépni önmagával, mégpedig

az önfelépítés;

az önpótlás;

az ön-megsokszorozás

kölcsönhatásai révén, mely minden szempontból meghaladja az ételelőtti-lét struktúraszintjének kölcsönhatásait. – Mind a három feltételezi – sőt igényli – az energetikai, információs és kibernetikai strukturáltság olyan fokát és mértékét, mely a prébiológiai struktúraszint legfejlettebb létező rendszereiben sincs meg.

Az életnek bizonyos kritériumai vannak, melyek lehetnek abszolút-életkritériumok, ezek minden élőlény szükséges és nélkülözhetetlen sajátosságai; továbbá potenciális-életkritériumok, ezek az életnek ugyan nem abszolút szükséges feltételei, de az általunk megtapasztalható élővilág kialakulásához szükséges sajátosságok.

Abszolút-életkritériumok:

az élet anyagi rendszerben végbemenő anyagi folyamatok rendszere;

a folyamatok azon rendszerének, melyet életnek nevezünk, funkcionális egységet kell alkotnia;

a rendszereknek az anyagcsere képességével kell rendelkezniük;

a rendszernek ingerelhetőnek kell lennie;

a rendszernek homeosztatisz rész-rendszert kell tartalmaznia, mely a rendszer stabilitását biztosítja;

a rendszernek időzítő mechanizmust kell tartalmaznia;

a rendszernek kontroll-anyagot, vagy kontroll-részrendszert kell tartalmaznia.

Potenciális-életkritériumok:

növekedés-szaporodás, mely az anyagcsere során a rendszer anyagának mennyiségi növekedését, valamint a rendszernek önmagához hasonló új-rendszer létrehozást, vagy legalább is annak kezdeményezését jelenti;

öröklődő változékonyság, mely azt jelenti, hogy az utódban eltérő, de a továbbiakban már öröklődő új tulajdonságok – mutációk – jelenhetnek meg;
az evolúció-képessége, mely azt jelenti, hogy az öröklődő változékonyság alapján szerzett új tulajdonságok – részleges, vagy teljes mutációk – az adott környezeti viszonyok mellett „életképességi különbségeket” hoznak létre az utódokban.

A sejt, mint a legalacsonyabb rendű biológiai struktúra tartalmazza mindazokat az életkritériumokat, melyeket előzőleg felsoroltunk. A sejt mai szerkezete a következő:
a sejthártya, két egység-membránból a sejt védelmére és elkülönítésére,
endoplazma, a sejthártya és sejtmag közötti rész, több – ugyancsak két egység-membránnal határolt – különböző funkciót ellátó testecskével:
riboszómák, a fehérje-szintézis helyei;
diktoszómák, – C-vitamin és alkálikus-foszfáttartalommal – a sejtmag körüli védőhálót alkotják;
lizoszómák – tíznél több enzim-tartalommal – a táplálék és az elbontandó részek feloldására szolgál;
centroszóma – fehérje, szénhidrát, lipid, RNS és DNS tartalommal – a csillók és ostorok képződését irányítja, sejtosztódáskor megduplázódik;
mitokondriumok – anyagcserét irányító enzim, RNS és DNS tartalommal – az energiatermelő ciklus és a terminális oxidáció helyei;
mikrotubulusok – rost formájú plazmarészek – a sejt szilárd vázát alkotják, és a sejten belüli áramlásokat irányítják;
sejtmag, az örökletes információk hordozója DNS formájában, az anyagcsere vezénylő központja; egyben a sejtosztódás és fehérjeszintézis irányítója, melyet kettős-membrán sejthártya véd:
kromoszómák – DNS speciális tartalommal – a fajra jellemző valamennyi örökletes információ továbbvitelére;
nukleolusz – fehérje és RNS tartalommal – a transzfer-RNS szintézis helye.
A sejtmag feltétlenül szükséges a sejt normális működéséhez, melynek legkényesebb fázisa: az osztódás. A differenciált sejt működésének speciális feltételeit a genetikai információnak érvényesülése szabja meg, ez pedig minden esetben a sejtmaghoz kötött működés.

A sejtet tehát olyan biológiai struktúrának ismerhetjük meg, mely nemcsak rendelkezik az életkritériumokkal, hanem egyúttal energetikai és információs struktúra, sőt – ezeken túlmenően – vezérléssel, szabályozással, önkontrollal és önfejlesztéssel rendelkező hierarchikus kibernetikai rendszer.

A szenzoreflexivitás, mint a legmagasabb rendű biológiai struktúra.

A sejtek – differenciálódásuk révén – mindig rendezettebb és magasabb rendű organizáció létrehozására válnak alkalmassá. Rendeződő-összetevődésük és komplexebbé válásuk során speciális folyamatok végrehajtására alkalmas alrendszerékké, rész-rendszerékké, majd szervekké állnak össze, amelyek szabályozott és vezérelt összműködése hozza létre a mindig magasabb rendű élő rendszereket. – ezek után vagy stabilizálódnak – az öröklődés révén – önálló fajokká, vagy pedig további rendeződés és komplexebbé válás útján újabb fajok kiinduló egyedeivé válnak életképes mutációk kialakulásával.

A sejtek differenciálódása során előálló kibernetikai-folyamatok a következők:

táplálék felvétel a száj kialakulásával;

az emésztés folyamata a gyomor és bélrendszer specializálódásával;

energia-ellátás, előbb a fermentáció – anaerob-erjedés – majd az oxidációs anyagcsere révén;

keringési-folyamatok kialakulása: egyrészt a szív, erek és vérkeringés, másrészt a nyirokerek és nyirokmirigyek differenciálódása következtében;
csont- és izomrendszer létrejötte a szervezet stabil vázának és mozgásának biztosítására;
hormon-rendszer kifejlődése a speciális enzimek – bio-katalizátorok – létrehozásához, azok aktiválása a szabályozás, valamint az alrendszerek és rész-rendszerek biztosítására;
érzékszervek elkülönülése és differenciálódása a biológiai-struktúra magasabb rendű funkcióinak elősegítésére;
az idegrendszer és az agy elkülönülése, kifejlesztése a vezérlés központosítása és a teljes kibernetikai rendszer biztosítása érdekében.

Csak röviden és nagy vonásokban kívántam rámutatni az összetevő rendeződés és komplexebbé válás – Teilhard de Chardin kifejezésével: „komplexifikálódás” – útjára, melynek révén a jelenlegi élő-struktúra alapkibernetikai-rendszere – a sejt – egészen a szenzo-reflexivitásig eljuthatott.

A szenzo-reflexivitás, mint az élet legmagasabb rendű struktúrája, a következő energetikai-, információs- és kibernetikai-folyamatokat tartalmazza:

az érzékelésnek olyan fejlettsége, mely alkalmas konkrét és objektív érzéki ismeretek – így: térbeliség, időbeliség – megszerzésére;

a reflexió képességének megjelenése és használatba vétele, mely az idegrendszer – mintegy – összetettebbé, bonyolultabbá és rendezettebbé válása útján történik; úgy tűnik, hogy ez a reflexivitás nem csupán az idegsejtek mennyiségi növekedése, hanem az idegsejteknek – ugyancsak Teilhard de Chardin kifejezésével – a „begöngyölödése” révén kifejlődött agy, az agy térfogatának és barázdált felületének növekedése képezi a minőségi változás alapját;

memória-kapacitás kifejlődése az agyon belül a konkrét érzetek tárolására;

központi vezérlő-egység megjelenése az agyon belül a felétel-nélküli- és feltételes-reflexek alapján, mely a biofizikai- és biokémiai-folyamatok összehangoltságát jelenti, és a bio-elektromos vezetést az érzékelő idegpályákon az ingerek felfogására, és az azokra történő reaktív cselekvés tekintetében;

kódrendszer az érzéki ismeretek egyértelmű tárolására, minden valószínűség szerint az agy idegsejtjeiben levő bioelektromos télerősség irányának kombinációja következtében;

külső jelrendszer az érzetek, konkrét érzéki ismeretek közlésére más reflexív rendszerek felé;

közvetlen hozzáférés a memória-kapacitáshoz az agy központi vezérlő-egysége számára;

megfelelő energia-ellátás és energia-tárolás szervezeten belül a biofizikai, biokémiai, bio-elektromos és bio-elektromágneses folyamatok energiaszükségletének fedezésére.

Fentiek – véleményem szerint – elég szabatos leírását tartalmaznak a legmagasabb rendű biológiai-struktúrák energetikai-, információs- és kibernetikai-folyamatainak. – Ezek a folyamatok ugyanakkor maguk is kibernetikai rendszerek, kibernetikai folyamatokkal. Éppen ezért az élet biológiai egységének – legjobb megközelítésben történő – megfogalmazása a következő:

Az élet alapegységét jelentő sejtek képezik a további és magasabb rendű élő-struktúrák alkotó elemeit, legmagasabb rendű struktúrája, a szenzoreflexivitás pedig biológiai alapját – vagyis: biológiai szubsztrátumát – képezi a következő struktúraszintnek: a tudati-lét struktúraszintjének.

A tudati létet a kölcsönható képességnek olyan aktivitásában fogalmazhatjuk meg, melynek révén a rendszer

- képes önmagára reflektálni;
- képes önmagában az Én-tudatot kialakítani;
- az Én-tudat révén képes a környezet létezőit és azok kölcsönhatásait önmagára vonatkoztatni;
- képes más Én-tudattal rendelkező létstruktúrákkal kapcsolatba lépni.

Mindezek alapján a tudati-lét struktúraszintjének létezőit olyan információs- és kibernetikai-rendszerekben fogalmazhatjuk meg, melyekben – az előzők során már érintett – primer, vagyis prébiológiai, szekundér, vagyis biológiai információs és kibernetikai struktúra fölött egy harmadik – tercier – vagyis tudati információs és kibernetikai struktúra jelenik meg. – Ugyan-akkor – energetikai-rendszer szempontjából – a prébiológiai és biológiai energiákat feltételezve és a biológiai-szubsztrátumhoz felhasználva – új és magasabb rendű energetikai strukturaltság jelenik meg a tudati-struktúraszinten: a pszichikai energiák rendszere, mely a tudati-létben új és magasabb rendű képességek, valamint a terciér információs- és kibernetikai-struktúrák működését biztosítja.

Kísérjük meg a tudati-struktúraszint létezői paramétereinek szabatos leírását. Tekintettel azonban arra, hogy a határozatlansági- és a valószínűségi-törvényszerűségek érvénye – (melyeket axiómarendszerünk megfogalmazása során részletezni kívánunk) – a tudat struktúraszintjén fokozódik, éppen ezért – a prébiológiai- és biológiai-szinthez képest – lényegesen nehezebb az ellentmondásmentes megfogalmazás.

A tudati-struktúraszint létezőinek leglényegesebb állapothatározóit a következőkben írhatjuk le:

- Az agy „begöngyölödése”, vele együtt az agy térfogatának és felületének egy meghatározott mennyiségi küszöbszinten való túllépése. Ez a mennyiségi küszöbszint a paleontológia szerint 700 köb-cm, mely már minőségi változást eredményez.
- Az agy egyes részterületeinek fokozott differenciálódása az érzetek, a fogalmak, a relációk elkülönített és közvetlen-hozzáférésű tárolására.
- A központi vezérlés további differenciálódása szelektív recepcióra a beérkező információk tárolásának vezérlésére; felülbíráló-értékelő, döntést-hozó és döntést-módosító vezérlő egységre; utasítás-regiszterre, a döntés végrehajtásához a kimenő-jelek vezérlésére.
- A belső kódrendszer további differenciálódása az absztraháló-készség kifejlődése révén, mely az érzetektől képes lefejtani a konkrét egyediséget, és általános fogalmak, relációk, ítéletek formájában külön tárolja ezeket.
- A külső jelrendszer beszéddé történő átalakulása, melynek feltételrendszerét képezi bizonyos szociális-háttér kifejlődése, hagyományozás és átöröklés.
- Az u. n. pszichikai-energia megjelenése, mely biztosítja a tudati tevékenység fenntartását.
- Jelentősek azok a fizikai, kémiai, biofizikai és biokémiai energiák, melyek a biológiai-szubsztrátum révén állnak az agy és az idegrendszer rendelkezésére.
- Az értelmi működés visszahat a biológiai-struktúrára: erősíti és specializálja az agyi mutánsok szelekcióját; konvergenssé teszi a monofilizációt; koncentrálna az energiákat a biológiai-szubsztrátum fenntartására és fejlesztésére, továbbá az információs- és kibernetikai-folyamatok szabályozásának, rendezettségének és fejlődésének biztosítására.

Valójában a biológiai-szubsztrátum és az értelmi-struktúra egymás felé nyitott rendszert képvisel, így energia- és információ-cserélő kölcsönhatásban áll egymással. – Egyszersmind így együtt speciális kibernetikai-rendszert képviselnek, melynek folyamatai nem függetlenek egymástól: vagy egymásra épülnek, vagy kiegészítik egymást. – Ez az egységesült kibernetikai-rendszer:

- koncepcióját tekintve magában foglalja a teljes embert, mint szabad személyiséget feltétel-, cél- és eszköz-rendszerével;

- energetikailag a biológiai-szubsztrátum biofizikai- és biokémiai-folyamataiban gyökerező – minőségileg magasabb rendű – pszichikai energiák által elért rendezettségi szintet képvisel;
- döntés és vezérlés vonatkozásában az alternatíva-felismerésen és választáson alapuló agyi működést tartalmazza;
- hierarchia tekintetében az értelemnek alárendelt agyi vezérlés, ellenőrzés és értékelés folyamatában megnyilvánuló lét- és értékrendet juttatja kifejezésre;
- kommunikáció területén a belső és külső jelrendszer – vagyis a beszéd – továbbá a szervezettelépítő DNS kódrendszerében megnyilvánuló információkat biztosítja.

X X X

Mondhatná valaki: „Hiszen mindez bölcséleti – mégpedig természetbölcséleti – megállapítás...” – Való igaz: felfoghatjuk, mint természetbölcséleti megállapításokat, de – és itt történik a jelentős hangsúlyváltozás! – ismeretelméleti alapposztulátumaink és a megismerés absztrakciós-szintjei útján, az alaptények és alapösszefüggések keresése és megállapítása segítségével jutottunk el eddig. – Vagyis: rendszerelméleti úton, a struktúrák megfogalmazása és elemzés segítségével. Tehát nem az u. n. bölcséleti-úton! – Ezért mondtuk már fejezetünk elején, hogy a bölcséleti tudományok és annak ágai a rendszerelméletnek rész-tudományai, és legfontosabb – alapvető – megállapításainkhoz rendszerelméleti úton juthatunk el. – Helytálló tehát az a megállapításunk, hogy az alapösszefüggéseket és alaptörvényszerűségeket a rendszerelmélet révén ismerhetjük meg. És ugyancsak helytálló az az állítás, hogy alternatív gondolkodásmódunk rendszerelméleti-gondolkodásmód.

Egyben megállapíthatjuk azt, hogy a megismerés posztulátum-rendszere és a hármas absztrakciós-szint után az új-típusú – alternatív – gondolkodási rendszer második alappillére: a struktúrákban való gondolkodás.

2. 2. Az energetikai axiómarendszeren nyugvó rendszerelmélet.

Minden gondolkodási rendszer, legyen az akármelyik megismerési szinten, megkívánja a maga alapjait. – Ez alól nem képeznek kivételt sem a természettudományok, sem a humán-tudományok, sem pedig az u. n. bölcséleti-tudományok. – Ezeket az alapigazságokat axiómáknak nevezzük, összességüket pedig axiómarendszernek.

2. 2. 1. Az axiómarendszerekről általában.

Az axiómarendszer olyan alapvető állítások – axiómák – összessége, amelyekre valamely elmélet, tudomány épül. – Maga az axióma olyan alapvető állítás, mely – pl. a matematika területén – adott rendszerben bizonyítás nélkül fogadható el, a természettudományokban azonban vagy maga az igazolt természettörvény, vagy pedig arra közvetlenül visszavezethető. Az axiómák olyan igazságok, amelyeket a tudomány adott fejlettségi fokán evidens igazságként fogadunk el. – Az axiómarendszerből kiindulva, a matematikai logika bizonyítási módszerét alkalmazva, vezethetők le az elmélet – a tudomány – összes többi állításai: a tételek.

Az axiómarendszerrel szemben támasztott szokásos követelmények a következők:

- függetlenség, vagyis egyik axióma sem vezethető le a többi axiómából tételként;
- ellentmondás mentesség, vagyis az axiómákból egyszerre és ugyanakkor nem bizonyítható egy állítás és annak tagadása;

– viszonylagos teljesség, vagyis az axiómarendszer legyen annyira bő, hogy segítségével az elmélet – a tudomány – minden tényanyagával kapcsolatos józanul felvethető kérdés eldönthető legyen.

(Megjegyzés: Azért beszélhetünk csak viszonylagos teljességről, mert – a Gödel-tétel szerint – bármely axiómarendszerben létezhetnek olyan állítások, melyek az adott axiómákkal sem nem bizonyíthatók, sem nem cáfolhatók. – Viszonylagos teljességünk tehát a józanul felvethető kérdésekre vonatkozik.)

Minden szemléletmód, mely az emberi tájékozódást szolgálja, megalkotja a maga axiómarendszerét, és annak axiómaiból kiindulva, azokra épülve kísérleti megfogalmazni az embert magát, feltétel-, cél- és eszközrendszerével, továbbá az embert körülvevő valóságot, a valóságról és elképzeltről szóló emberi tudományokat egymással összerendezni, és magával az emberrel összefüggésbe hozni.

Így születnek meg a különböző axiómarendszerek és a rajtuk felépülő – többé vagy kevésbé összefüggő – szemléletmódok:

- a térbeliség axiómarendszere, mely az ember térbeli adott szituációját, földrajzi, környezeti – geofizikai, geológiai – adottságait veszi alapul;
- az időbeliség axiómarendszere, mely az ember és az emberiség történetiségéből, időbeli dinamizmusából és időbeli paramétereiből indul ki;
- a létbeliség axiómarendszere, melynek kiindulási alapja a független és mások által hozzá sem férhető egzisztencia, annak önmagában való fennállása, önmagának való megfelelése, végállomása pedig az egzisztencializmus túlzó és végletes formái;
- a személyiségbeli axiómarendszer, mely az emberi személyiséget – sokszor szubjektív és erősen vitatott jegyekből – szinte kizárólagosan individuális szempontok alapján építi fel, és ugyancsak individuális módon határozza meg az emberi elirányulás szemléletmódját;
- a társadalmasság axiómarendszere, mely az individuál-humanizmus elvetésével jut el a szociál-humanizmus – egyoldalú és gyakran ember-ellenes, bár objektíve magasabb rendű – szemléletmódjához.

(Megjegyzés: Természetesen még más axiómarendszerek is képezhetik az emberi tájékozódás és elirányulás alapjait, – nem beszélve a Platóni-, Arisztotelészi- és ezeket alapul vevő filozófiákról, – melyek részben vagy egészen függetlenek lehetnek fenti axiómarendszerektől, vagy azok kombinációjából képezhetők.)

Fenti axiómarendszereknek – számomra úgy tűnik – alapvető hibája az, hogy magából az emberből indulnak ki, holott az ember: természeti jelenség, léteben és feltételrendszerében beépülve a természetbe, csupán cél- és eszközrendszerében képes meghaladni azt. Vagyis: céljában és eszközeiben a szubtranszcendens- és transzcendens-lét – a természetes- és természetfölötti-lét – egységét képviseli. – Ha az objektív tájékozódás elősegítésére kívánunk szemléletmódot kialakítani, akkor a természetbe és a létbe ágyazott alapvető alternatívákból kell axiómarendszerünket megalkotnunk.

2. 2. 2. Az energetikai axiómarendszer felépülése.

Tekintettel arra, hogy – mint a következőkben látni fogjuk – az energetikai axiómarendszer axiómái alapvető természettörvényekre vezethetők vissza, a természettörvények alapját pedig, mint végső alternatívák, a szimmetria-csoportok képezik, éppen a szimmetriákkal kapcsolatban kívánok négy fontos problémát érinteni.

Először: Mint előzőleg már említettem, Wigner Jenő Nobel-díjasunk szerint a szimmetriák felosztása három csoportba történik: geometriai-, dinamikai- és keresztezési- (vagyis: crossing-) szimmetriákra. Ezekből – jó közelítéssel – levezethető valamennyi megmaradási-tétel. – Szerinte azonban közel sem ismerünk valamennyi szimmetria-elvet, ennek következtében megmaradási-tételeink között is – nagy valószínűséggel – lehetnek hézagok, amelyek még kitöltésre várnak.

Másodszor: Megfontolandó C. F. von Weizsacker állítása, mely szerint a természet alapvető szimmetriáit nem tehetjük igazolás nélkül axiómarendszer alapjává. – Ebből kiindulva – elgondolása szerint – A Kozmosz kezdeti állapotát legkézenfekvőbb az u. n. SU(2) unitér-csoporttal megközelíteni, mert csak ezt követően alakulhattak ki magasabb rendű csoportok, és ezek révén jelenhettek meg az elemi-részecskék hármas-, hatos-, nyolcas-, tízes-csoportjai. – C. F. von Weizsacker nyomán indokoltnak tűnik alapvető szimmetria-csoportként az SU(2) unitér-csoport felvétele. – Az általunk megtapasztalható és a természetben megnyilvánuló alapvető szimmetriák, – mint a térbeli-, dinamikai- és crossing-csoportok, – így csupán másodlagos, esetleg harmadlagos megjelenési formák.

Harmadszor: A csupán közelítőleges szimmetriák – így a paritás-megmaradás – a szimmetria-tételek megsértését jelenti az egyes kölcsönhatásokban. – Heisenberg felfogása szerint a természet közelítőleges szimmetriáinak magyarázatához a transzformációkat szét kell választani: az egész világon egy időben végbemenő, valamint a tér-időben lokalizált rendszereken végbemenő transzformációkra.

– A tér-időbelileg körülhatárolt rendszerre korlátozott transzformációnál eleve nincs szükség teljes szimmetriára, hiszen egy másik – ugyancsak tér-időbelileg lokalizált – nem-teljesen szimmetrikus rendszer formájában valósul meg a tükörkép: a tér-időbeli tükrözéses szimmetria

– Az egész világon egyidejűleg végbemenő transzformációk viszont semmit sem változtathatnak a dolgok fizikai állapotán, érzékelhetők sem lennének, ha a természettörvények teljesen szimmetrikusak.

– Egyébként a közelítőleges szimmetriák matematikailag úgy fogalmazhatók meg, mint az alapállapot bizonyos mértékű elfajulása, mely elvben bármely szimmetriánál lehetséges.

Negyedszer: És még mindig nem beszéltünk az eddig jórészt ismeretlen u. n. „kiválasztási szabályokról”, melyek a természettörvények érvényét megszorítják. – Mikor és melyik szimmetriánál, természettörvénynél bukkanhatunk rá eddig ismeretlen „kiválasztási szabályra”, mely a „lehetőségek-terén” belül az amúgy is csak „valószínűségek-terét” a „megvalósulások-terében” szűkebbé, vagy egyenesen lehetetlenné teszi?...

Mindezekből nagy valószínűséggel következtethetünk végső alapalternatíváink: a szimmetriák és megmaradási-tételek hézagos és – azon belül is a „kiválasztási szabályok” révén – megszorított voltára.

2. 2. 3. Az energetikai axiómarendszer megfogalmazása.

Az alternatív gondolkodási rendszernek óriási ereje, hogy energetikai axiómarendszer képezi az alapját, és minden megalapozott állítása visszavezethető arra. – Az energetikai alapon felépült axiómarendszer valójában öt axiómát tartalmaz, melyeket – röviden – a következőképpen fogalmazhatunk meg.

– A szabadenergia hatás-elve, melynek közvetlen forrása a termodinamika első főtétele; végső alapja az energiamegmaradás-elve:

A rendszer munkavégző képességének mértéke a belső szabadenergia; bármely rendszer csak a rendszerbe bevitt szabadenergia révén gerjeszthető, – vagyis emelhető energiaszintjében, –

és csak az állandóan növekvő belső szabadenergia hatására érheti el és lépheti át a magasabb rendű energiaállapot küszöb-energiaszintjét.

– Entrópia-elv, melynek közvetlen forrása a termodinamika második és harmadik főtétele; végső alapja az energiamegmaradás-elve:

Az entrópiát részben az energiaátalakulások során visszamaradó és tovább már nem-hasznosítható „energia-salak” formájában fogalmazhatjuk meg, részben pedig – az előzőből következően – a rendszerek rendezetlensége és stabilizálódási-valószínűségeként. – A termodinamikában ugyanis az entrópia a termodinamikai állapot-valószínűség mértéke, ami azt jelenti: minél rendezetlenebb a termodinamikai rendszer, annál többféle valószínűségi-kimenetele van a rendeződésnek. – Az entrópia-elv tehát azt mondja ki, hogy minden rendszerben az energiaátalakulások során növekszik az entrópia tartalom, fokozódik a rendszer rendezetlensége és energiaállapotának a legalacsonyabb energiaszinten történő stabilizálódási valószínűsége.

– Legkisebb hatás-elve, melynek forrása az az alapfelismerés, mely szerint a rendszerek állapotváltozása során nemcsak a kiinduló és a végállapot a meghatározó jellegű, hanem maga az állapotváltozás-folyamata is; végső alapja pedig az energia tehetetlensége a relativitás-elmélet szerint:

A természettudományok megfigyelhető és energetikailag mérhető folyamataiban az állapotváltozás általában a kevesebb, de leghatékonyabb energiahatást igénylő módon megy végbe; ezért nagy valószínűséggel állítható, hogy a természetben lejátszódó kölcsönhatások a legkisebb energiát igénylő folyamatot veszik igénybe az állapotváltozások során. – Ilyen, pl. az „alagút-effektus” a mikrofizikában, vagy a Fermat-féle „legrövidebb idő-elve” a fénytamban.

(Megjegyzés: A legkisebb hatás-elvének megfogalmazója R. P. Feynman Nobel-díjas fizikus, aki Hamilton első függvényét nevezi hatásnak, s ennek a segítségével fogalmazza újra az egész dinamikát, termodinamikát és elektrodinamikát a kvantum-dinamikából kiindulva. – A legkisebb hatás-elve nélkül nem lenne megfogalmazható a kvantum-kémia, a kvantumbiológia, és hiányozna a molekuláris-biológia dinamikai része is.)

– Leggyorsabb lebomlás-elve, melynek forrása ugyancsak a termodinamika második és harmadik főtétele; végső alapja pedig az energiamegmaradás-elve:

Az energetikailag magára hagyott rendszer belső energiátartalmát kisugározva – mondhatni: zuhanás-szerűen – a lehető legalacsonyabb energiaszint elérésére és azon a szinten történő stabilizálódásra törekszik. – Ezt képviseli a mikrofizikában az „energia-minimum” elve.

– A Heisenberg-féle bizonytalansági reláció, mely a komplementaritás-elvében gyökerezik és általános érvényű a mikrofizikai – azokon keresztül a makroszkopikus – folyamatokra; végső alapja a Lorenz-invariancia segítségével származtatott tér-idő kontinuum leképezése a mikrorendszerekre:

A mikro rendszerekben helyzetet és impulzust, vagy energia-állapotot és abban való tartózkodás időtartamát egyidejűleg nem lehet megállapítani, ennek következtében a mikro rendszerekben olyan mértékű bizonytalanságot tapasztalhatunk, hogy két paraméter-párból – hely és idő, illetve impulzus és energia – egyszerre csak az egyiket határozhatjuk meg, a másik paraméter-pár vonatkozásában teljes bizonytalanságban maradunk. – Tekintettel arra, hogy a makro rendszerek mind mikro rendszerekből épülnek fel, ez a bizonytalanság a makro rendszerekre is érvényes, így azok vonatkozásában is csak valószínű kijelentéseket tehetünk.

Összefoglalás: Való igaz, hogy ezek termodinamikai és kvantummechanikai törvényszerűségek, de jogosan általánosíthatók a fizikai energiákon kívül a kémiai-, biokémiai- és biológiai-energiákra, hiszen valamennyi prébiológiai és biológiai rendszer termodinamikai és kvantummechanikai rendszer, illetve termo- és kvantumdinamikai rész-rendszerekből épül fel. – Ezért transzformációjuk jogos és indokolt.

Ezeket az energetikai axiómákat egymástó függetleneknek tekinthetjük. Továbbá valamennyi – általunk megfogalmazható – struktúrára alkalmazhatjuk, beleértve a pszichikai struktúrákat és a pszichikai struktúraszintet is, minthogy az információelmélet révén azokra is transzformálhatók. Így alkalmazásukhoz és érvényükhöz nem fér kétség, – természetesen a valószínűségek határain belül.

Azonban energetikai axiómáink struktúraszintenként – a transzformáció révén – tartalmukban bővülnek, de minden megjelenési formájukban és alkalmazásukban alapját képezik a teljes struktúraszint-rendszert átfogó és átható általános fejlődési-elvnek. – Ez a fejlődési-elv irányítja a struktúrák létfeli, energetikai, információs és kibernetikai emelkedését, egységesebbé és komplexebbé, – vagyis: teljesebbé válását.

2. 2. 4. A statisztikai felfogás alkalmazása a gondolkodás egész területén.

A statisztikai valószínűség-elve, melynek közvetlen forrása a statisztikus mechanika és termodinamika; végső alapja a tér- és időbeli tükrözés révén kialakított modellalkotás, valamint a speciális relativitás-elmélet alapján bevezetett relativisztikus kauzalitás:

A makro-rendszerekben a kölcsönhatásokban résztvevő részecskék – az atomok, molekulák, ionok – nagy számossága miatt csak egyes állapothatározókról – paramétereikről – tudunk átlagolás alapján megközelítőleges kijelentéseket tenni, a többi állapothatározóról csak ezek segítségével és a fizikai-modell paramétereinek összefüggései alapján tehetünk valószínű kijelentéseket. – Így a statisztikus mechanikában, a termodinamikában, elemi részek fizikájában csak statisztikus kijelentésekre szorítkozhatunk az állapothatározók kimenetelét illetőleg. – Vagyis: az állapothatározók csakis valószínűségi függvényekkel írhatók le.

Első sorban a határozatlansági-reláció, de már a termodinamikai rendszerek vizsgálata és törvényszerűségeinek alkalmazása is, a statisztikai felfogáshoz és a valószínűségekben való gondolkodáshoz vezet el bennünket. – A határozatlansági-reláció – mint láttuk – azt fogalmazza meg, hogy ha egy mikro rendszerben a tér- és időbeliséget kimértük, akkor impulzusáról és energiatartalmáról bizonytalanságban maradunk. Éppen ezért a természet struktúráiról, melyek mikro rendszerekből épülnek fel, csak valószínű kijelentéseket tehetünk. – Ugyanakkor a termodinamikai vizsgálatok és megállapított törvényszerűségek arról tájékoztatnak bennünket, hogy energetikai rendszeren belül – és melyik struktúra ne lenne energetikai rendszer?... – nem tudjuk figyelemmel kísérni minden atom, ion, molekula mozgásváltozását, azok valamennyi állapothatározóját, ezért bizonyos alapvető állapothatározókra vonatkozóan átlagolásokat végzünk, és így állapítjuk meg az „egész rendszer” energetikai és termodinamikai állapotát. Azonban ezeknek az átlagolásoknak és átlagolt állapotoknak segítségével ugyancsak valószínűségek révén fogalmazhatjuk meg a teljes rendszer állapotát, valamennyi paraméterének állapotával együtt.

A statisztikai felfogás alkalmazása és a határozatlansági-reláció hatása rányomja bélyegét egész alternatív gondolkodásunkra. tudományainkból az igaz és a hamis viaszszorul a logikába, megszűnik az abszolút bizonyosság és az apriori evidencia. – Tudományos ítéleteinkben a lehetetlen és szükségképpen esemény kap helyet, attól függően, hogy milyen érvényű természettörvény indikálja vagy tiltja valamely esemény bekövetkeztét – jelenlegi tudásszintünkön, – valamint az „x” vagy „y” valószínűséggel valószínű fogalmazásmód.

(Megjegyzés: „Jelenlegi tudásunk szintjén” – mondtam. Mert még a szükségképpen és lehetetlen esemény kapcsán sem rendelkezünk abszolút bizonyossággal, hiszen – Wigner Jenő szerint – természettörvényeink között sem tudjuk megkülönböztetni a véglegeseket és meg-

változtathatatlanokat azoktól, amelyek idővel – tudásszintünk emelkedésével – megváltozhatnak, vagy érvényüket veszíthetik.)

Az élet és a tudomány területét „a lehetséges események tere” alkotja, ezt szűkítik le „a valószínűségek terére” a speciális törvényszerűségek és azokból következő „kiválasztási szabályok”. Végül az aktuálisan megvalósuló konkrét tények hozzák létre „a tényleges események és jelenségek terét”. – Nem kívánom tovább bonyolítani a problémát a relativitás-elmélettel és annak következményeivel, csupán érzékeltetni akarom a kérdés-csoport összetett voltát.

Az alternatív gondolkodásmód talán kissé bonyolultnak tűnik, de nem bonyolultabb, mint maguk a dolgok. Sajnos itt nem mehetünk sokra a régi kategóriákkal, sem pedig a problémák túlzott leegyszerűsítésével. – Az alternatív gondolkodásmód igényli a megismerés posztulátum-rendszerét és absztrakciós-szintjeit, a matematikai alapokat, az energetikai, információs és kibernetikai strukturáltságot, az energetikai axiómákat és a statisztikai felfogás alkalmazását. mert a dolgok és összefüggéseik csak így válnak megközelíthetőkké, értelmezhetőkké és megfogalmazhatókká számunkra. – Mindehhez hozzá kell fűznöm:

Az alternatív gondolkodási rendszer harmadik alappillérévé válik az energetikai axióma-rendszer és annak alkalmazása, általános és szoros megfogalmazásban egyaránt.

3. A FEJLŐDÉS ÁLTALÁNOS TÖRVÉNYE ÉS A FEJLŐDÉSI VALÓSZÍNŰSÉG.

Az energetikai axiómarendszer számunkra általános érvénnyel bír, mert – az alternatív gondolkodás révén – általánosítható valamennyi struktúrára, és a struktúrákból alkotott struktúraszintekre. – Tekintettel azonban arra, hogy a struktúrák egymásra épülve, egységesülve, komplexebbé válva alkotják a struktúraszinteket, a struktúraszintek pedig ugyancsak egymásra épülve, egységesülve és komplexebbé válva hozzák létre a teljes anyagi és pszichikai valóságot, meg kell keresnünk azt az elvet, amelynek révén végbemegy ennek az egymásra épülésnek, egységesülésnek, komplexebbé válásnak a folyamata, folyamatai. – Ezt az elvet pedig a fejlődés-elvében találhatjuk meg.

3. 1. A fejlődés-elvének megközelítése és megfogalmazása.

Megközelítésünk – halmazelméleti szempontból – a struktúrák felépülésének vizsgálata segítségével történik. A struktúrák fejlődése ugyanis felépülés formájában valósul meg, az elemek egymáshoz történő rendeződés révén jólrendezett halmazzá, azok – újabb rendezés vagy más művelet segítségével – rész-struktúrává, a rész-struktúrák előbb struktúrává, majd magasabb rendű struktúrává válhatnak. Így a felépülés következtében – különböző halmazelméleti műveletek alkalmazása útján – állnak elő a mindig magasabb rendű és mindig komplexebb halmazelméleti struktúrák. – Viszont a felépülés „fordított művelete” folytán a magasabb rendű struktúrákat struktúrákra, rész-struktúrákra, majd elemekre bonthatjuk le. – Így halmazelméleti megfontolásokkal ténylegesen megközelíthetjük a fejlődés-fogalmát a felépülés folyamatával.

A fejlődés energetikai-elvét a következőképpen fogalmazhatjuk meg:

Minden olyan folyamat, – kölcsönhatás, – mely a rendszer szabadenergia tartalmát növeli, egyben növeli a rendszer továbbfejlődési valószínűségét; azok a folyamatok – kölcsönhatások – pedig, melyek a rendszer entrópia tartalmát növelik, egyben növelik a stabilizálódás, illetve a lebomlás valószínűségét. – A szabadenergia tartalom növelése révén a rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett, vagyis szabadenergia tartalmában növelt – rendszerekkel való egyesülésre. – Vagyis: a fejlődés – a rendszer entrópia tartalmát meghaladó – többletenergia-hatásra az egységesülés útján megy végbe.

A fejlődés információelméleti-elvét hasonlóan fogalmazhatjuk meg:

Minden olyan folyamat, – kölcsönhatás, – mely többletenergia hatására a rendszer információtartalmát növeli, egyben növeli a rendszer továbbfejlődési valószínűségét; azok a folyamatok – kölcsönhatások – pedig, melyek az entrópia tartalom növekedésének hatására csökkentik, és rendezetlenné teszik a rendszer információtartalmát, egyben növelik a rendszer-stabilizálódási, illetve lebomlási valószínűségét. – Az információtartalom növekedése révén a rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett – információs-rendszerekkel való egységesülésre. – Vagyis: a fejlődés információelméleti szempontból – a rendszer információs entrópia tartalmát meghaladó – többletenergia és többletinformáció hatására az egységesülés útján megy végbe.

(Megjegyzés: A korunkban jelentkező és jelenlevő információs-áradat általában növeli az információs-struktúra entrópia tartalmát, részben azért, mert nem jelent minden u. n. információ valódi információt, részben pedig fokozza az információs-struktúra rendezetlenségét, mert nem történik többletenergia és többletinformáció a rendezésre. – Az az információ

ugyanis, mely nem épül be valamely információs-struktúrába, vagy nem alkot új, valódi információs-struktúrát, az csak növeli az információs-entrópiatartalmat.)

A fejlődés kibernetikai-elvét a létstruktúrák teljes strukturáltságának segítségével fogalmazzuk meg:

Minden olyan folyamat, – kölcsönhatás, – mely energetikai és információs többletenergia-bevitellel a rendszer kibernetikai tartalmát – szabályozását és vezérlését, önkontrollját és ön-fejlesztését, kommunikációját és hierarchiáját – növeli, egyben növeli a rendszer kibernetikai továbbfejlődésének valószínűségét; azok az energetikai és információs folyamatok – kölcsönhatások – pedig, így elsősorban a negatív-visszacsatolások, melyek az entrópia tartalom növekedésével csökkentik a rendszer kibernetikai tartalmát és kibernetikai folyamatainak – rész-rendszereinek – hatékonyságát, egyben növelik a rendszer stabilizálódási, illetve lebomlási valószínűségét. – A kibernetikai tartalom és hatékonyság növekedése révén a rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett – kibernetikai-rendszerekkel való egyesülésre. – Tehát: a fejlődés kibernetikai szempontból – a rendszer entrópia tartalmát meghaladó energetikai-, információs- és kibernetikai-hatásra – az egységesülés útján megy végbe.

3. 2. A fejlődés lépcsőfokai.

A fejlődés-elvének alapvető és döntőeleme az energia-bevitel révén történő gerjesztés: ez lehet energetikai; energetikai alapon nyugvó információs; energetikai és információs alappal bíró kibernetikai gerjesztés.

Mindez három lépcsőfokon valósul meg:

- A létbeli dinamizmusban való emelkedés természettörvénye révén: mely – szemben az időbeli dinamizmussal – a létstruktúra léttartalmának, aktivitásának és relációinak mennyiségi és minőségi növekedésében válik valóra az idő-paramétereiktől függetlenül.
- A létbeli dinamizmuson épül fel a képességkiteljesítés természettörvénye: mely szerint minden létstruktúra a létállapotának megfelelő valamennyi képesség megvalósítására, kibontakoztatására és kifejlesztésére törekszik.
- Az önfelülmúlás természettörvénye, – a képességkiteljesítés természettörvényére ráépülve, – mely természettől fogva arra kényszeríti a létstruktúrát, hogy saját energetikai, információs és kibernetikai felső küszöbszintjét minél inkább megközelítse, azt elérje, sőt – önmagát felülmúlva – ezen a küszöb-szinten túllépjen.

Ezek azok a lépcsőfokok, melyek a létstruktúrák számára végigjárhatók a fejlődés-elvének segítségével. – Így képes biztosítani a fejlődés-elve a struktúrák és struktúraszintek lezáratlanságát. Ezek a fejlődés-elvének azok a rész-törvényszerűségei, melyek leképezést kívánjuk megkísérelni a következőkben a különböző struktúrákra és struktúraszintekre.

3. 3. A fejlődés-elvének struktúraszintű leképezése.

A fejlődés-elvét a különböző struktúraszinteken két irányból közelíthetjük meg, és elemezhetjük:

- egyrészt az egyes struktúrák belső-strukturáltságán keresztül;
 - másrészt a fejlődés-elvének lépcsőfokai vizsgálata révén.
- Kezdjük meg hát vizsgálatunkat és elemzésünket az egyes struktúraszinteken.

3. 3. 1. A prébiológiai struktúraszinten

– ami az elemi-részecskék halmazát illeti – a rendszerek elsősorban energetikai struktúrák: meghatározott tömeggel, energiaszinttel, melyek energia hatására – vagyis: gerjesztve – nagyobb tömeggel, magasabb energiaszinttel rendelkező rendszerekbe mennek át. – Igaz, ez az energia-hatás még nem szoros értelemben vett fejlődést, mert elsősorban „széttárlást”, mennyiségi – és bizonyos mértékig – minőségi gyarapodást eredményez, de mindenképpen a léttartalomban történő gyarapodást jelenti.

Az alapvető információk a kémiai-elemek halmazában jelenik meg. – Hogy csak a legfontosabbakat említsük:

- az u. n. „bűvös számok” a nukleonok számában – külön-külön és összességében – mely a különösen stabil elemek létrejöttében játszanak szerepet;
- a különféle „kiválasztási szabályok” – nevezhetjük: kizárási-elveknek – érvényesülése;
- maga a periódusos-rendszer, mely az ember számára megismerhetővé tette a kémiai-elemeket és azok besorolási rendjét;
- a lezárt elektronhéjak megismerése, melyek révén – a későbbiek során – a különböző kötés-típusok meghatározhatókká váltak; stb.

Itt már az energiahatásoknak és információknak olyan – állandóan fokozódó – mennyiségével találkozunk, melyek a legteljesebb mértékben igazolják a fejlődésről vallott nézetünket: annyiban emelkedik egy rendszer fejlődési-valószínűsége, amennyiben növekszik a rendszert érő energiahatás.

A molekulák és makromolekulák – majd főleg a polipeptidek – halmazában már az információmennyiség dominál: az energiahatás nagyrészt az információk mennyiségi és minőségi növelésére szolgál. – Az információ elsősorban a kémiai kötésekben, azok mikéntjében, kizárási-szabályaiban, végül a polipeptidek elemcsoportjainak szekvenciáiban valósul meg. – S a kötéseknek, elemcsoportoknak, vegyületeknek ebben a szövevényében nemcsak formagazdagság, hanem kifejezett célra irányultság fedezhető fel; a kötések szabályai, variációi és különleges formái – pl. a katalizátorok szerepe – a kibernetikai-rendszer kifejlődésére irányul. És mindez a rendszerekbe vitt többletenergia segítségével, mely többlet-energiamennyiség egy – mégpedig jelentős – része átalakul információvá, a kettő együtt pedig – újabb energiahatásra – létrehozza az alapvető kibernetikai-struktúrát: az élet alapját.

Ha most a fejlődés fokozatai felől közelítjük meg a prébiológiai struktúrák fejlődését, elsősorban azt tapasztaljuk, hogy a dinamizmus még csak időbeli dinamizmus formájában jelentkezik, illetve az időbeli dinamizmus révén növekszik létállapotában a prébiológiai struktúra. Minden dinamizmust növelő kölcsönhatásnak ugyanis időbeli lefutása van, és elképzelhetetlen akár csak egy kémiai-elem létrejötte, vagy egy molekula kémiai kötéseinek kialakulása időbeliség nélkül. – Majd a legmagasabb rendű létstruktúrának: a tudatnak lesz sajátja a létbeli dinamizmusban való emelkedés.

A képességkiteljesítés természettörvényének valóra válásáról a prébiológiai struktúraszinten még elég keveset tudunk: már ami az elemi-részecskék halmazának számosságát, – több száz elemi-részecske és elemi-rezonancia ismeretéig terjed tudásunk, – a molekulák, makromolekulák tömegének számát illeti. – A kémiai-elemek száma ugyan ismert, azt alig egy tucat elemmel tudtuk növelni; de lassan már a számát sem tudjuk a természetben elő-nem-forduló szintetikus anyagoknak, gyógyszereknek. – A képességkiteljesítés természettörvényét a természet nem, vagy csak részben valósította meg a pusztalét szintjén, az ember segít – úgyahogy – ennek megvalósulásában. Sajnos, nem mindig jó eredménnyel...

Az önfelülmúlás természettörvénye, minthogy a képességiteljesítés természettörvényének lehető legteljesebb megvalósulásán alapul, a prébiológiai létsíkon szinte szóba sem jöhet. – Vannak ugyan struktúrák, amelyek szinte elérik csoportjuk energetikai, információs és kvázikibernetikai küszöb-szintjét, – gondoljunk csak a transzurán-elemekre, vagy a protenoidokra, – meg tudjuk fogalmazni még az élet szubsztrátumát is a legmagasabb prébiológiai-lét formájában, azonban mindez az emberi tudat eredménye, az emberi tudat tevékenységének visszahatása a prébiológiai struktúraszintre.

3. 3. 2. A biológiai struktúraszinten

– előjáróban meg kell jegyezni – energetikai szempontból az élet struktúraszintje alapvetően különbözik az ételétől. Ez az energia mennyiségére és minőségére értendő: a prébiológiai létben olyan erős és hatalmas energetikai kölcsönhatások működnek, – elsődlegesen az elemi-részecskék vonatkozásában, amelyek aztán az élet küszöbszintjéhez közeledve szétvernék – esetleg el is pusztítanák – a rendszereket; az élet szintjén pedig már kifejezett pusztulást okoznának. Gondoljunk csak a villámcsapások, vagy a radioaktív sugárzások hatására az élő szervezetek viszonylatában, s máris látjuk a különbséget.

Az élet-szintjén a rendszerek főleg információs-struktúrák, természetesen nem hiányozhat a létállapotukhoz szükséges energetikai hatás sem. – A rendszerbe vitt többlet-energiával növekszik ugyan a rendszer információ-tartalma, de ezzel megnő a rendszer állapotvalószínűsége is, éppen ezért további szabadenergia-hatásra van szükség a rendszer rendezettségének helyreállításához és fenntartásához. Ehhez az élő-rendszerek környezetüket energetikailag „kirabolják”, s ezzel a többlet-energiatartalommal tartják fenn létállapotukat és információs-rendszerüket. – Ez az energetikai „kirablás” úgy történik, hogy környezetükből nagy mennyiségű energiát vonnak el, miközben az entrópia tartalom növekszik környezetükben. – A rendszerbe ilyen módon bevitt szabadenergia tartalom egyrészt a katalizátorok közreműködésével – csak utalok a természet energiagazdálkodást szabályozó legkisebb hatáselvének működésére – a rendszer szabadenergia tartalmát növeli (ATP), másrészt biológiai információkká alakítja át (RNS, DNS), harmadrészt, a kibernetikai struktúrát építi fel a kibernetikai folyamatok megszervezése és egymáshoz történő rendezése révén. – Ez önmagában – a prébiológiai struktúraszinthez viszonyítva – ugyan óriási fejlődés, de a továbbiak során inkább a stabilizálódás forrásává válna kötött energetikai, információs és kibernetikai küszöbszintje következtében.

Azonban a rendszerbe vitt szabadenergia tartalom – tapasztalatilag is nyomon kivethető – fejlődést eredményez a biológiai létstruktúrákon belül: így a fermentáción alapuló anyagcsere állapotából az oxigén-alapú anyagcsere állapotába viszi át az élő rendszert; az RNS-alapú belső információs-rendszerből DNS-alapú információs-rendszerre alakítja azt át. S bár már az első – az RNS-alapú – a fejlődés magasabb foka, mégis a DNS-alapú részint fejlettebb, részint tökéletesebb, részint pedig bonyolultságában magasabb rendű az elsőnél. – Ezeken túlmenően az idegrendszer fejlődése, az idegrendszer működésén alapuló belső kommunikációs folyamat beindulása és továbbfejlődése, az agy kialakulása már teljesen a kibontakozó kibernetikai rendszernek és folyamatainak adja át az irányítást. – Így a biológiai-struktúra mindig magasabb rendű és összetettebb létstruktúrákat hoz létre az információs-rendszer kialakulásával, annak kibernetikai rendszerre történő fejlesztésével, és mindezek energetikai hátterének biztosításával.

Ha viszont a fejlődés fokozatai felől vizsgáljuk a biológiai struktúraszintet, elsőként arra a megállapításra jutunk, itt is időbeli dinamizmust tapasztalunk csupán. A fajok kifejlődése és a

létbeli dinamizmusban való emelkedése igen hosszú időt vesz igénybe. Ugyanez vonatkozik a fejlődést szolgáló életképes mutációk megjelenésére, kifejlődésére és létállapotának megszilárdulására. – Csak példaként említem, hogy egy életképes faj élettartama – valami természeti katasztrófa nélkül – legalább 50 millió év.

Képességiteljesítés vonatkozásában azonban sem a természet, sem az ember nem dicsekedhet eredménnyel a biológiai struktúraszint vonatkozásában. A természet létrehozta a szenzo-reflexivitás – érzékelő- és reflektáló-élet – energetikai, információs és kibernetikai rendszerét, melynek legmagasabb rendű, legtökéletesebb formája képezi a tudati-létstruktúra szubsztrátumát, s ezzel – úgy tűnik – s ezzel elérte a struktúraszint legfelsőbb küszöbszintjét. Ez mérhetetlenül nagy teljesítmény, tekintettel arra, hogy honnan indult, és mennyi idő alatt tette meg ezt az óriási utat a biológiai-struktúraszint. – Hasonlítsuk csak össze: az ember 80-100 éve kísérletezik minden létező emberi-csodával rendelkező laboratóriumában, és még az élet alapjelenségéig sem jutott el, legfeljebb az élet szubsztrátumát közelítette meg, legjobban a Fox-féle proteinoiddal. – Nagy felelőtlenség emberi mindentudásról és a Természet feletti uralmáról beszélni! Inkább örülni kell a természet formagazdagságának, és hogy gyönyörködni tudunk benne. – Nem kis dolog, hogy kezdjük érteni a természet alapjelenségeit, a legnagyobb felelősség pedig, hogy óvjuk és védjük a Természetet: ÖNMAGUNKTÓL!

Végső fokon a fejlődés ténye és jelentős mértéke tagadhatatlan a biológiai struktúraszinten: többletenergia hatására strukturáltságában állandóan emelkedik, létrehozva a fejlett információs- és kibernetikai-struktúrát, a fejlődés lépcsőfokain jelentős előrehaladást tesz, kivéven a létbeli-dinamizmusban. Ez a létbeli dinamizmusban való fejlődés megmarad a tudati struktúraszint számára.

3. 3. 3. Tudati struktúraszint vonatkozásában

– úgy vélem – leghasznosabb lesz, ha külön-külön értelmezzük annak energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi strukturáltságát. – Most azonnal előre kell bocsátanom, hogy ezen a struktúraszinten a létstruktúrának – az előzőeket meghaladó – teljesen új belső strukturáltsága jelenik meg, új energiákkal, új információkkal, új kibernetikai folyamatokkal: az erkölcsi strukturáltság.

Mivel a tudati struktúraszinten a biológiai szubsztrátumot és a pszichikumot az egyesítés – unió – halmazelméleti művelete kapcsolja össze, azért az energetikai-strukturáltság két irányban fejlődik, és működik. – Mindezek megközelítéséhez és megértéséhez azonban értelmeznünk kell a pszichikai rendszert és alapállapotát.

A pszichikai-rendszert az különbözteti meg a szenzo-reflexiv rendszertől, hogy önmagára reflektál, – tehát Én-tudata van, – absztrakcióval és elvont, általános memóriával rendelkezik. Ezért legjellemzőbb paraméterei: az absztrakció, a reflexió, köztük az ön-reflexió, a szelekció, az információk tárolására az absztrakt memória, valamint az összes logikai és kibernetikai műveletek. – A pszichikai-rendszer alapállapotát és gerjesztését az energiahatás- és az entrópia-elvek alapján kell bevezetnünk, hasonlóan az információelméleti és az ezeken felépülő kibernetikai elvekhez. – Magának a pszichikai-rendszernek alapállapotát az egyes események bekövetkeztének energia-feltételei és ezek relatív gyakorisága – vagyis entrópia tartalma – határozza meg. Mivel a pszichikai paraméterek és műveletek csak valószínűségi változókkal fogalmazhatók meg – már amennyiben megfogalmazhatók! – éppen ezért a pszichikai-rendszer alapállapotára és műveleteire a bizonytalanság és a valószínűség jellemző. – Gerjesztés során mind az energia-feltétel, mind az entrópia tartalom az állapothatározókra – paraméterekre – vonatkozó növekményekkel emelkedik. – Közben magának a biológiai-

szubsztrátumnak alapállapota és gerjesztése is jelentősen közreműködik a tudati létstruktúra energetikai, információs és kibernetikai fejlődésében.

Így az energetikai-strukturáltságnak két irányban kell működnie.

Először: A pszichikum biológiai-szubsztrátumának szinten-tartásához és fejlesztéséhez szükséges a biofizikai és biokémiai energiák jelentős mennyisége, mivel a sejtekben – elsősorban az idegsejtekben – felhalmozódó entrópia tartalom lehetetlenné teszi a tudati életet. – Ez tapasztalható a vészes agyér-elmeszesedésnél és agylágyulásnál, központi idegrendszerbeli elfajulásoknál, stb.

Másodszor: Ezeken az energiákon túlmenően pszichikai-energiákra van túlnyomóan szükség, melyek biztosítják a tudatnak tartalommal való megtöltését, a tudattartalomnak rendszerezését és rendezettségét, és mindezek állandó növelését biztosítják. – Valójában a pszichikai energiák mibenlétéről vajmi keveset tudunk, inkább csak jelenlétüket és jelenlétük hatását, valamint hiányukat tapasztalhatjuk. – A gyermek-lélektannak és egyáltalán a pszichológiának lesz – a közeljövőben – nem-könnyű feladata a pszichikai-energiák mibenlétének, fejlődésének, a fejlődés feltétel- és eszközrendszerének felderítése, megközelítése és megfogalmazása. – Addig is egy dologgal próbálkozhatunk.

Az egybeépült biológiai-szubsztrátum és tudati struktúra – közös együttműködése révén – a tudat, annak paraméterei és működése a forrása a pszichikai-energiának. – Amint a gondolat új gondolatot szül, a megfeszített értelmi működés alkalmassá teszi az értelmet további – és mindig magasabb rendű – gondolatok befogadására és felhasználására; ugyanúgy a pszichikum működése, erőfeszítése a meglévő pszichikai-energiákat felszínre és működésbe hozza, s alkalmassá teszi a pszichikumot további magasabb és szélesebb körű tevékenységre. Így kerülnek felhasználásra – majd gerjesztésre – a pszichikai-energiák, és így történik – nagy valószínűséggel – a pszichikai energetikai-struktúra felépülése, majd fejlődése. – Az, hogy honnan van a felszínre kerülő – esetleg csírájában, képességében meglevő – pszichikai-energia, jelenleg még nem tudjuk...

Ezt meghaladóan új energiafajtára: az erkölcsi-energiákra is szüksége van a tudati struktúra-szintnek, mely képes biztosítani a tudattartalom számára az erkölcsi-jó (közjó) megismerését; a tudat által megismert erkölcsi-jónak megfelelő magatartást; annak megfelelő cselekvést, állapotváltozást és objektiválódást.

X X X

Megjegyzés: Az előzőekben azt mondtuk: „hogy honnan van a felszínre kerülő – esetleg csírájában, képességeikben meglevő – pszichikai energia, azt jelenleg még nem tudjuk...” De azt mindenképpen tudjuk és tapasztaljuk, hogy a pszichikai mozgás, állapotváltozás energetikai hatásra jön létre, mely nem lehet prébiológiai- vagy biológiai-energia, hanem csak pszichikai jellegű energiahatás.

Tovább kell azonban lépniünk az erkölcsi-energiához felé. – Tudjuk és tapasztaljuk, hogy az erkölcsi mozgás és erkölcsi állapotváltozás van, létezik. És logikai következményként kell megállapítanunk, hogy ez a mozgás és állapotváltozás is energiahatást igényel. – Azonban ez az energiahatás nem lehet sem prébiológiai-, sem biológiai-, de még pszichikai-energiához sem, hanem csakis erkölcsi-energiához. – Honnan vannak ezek az erkölcsi-energiák?... Egyáltalán: mi az erkölcs, és mi az erkölcsi állapot?... Próbáljuk ezt elemezni.

Első megállapításunk: Ha erkölcsről beszélünk, etikai megfogalmazásainknál mindig az erkölcsi-jóból indulunk ki. – A JÓ maga egy alapvető fogalom, mint a LÉT. A létről tudjuk:

létezik az, ami kölcsönhatni képes. – Jó viszont az, ami teljes egészében megfelel annak a rendeltetésnek, amelyet a megfogalmazás kimond. – Így tehát: erkölcsi-jó az, ami a rendeltetésének való megfeleléségből tartalmazza az erkölcsi strukturáltságot és az abban való megjelenési formát.

Második megállapításunk: Az erkölcsi strukturáltság ugyanúgy hármas felépítésű, mint a prébiológiai-, biológiai- és pszichikai-struktúraszint struktúrái. – Tehát: erkölcsi energetikai-, erkölcsi információs- és erkölcsi kibernetikai-strukturáltság épül egymásra és egybe. – Így: az erkölcsi energetikai-strukturáltságot – eredetén kívül – annyiban ismerjük, hogy hatásaiban tapasztaljuk az erkölcsi-jó irányába történő mozgásváltozások előmozdítását; de ugyancsak tapasztaljuk az erkölcsi-entrópiatartalom erkölcsi-jótól visszatartó erejét. Ez az energetikai kettős – egymással ellentétes – hatás minden energetikai rendszer sajátja. – Egyébként az erkölcsi szabadenergia honnan-valóságát – természetes úton – nem ismerjük. – Az erkölcsi energetikai-rendszer további hatása – hasonlóan a többi energetikai-rendszerhez – az, hogy megalapozza az erkölcsi információs rendszer kiépítését; az erkölcsi-jó, válfajai, megvalósítási módjai ismeretét. – Ugyancsak további hatása az erkölcsi kibernetikai-rendszer megalapozása, és az erkölcsi-jó megvalósítási – és minél teljesebb megvalósítási – folyamatainak energetikai kiszolgálása.

Harmadik megállapításunk: Az erkölcsi strukturáltságban való megjelenési forma és annak megvalósulása eleve feltételezi a pszichikai létformát, létmegvalósulást és kölcsönhatásokat. – Vagyis: az erkölcsi-lét alapját – ontológiai szubsztrátumát – a pszichikai-lét képezi.

Feltehetjük tehát a kérdést: mi különbözteti meg az erkölcsiséget a tudattól, a pszichikumtól?

Először: Az erkölcsiségnek nem alapja és nem forrása a pszichikum.

Másodszor: Az erkölcsi tudat és meggyőződés nem gyökerezik a tudati struktúraszintben, bár a tudati struktúraszint kölcsönhatásban van vele, képes motiválni, döntési előkészítésében segíti.

Harmadszor: Az erkölcsi magatartás nem tételez fel magas-szintű tudati-törekvési magatartást, bár a magas-szintű tudati-törekvési magatartás segítségére lehet az erkölcsi magatartásnak, és viszont. – De van ellenkező példa: mikor nagyon egyszerű pszichikai szinttel rendelkező emberek – sőt gyermekek – jutnak el az erkölcsi magatartás igen kiemelkedő csúcsára.

Negyedszer: Az erkölcsi energetikai törvények ugyan a többi energetikai törvénynek magasabb-szintű leképezései, de lét és érték szempontjából lényegesen meghaladják azokat.

Ötödször: Az erkölcsi strukturáltság meghaladja a tudati-törekvési – tehát a pszichikai-lét – strukturáltságát; szervezettségét, információs- és vezérlési-szintjét tekintve független tőle és meghaladja azt.

Hatodszor: Az erkölcsi struktúraszint újabb és az eddiginél fejlettebb és magasabb rendű szintet képvisel.

Hetedszer: Az emberi-létnek legmagasabb rendű értékét az adja, hogy az értelmes-életben a biológiai-, pszichikai- és erkölcsi-strukturáltság egybeépülése révén a természetes lét által adott kereteken és lehetőségeken felül tud emelkedni.

Összefoglalva: Az erkölcsiség forrását, formáját, paramétereit, magatartását és célját tekintve meghaladja a szubtranszcendenciát, tehát transzcendens struktúra. – Ez alapjában azt jelenti, hogy az erkölcsi és a transzcendens struktúrák között igen szoros kapcsolat – nagy valószínűséggel – és ekvivalencia-reláció áll fenn. – (Eddig a megjegyzés.)

Információelméleti szempontból az információelméleti entrópia-elvből kell kiindulnunk, melyet a következőképpen fogalmazhatunk meg:

A közlendő adatok számának, vagy az adás-átvétel sebességének fokozásával növekszik ugyan az információk mennyisége, de egyben növekszik az információs rendszer rendezetlensége is. Éppen ezért a rendszerbe külön energiát kell bevinni a rendezettség fenntartására; az információtartalom és a rendezettség fokozása pedig állandóan növekvő energiahatást igényel. – Tekintettel azonban arra, hogy a természetben a tudati létstruktúra rendelkezik a legfejlettebb információs rendszerrel és strukturáltsággal, magán az energetikai struktúra fenntartásán és növelésén túl igen magas szabadenergia hatás igény mutatkozik az információs struktúra fenntartása és fejlesztése céljából az embernél: a tudati-lét legfejlettebb struktúrájánál. – S még nem tettünk említést az erkölcsi-információkról, melyek az erkölcsi-jó ismeretére, magatartásban és cselekvésben történő megvalósítására vonatkoznak. Ezek részben pszichikai-, részben erkölcsi-energiahatásra jutnak be az ember tudati és erkölcsi struktúrájába, de csak energetikai hatásra válhatnak valóra.

A tudati-léten belül a kibernetikai-strukturáltság jelenti a létállapot legfejlettebb fokát, s ezzel legmagasabb energetikai- és információs-igényét. A tudati struktúraszint létezői bonyolult és komplex kibernetikai rendszerek, melyek kibernetikai-folyamataiban – a szabályozásban és vezérlésben, az önkontrollban és önfejlesztésben, a mindent egybefogó és rendező hierarchiában, a belső- és külső-kommunikációban – érvényesülnek az energetika és információelmélet törvényszerűségei. – a fejlődés részben a pozitív-visszacsatolás révén valósul meg, amikor a rendszerbe bevitt és ott jelenlevő energiákkal – mint bemenő paraméterekkel – erősítjük a rendszer hatásfokát. – Ez ugyan nem elég hatékony eszköze a fejlődésnek, mert a szabadenergia tartalommal együtt a rendszerben jelenlevő entrópia tartalom is jórészt visszacsatolásra kerül. – A fejlődés másik útja az, ha a kibernetikai-rendszer környezetéből vonjuk el az energiát, és azt visszük be a rendszerbe. Ez a kétszeres energiahatás növeli a kibernetikai-folyamatok rendezettségét és hatékony együttműködését, vagyis a fejlődést. – A természet számára a tudati létállapot a valódi kibernetikai-állapot a legfejlettebb folyamatokkal, a legtöbb és állandó kapcsolattal a többi struktúraszint és azok struktúrái felé. – Mondhatni: a legmagasabb rendű természetes állapot.

Ne feledjük azonban, hogy számolnunk kell egyrészt a tudatos és szabad erkölcsi személyiség energetikai, információs és kibernetikai strukturáltságával, valamint a hallatlanul magas pszichikai-erkölcsi energiaigénnyel fellépő erkölcsi-strukturáltsággal. – Ez jelenti – a tudat mellett és fölött – az igazi különbséget az ember számára a többi természeti jelenséggel szemben. – És ez a – léteben és léttartalmában – legmagasabb létstruktúra kölcsönhatásra lép a prébiológiai, biológiai és tudati struktúraszinttel, létrehozva a tudattal és erkölccsel kapcsolatos különböző létstruktúrákat: mint kultúra és társadalom, civilizáció és gazdasági élet, mindezek intézményei és objektívációi. – Ide kell aztán igazán rengeteg sok – mondhatni: mérhetetlen – hatás és magas erkölcsi szint. Itt nyílnak meg a fejlődés olyan kilátásai, melyek a természet számára elérhetetlenek!...

Ha már most a fejlődés lépcsőfokai felől közelítjük meg a problémát, akkor ugyanerre az eredményre juthatunk.

– Egyedül a tudati struktúra képes létbeli-dinamizmusra, annak továbbfejlesztésére, természetesen az energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi tartalom állandó növelésével. – Itt láthatjuk, hogy egyedül a tudatnál és erkölcsiségnél váltja fel az időbeli-dinamizmust a létbeli-dinamizmus, mert egyedül ez a létstruktúra képes időbeliség nélkül magasabb

létállapotba emelkedni, ennek az állapotnak léttartalmával, a léttartalom aktivitásával, paramétereivel és relációival.

– Ugyanezen az úton képes a tudati és erkölcsi struktúra a képességkiteljesítés természet-törvényének teljesítésére. – A képességkiteljesítés révén válnak valóra, és aktivizálódnak a létállapotban adott létlehetőségek. A tudományok, a tudományok fejlődése, a kultúra kibontakozása, a társadalom kialakulása és a társadalom továbbfejlődése, – de még a civilizációs, gazdasági törekvések megvalósulása sem, – nem történhetne meg a képességek energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi fejlődése nélkül.

– Az önfelülmúlás természettörvénye és annak teljesevége egyedül a tudati-erkölcsi struktúra-szint sajátja. – Csak a tudatos és szabad erkölcsi személyiség tud az önző és minden mást elutasító Én-tudaton, az esetleges csoport-érdeken; csak ez a személyiség tudja határozottan elutasítani a szélsőséges és mindenre, mindenre kártékonyan ható Mi-központúságot, és lesz képes eljutni a humanizmus áhított magasabb fokára. – És csak a tudatos és szabad erkölcsi személyiség – igaz, csak az erkölcsi és „még magasabb rendű” energiák segítségével! – tudja áttörni az ember számára egyedül áttörhetetlen végső energetikai küszöbszintet, és tud kapcsolatot teremteni a transzcendenciával és a TELJESSÉG STRUKTÚRÁJÁVAL. – Tudja felülmúlni önmagát!

Mindezt azzal a megállapítással zárom, hogy a fejlődésről vallott elgondolás és felfogás az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód negyedik alappillére.

4. A LÉT- ÉS ÉRTÉKREND.

Mielőtt az érdemi tárgyalást megkezdenénk, három alapvető megállapítást szeretnék tenni.

Előszőr: Amint a lét meghatározásánál és elemzésénél a természettudományos lét-fogalomból indultam ki, ugyanúgy az érték megfogalmazásánál és elemzésénél is a természettudományos érték-fogalmat kívánom megkeresni és megtalálni.

Másodszor: A lét- és érték-megfogalmazásánál a matematikai rendszer- és rendezés-fogalmából óhajtok előrehaladni, és megállapításaimat megalapozni.

Harmadszor: Minden további jelzés és figyelem-felkeltés nélkül előre közlöm, hogy a léttel és értékkel, a létrenddel és értékrenddel kapcsolatos minden megfogalmazás és megállapítás, minden következtetés és leképezés a megismerés rendszerelméleti absztrakciós-szintjén történik.

4. 1. Energetikai-, információelméleti- és kibernetikai-megközelítés.

Energetikai szempontból létesítsünk kapcsolatot a lét és érték vonatkozásában.

– Lét vonatkozásában: Minél jobban növekszik egy létezőben a szabadenergia tartalom, annál nagyobb valószínűséggel kerül magasabb létállapotba; az entrópia tartalom növekedése pedig – nagy valószínűséggel – stabilizálja, illetve alacsonyabb létállapotba viszi a létezőt. Vagyis: az energiaszint és a létállapot mindig relációban van egymással. – Így az energetikai elveknek mindig magasabb rendű megnyilvánulása következtében a létstruktúrák állandóan emelkednek a létben, majd a pszichikai-energiák belépésével a tudati struktúraszinten a minőségileg legmagasabb rendű természetes létstruktúrák jönnek létre.

– Érték vonatkozásában: A természetben az értéket a ható, munkavégzésre képes és munka formájában valóra váló energia képviseli. Ezért minél jobban növekszik egy létezőben a munkavégzésre képes szabadenergia tartalom, annál nagyobb valószínűséggel kerül magasabb állapotba érték szempontjából. – Az entrópia tartalom növekedése pedig nemcsak lét-tartalmában csökkenti, hanem érték-tartalmában is a létstruktúrát. Tehát a munkavégző-képesség növekedése – a nagyobb ellenállás irányában – a rendszer értékét is növeli, a munkavégző-képesség csökkenésével pedig – a kisebb ellenállás követése útján – csökken a rendszer érték-tartalma is. – Vagyis: a munkavégzésre képes szabadenergia és az érték-tartalom mindig relációban van egymással. – Így lét és érték kölcsönhatásban áll egymással: az egyik nem növekedhet a másik lineáris növekedése nélkül, de az egyik csökkenése a másik csökkenését is magával vonja.

– Szinte alapvetőbb kapcsolat létesíthető a lét és érték között a szabadságfokok segítségével: minél magasabb energiaszintet képvisel egy létező, annál magasabb szabadságfok-számmal rendelkezik, ugyanakkor minél magasabb egy rendszer szabadságfok-száma, annál magasabb értéket képvisel természettudományos szempontból.

Információelméleti viszonylatban hasonló kapcsolat létesíthető a lét és érték között.

– Lét vonatkozásában: Az energetikai-struktúra emelkedése növeli az információs-struktúra kibontakozási valószínűségét. Szabadenergetikai hatásra a létstruktúrában – pl. az élő sejt alapját képező biokémiai struktúrában – beépülést nyer az információs-struktúra, és a sejtben megjeleni a DNS és RNS információtartalom. – Ugyanakkor, a visszafordíthatósági-tétel következtében, az entrópia tartalom növekedése a felépülés folyamatát stabilizálódási, majd lebomlási folyamattá változtatja, ezzel az információs-struktúrát is visszafejleszti, illetve megszünteti. – A létstruktúra emelkedésével mindig magasabb rendű információs-folyamatok jönnek létre, mennyiségileg és minőségileg több és fejlettebb tartalommal, majd a tudati

struktúraszint megjelenésével létrejön a természet legmagasabb rendű információs-rendszere komplex információs-folyamataival.

– Érték vonatkozásában: Az információtartalom jelenléte, az információs-struktúra és a komplex információs-folyamatok létrejötte a lét számára többlet-léttartalmat jelent. Így minőségileg magasabb rendű munkavégző-képesség megjelenését eredményezi. – A tudat struktúraszintjén a létstruktúrák értéke a természet számára minőségileg legmagasabb szintjét éri el a tudati alternatívák megjelenésével és bővülésével, az azok közötti választás révén. – Itt jelenik meg a tudati lét és az információtartalom együtthatása következtében a megismerés hármas absztrakciós-szintje, valamint új megismerési formák: az információ-elfogadás és a heurisztikus-megismerés. – Így a tudati struktúraszinten jut el a természetes lét a minőségileg legfejlettebb szintre, mely a legmagasabb természetes értéket képviseli információelméleti szempontból is.

Kibernetikai viszonylatban ugyancsak közvetlen és lényegi kapcsolat áll fenn a lét és az érték között.

– Lét vonatkozásában: Az energetikai alapon álló létstruktúrán belül létesül a kibernetikai struktúra. A lét már szinte legegyszerűbb lét-megnyilvánulásában magában hordja a kibernetika alapelemeit: a szabályozást és hierarchiát. A létező rendszerek mind szabályozott-rendszerek, mert az alap-paraméterek esetleges eltérései korrigálódnak a kölcsönhatások és állapotváltozások eredményeivel. – Továbbmenve: az állandó hatásoknak megfelelően módosulhatnak az alap-paraméterek, a kölcsönhatások révén előállt új energiaszintre pedig ráállnak. Így jönnek létre a makromolekulák szabályozott struktúrái, a polimerizáció által vezérelt – kvázi-kibernetikai – rendszerek. – A biológiai struktúraszinten a DNS és RNS által vezérelt sejt kibernetikai struktúrája jelenik meg, és fokozatosan fejlődik fel a szenzoreflexív létstruktúra komplex és összehangolt kibernetikai folyamatává. – A tudati-lét struktúraszintjén a természet számára a legteljesebb kibernetikai struktúrák jelennek meg reálisan aktualizált állapotban, teljes-körü kibernetikai folyamatokkal: a szabályozás és vezérlés, önkontroll és önfejlesztés, hierarchia és kommunikáció tekintetében, mindezek biológiai és pszichikai hátterével. – Lét vonatkozásában tehát a reálisan aktualizált létező kibernetikai alapon működik, s a lét struktúraszintjének emelkedésével a létbe épült kibernetikai-rendszer is mindig fejlettebb és magasabb minőségű fokra emelkedik. – Ugyanakkor a visszafordíthatósági tétel következtében a létszint csökkenésével, – mely egyben energiacsökkenés, – a kibernetikai rendszer is visszafejlődik.

– Érték vonatkozásában: A kibernetikai-rendszer folyamataival, a léten belül és azon felépülve, az információs-rendszerhez és folyamataihoz viszonyítva értéktöbbletet jelent. A kibernetikai-rendszerben ugyanis az érték alapját képező munkavégző-képesség és szabadságfok-szám növekedése állandóan fokozódó mértékben van jelen.

Minthogy

Egyrészt a kibernetikai-rendszer folyamataiban mindig több energia alakul át munkává, és a kibernetikai-rendszerben állandóan emelkedik a más rendszerekkel kapcsolatos szükségképpen kölcsönhatások következtében előálló kifelé ható többlet-munka;

Másrészt a komplex kibernetikai folyamatokban a szabadságfok-szám növekedése olyan mértékűvé válhat, mely magasan meghaladja az információs-struktúrák szabadságfok-szám növekedését.

A kibernetikai struktúra révén történő létfokozódással a létstruktúrák értéke is emelkedik, és a tudati struktúraszint küszöb-energiáinak elérésével a kibernetikai struktúrák értéke a természet számára elérhető legmagasabb szintre emelkedik.

4. 2. A lét és érték származtatása és megfogalmazása.

Természettudományos szempontból a lét alapja: a kölcsönható-képesség. Reálisan létezik egy rendszer, ha ténylegesen kölcsönhatni – vagy kölcsönhatást elviselni – képes. Ez realizálódik a kölcsönhatásokban és állapotváltozásokban. A lét tehát rendelkezik aktivitással és dinamizmussal a kölcsönhatások mikéntjét tekintve, továbbá relációkkal a kölcsönhatásokban fellépő kapcsolatok révén. Minél aktívabb és dinamikusabb egy kölcsönható rendszer, annál magasabb a léttartalma, és minél több kapcsolat valósul meg a kölcsönhatások következtében, annál több a relációja. – Vagy másként fogalmazva: annál szélesebb a kölcsönható rendszer érvényességi köre.

Az érték fogalmával kapcsolatban hangsúlyozni kívánom, hogy természettudományos és ontológiai szempontból nem a „ritkaság” képezi az érték alapját, de a hétköznapi „érték-tárgy” sem hozza közelebb a probléma megoldását, sőt a „hasznosság” fogalma sem alkalmas az érték megközelítésére. Hiszen a társadalmi fejlődéssel állandóan módosul az „érték-tárgy” fogalmi tartalma, és gazdasági struktúránként változik a „hasznossági” érték.

Az érték szoros kapcsolatban van a léttel: minden létező értékkel bír magából a létből következően, s a léttartalommal együtt változik a létező értéktartalma is. – Ezt a meghatározást legjobban a függvénykapcsolat fejezi ki, ahol az értelmezési tartományhoz megfelelő érték-készlet tartozik. – Így a lét és az érték függvénykapcsolatban áll egymással: a lét – léttartalomával és relációival – jelenti az értelmezési tartományt, az érték pedig – az értelmezési tartományon belül – az egyes létállapothoz, struktúrához, struktúraszinthez tartozó érték-készletet. – Így rendeltük egyértelműen a léthez az értéket, és lét függvényeként fogalmaztuk meg.

A lét alapját – ontológiai szempontból is – energetikai axiómarendszerünk axiómáinak realizálódása képezi. A szabadenergia tartalom növekedése és a legkisebb hatás-elvének működése növeli a rendszer léttartalmát, aktivitását és dinamizmusát, valamint relációinak számát és minőségét, mindezek által a rendszer továbbfejlődési valószínűségét. – Ezzel szemben a rendszerek entrópia tartalmának növekedése csökkenti a léttartalmat, annak aktivitását és dinamizmusát, valamint relációik számát és minőségét. Ezáltal növeli a rendszer stabilizálódási, illetve lebomlási valószínűségét. – Így a létnek igazolt az energetikai alapja.

A lét és érték között fennálló függvénykapcsolat az érték energetikai alapját is igazolja. Vagyis: a szabadenergia tartalom növekedése és a legkisebb hatás-elvének működése a létbeli emelkedéssel együtt növeli az értékbeli emelkedés valószínűségét. Ugyanakkor az entrópia tartalom növekedése – a létbeli stabilizálódás, illetve lebomlás valószínűségével – növeli az érték-vesztés valószínűségét.

Értékfogalmunk tartalmához hozzátartozik a szabadságfok-szám és annak változása. Ez természetes, hiszen a kényszerfeltételek, melyek csökkentik a szabadságfok-számát, egyúttal csökkentik a létstruktúrák értékét is. – Igen ám, de a szabadságfok-szám és annak növekedése szükségképpen kapcsolatban áll energetikai-elveink reális működésével, így az érték-növelő szabadságfok-szám változása mindenképpen visszavezethető a lét energetikai alapjaira.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy természettudományos – s egyszersmind ontológiai – lét- és értékfogalmunk energetikai alappal rendelkezik, és mindenképpen – természettudományosan és ontológiailag egyaránt – visszavezethető reálisan működő energetikai axiómarendszerünk axiómáira.

4. 3. A lét- és értékrend származtatása.

Rend: Egy halmaz elemeinek bizonyos rendezési-reláció szerinti besorolása, melynek következtében bármely két elemről megállapítható, hogy az egyik megelőzi a másikat. Az elemeknek ezt a rendezési-reláció szerinti besorolását nevezzük a rendezés folyamatának. – Rendszámnak pedig azt a számot, szimbólumot – indexet – nevezzük, amely azt jelzi, hogy a rendezett halmazban hányadik a kérdéses elem.

Létrend: A létezők rendezett halmazba történő besorolása, ahol a rendezési-relációt a létből való részesedés, vagyis a léttartalom, annak aktivitása és dinamizmusa, valamint a relációk mennyisége és minősége képezi. – Valamely létezőnek annál magasabb a létrendben belüli helyzete, minél magasabb a léttartalma, ez a léttartalom minél aktívabb és dinamikusabb formában, és minél több és minőségileg magasabb rendű relációban valósul meg.

Értékrend: A létezők olyan rendezett halmazba történő besorolása, ahol a rendezési-relációt a léthez kapcsolódó értéktartalom képviseli. – Valamely létezőnek annál magasabb az értékrendbeli helyzete, minél magasabb léttartalomhoz kapcsolódik az érték-készlet, és minél magasabb mennyiségileg és minőségileg a létstruktúra szabadságfok-száma.

4. 3. 1. A létrend energetikai származtatása.

A létrend – megfogalmazásából egyértelműen kitűnik, hogy – energetikai alapokkal bír. – Felépülését tekintve kötött az energiaszinthez, így az energiaszinten elfoglalt állapota szabja meg a létstruktúra helyét a létrendben. – Az energiák azonban struktúraszintenként változnak: – a prébiológiai szinten csak prébiológiai energiák működnek; – a biológiai struktúraszinten újabb – biológiai – energiák jelentkeznek, és az előző – prébiológiai – energiákkal együtt építik fel a biológiai struktúrákat; – a tudati struktúraszint újabb energiával jelentkezik: ez a pszichikai energia, de továbbra is igényli struktúrái építésénél – tudati-társadalmi struktúráinál, azok intézményeinél és objektivációinál, de magánál a biológiai szubsztrátum szinten-tartásánál és fejlődésénél – az előző struktúraszintek energiáit.

A létrend felépülése során – természetesen – a létstruktúrákon belül nemcsak az energetikai strukturáltság fejt ki hatását, és emeli a struktúrákat létben, léttartalomban, a léttartalom aktivitásában, dinamizmusában és relációiban, hanem az energiahatás megalapozza és támogatja az információs- és kibernetikai-strukturáltságot. Ezek aztán továbbsegítik a létstruktúrát a létbeli emelkedésben.

Azonban mindezek mögött az energetikai-strukturáltság, a létstruktúrák energiaszintje és energiaszintbeli emelkedése áll. Így a létrend felépülése valójában a létstruktúrák energia-állapotán nyugszik. – Megállapíthatjuk tehát, hogy a természetben meglevő létrend a szabadenergia hatás és a legkisebb hatás természettörvényeiben gyökerezik, kiegészítve – és korlátozva – az entrópia-tétellel. – Ezek szerint a létstruktúrák léttartalom szerinti besorolási alapja, rendezési-relációja: a természet alapvető energetikai elve. Ebben a létrendben annál magasabb a létstruktúra besorolása, minél magasabb rendű energiából minél több van a birtokában, mert mennyiségileg és minőségileg annál többet birtokol a létből.

4. 3. 2. Az értékrend kibernetikai származtatása.

A létstruktúrák értékét eddig annak függvényében állapítottuk meg, hogy a szabadenergia hatás mennyi munkavégző-képességet és aktív munkát eredményez; egyszersmind azt vizsgáltuk, hogyan növekszik a létstruktúra szabadságfok-száma. – Valóban, mindez szükséges mértéke az értéknek, de jobban megvizsgálva rá kell döbbenünk, hogy mindez – munkavégzés, szabadságfok-szám emelkedés – a létstruktúrák kibernetikai strukturáltságából fakad, és annak csupán egy része. – A következőkben azt kívánjuk demonstrálni, hogy az érték a kibernetikai strukturáltság következménye, s az érték forrása valójában a kibernetikai struktúra.

A kibernetikai struktúra folyamataiban nemcsak a munkavégzést és a szabadságfok-számot tartalmazza, hanem lényegesen többet: vezérlést és szabályozást a munkavégzéshez; önkontrollt és önfejlesztést a munkafolyamatok hatékonyságának növeléséhez, a hatás fokozásához; hierarchiát a hatás érdekében szükséges munkamegosztáshoz és a folyamatok összehangolásához; kommunikációt a külső és belső információ-áramlás biztosításához. – Ezen túl minimumra szűkíti le a kényszerfeltételeket, maximálissá téve ezzel a szabadságfok-számot. – Természetesen mindehhez biztosítottak kell lennie a nem-csekély energetikai és információs hatásnak, nehogy a kibernetikai folyamatok lefutásában fennakadás vagy elfajulás következzen be. – Ennek az elfajulásnak elsődlegesen az lehet az oka, ha a létstruktúrában az energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltság nem rendelkezik azonos energiaszinttel.

Tekintettel arra, hogy a kibernetikai strukturáltság képviseli természettudományi és ontológiai szempontból a valódi értéket, egyértelműen megállapíthatjuk: az értékrendbe való besorolás alapját a létstruktúra értéktartalma képezi, ahol a rendezési-reláció a léthez kapcsolódó kibernetikai strukturáltság, a kibernetikai-folyamatoknak a léttartalommal való megegyező-sége, ezáltal a munkában, annak hatékonyságában és a munkamegosztásban történő mindig magasabb fokú megvalósulása, a szabadságfok-szám maximális növekedése. Röviden: A léttartalomhoz kapcsolódó kibernetikai struktúra mindig teljesebbé válna.

4. 4. A lét- és értékrend ekvivalenciája.

Az előzőek folyamán a lét és az érték között függvénykapcsolatot létesítettünk, s megállapítottuk annak jogosságát és valóságos meglétét. – Most a létrend és az értékrend kapcsolatát kívánjuk vizsgálni: vajon milyen reláció létesíthető a létrend és az értékrend között, amely megfelel az objektív realitásnak?...

Ha leképezzük a létrendet az értékrendbe, akkor valójában a létrend minden egyes eleméhez hozzárendeljük az értékrend egy – és csakis egy – elemét. Ez a leképezés jogos, mert a létrend és az értékrend számosság tekintetében megegyezik; de indokolt is, mert minden egyes léttartalomhoz egy-egy értéktartalom tartozik. – Tehát ez a leképezés kölcsönösen egyértelmű és művelettartó. – Ezt a következőkben kívánom igazolni.

– A különböző struktúraszinteknek megfelelően tudjuk csoportosítani a létet is, az értéket is. Tehát: prébiológiai struktúrák prébiológiai értékekkel, biológiai struktúrák biológiai értékekkel, tudati létstruktúrák tudati értékekkel rendelkeznek. – A tudathoz kapcsolódó létstruktúrák, – mint civilizáció, gazdasági élet, kulturális-társadalmi intézmények és objektívációk, – pedig a tudathoz kapcsolódó vegyes értékeket birtokolnak.

- A struktúraszinteken belül a létstruktúrák különböző – strukturáltságuknak megfelelő – fokozatokon helyezkednek el ugyancsak különböző értékekkel.
- A létstruktúrák belső strukturáltsági – besorolásuknak megfelelő – energetikai-, információs- és kibernetikai-szinttel rendelkeznek, ugyanakkor a hozzájuk tartozó értéktartalmak – ugyancsak besorolásuknak megfelelően – kibernetikai strukturáltsággal rendelkeznek, mely az értéktartalmuk forrása. Ez a kibernetikai strukturáltság azonban feltételezi az azonos szintű energetikai és információs hátteret.

Így aztán a létrend minden egyes lételemének egy – és csakis egy – értékelem felel meg az értékrendből, s ez a megfeleltetés kölcsönösen egyértelmű és művelettartó. Tehát a létrend minden egyes létstruktúrájához – struktúraszintjének és létállapotának megfelelő – egyetlen érték-struktúrát rendelhetünk hozzá. – Ennek viszont egyenes következménye az, hogy a létrend ekvivalens az értékrenddel.

Megállapíthatjuk tehát, hogy egy létező – természettudományos és ontológiai szempontból – annál értékesebb, minél többet bír a létből; és fordítva: a létező annál magasabb helyet foglal el a létrendben a létstruktúrák között, minél magasabb az értéktartalma.

Az így megfogalmazott lét- és értékrend válik alternatív gondolkodásmódunk ötödik alap-pillérévé.

5. TRANSZCENDENS STRUKTÚRAELEMZÉS.

Energetikai axiómarendszerünket eredményesen alkalmaztuk a prébiológiai és biológiai struktúraszintre, az alternatív gondolkodásmód révén energetikai axiómáinkat sikeresen általánosítottuk a tudati létstruktúrára és az egész tudati struktúraszintre, következő lépésünk a TRANSZCENDENCIA megközelítése és megfogalmazása. – Ezzel kapcsolatban a következő megállapításokat kíséreljük meg igazolni:

- A transzcendencia egészen közel férközik emberségünkhöz, nyugodtan kijelenthetjük: beépül ember-voltunkba.
- A transzcendencia révén kiegészülnek az emberi természet hiányosságai, sebei pedig begyógyulnak.
- A transzcendencia révén az emberi természet magasabb szintre: a szubtranszcendenciából a transzcendenciába emelkedik.
- A transzcendencia révén a kiegészült és felemelt emberi természet kiteljesül, soha nem remélt fejlettséget és tökéletességet ér el.

Az embert úgy fogalmaztuk meg, mint az értelmes-élet birtokosát, vagyis: az egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltságot. Ez a legtökéletesebb élet jutott érintkezésbe a transzcendenciával, így az egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi struktúra – éppen erkölcsiége révén – egészül ki a transzcendenciával. – Kérdés azonban: milyen a transzcendens strukturáltság ontológiai és etikai vonatkozásban?

Tekintettel arra, hogy jelenlegi meggondolásunkat a transzcendencia erkölcsi strukturáltságának kívánjuk szentelni, bevezetésképpen azt szeretnénk megfogalmazni: mi is valójában a transzcendens lét? – Figyelembe kell azonban vennünk azt, hogy foglaimainkat a természetes létrendből kölcsönözzük, kénytelenek leszünk – mert mit is tehetnénk? – ezeknek a fogalmaknak és a rendszerelméletből kölcsönvett műveleteknek: elsősorban a leképezés műveletének segítségét igénybe venni a természetfölötti lét megközelítéséhez és megfogalmazásához.

5. 1. A transzcendencia, mint ontológiai létállapot.

Ha végig tekintünk a pusztalét, az élet és a tudat struktúraszintjén, meg kell állapítanunk, hogy minden struktúraszint nyitott a felette levő magasabb rendű létstruktúrák felé. Ez a nyitottság azt jelenti, hogy minden struktúraszint legfejlettebb létezője magában hordja a felette levő struktúraszint lét-lehetőségét. Így

- a legmagasabb rendű élet-előtti létstruktúra, a polipeptid, magában hordja az élet lehetőségét;
- a legmagasabb rendű biológiai létstruktúra, a szenzo-reflexív létező, magában hordja az önreflexió és a tudat lehetőségét;
- a tudati struktúraszint létezője, a pszichikai-létező, vagyis az ember, ugyancsak nyitott a transzcendens struktúraszint, a természetfölöttiség felé.

A leképezés – transzformáció – rendszerelméleti művelete segítségével a következő megállapításokat tehetjük a transzcendencia felé vezető úton.

Előszőr: A struktúra-elemzés segítségével – a leképezés útján – a prébiológiai struktúraszintből, a biológiai struktúraszinten keresztül, megvan a lehetőségünk átjutni a tudati struktúraszintbe.

Másodszor: A tudati struktúraszintet az egybeépült biológiai és pszichikai strukturáltságban fogalmaztuk meg, mely létalapját – szubsztrátumát – képezi az erkölcsi struktúraszintnek.

Harmadszor: A tudati struktúraszintbe beépülő erkölcsiséget már transzcendens-létként kell értelmeznünk, a szabad választást pedig – valójában – a legjellemzőbb transzcendens paraméterként fogalmazhatjuk meg.

Így a leképezés műveleteinek segítségével ontológiailag nemcsak elérkezhetünk a transzcendencia határához, hanem azt át is léphetjük.

Igaz, mindezeket a megállapításokat „bizonyosság” helyett csak „nagy valószínűséggel” tehetjük, s a leképezés műveletével csak a transzcendencia ellentmondás-mentes lehetőségéhez juthatunk el. Ontológiai szempontból azonban számunkra ez elegendő, hiszen a lét a lehetőségéből források, mint annak valóra válása. Az emberben pedig a transzcendens paraméterek – mint a szabad választás; az ellenség-szeretet; az önfeláldozás; a vértanúság, stb. – nagyon gyakran realizálódnak.

E megfontolásokat követően kíséreljük meg a transzcendencia és a transzcendens létállapot ontológiai megfogalmazását. Ez egyszersmind jelenti az állapotthatározók, azok paramétereinek meghatározását, melyek magasabb rendűek a természetes – szubtranszcendens – állapotthatározóknál, intenzitásuk lényegét tekintve is. És természetes, hogy ehhez a létállapothoz és állapotthatározókhoz nem elégségesek a szubtranszcendens energiák, hanem azokat minőségileg meghaladó – transzcendens, erkölcsi – energiák, energiahatások szükségesek. Ezeknek a transzcendens energiahatásoknak mértékét és intenzitását a transzcendens struktúrák létbeli állapota indokolja, és határozza meg.

A transzcendens létállapot alapvető állapotthatározói:

- az alternatíva felismerő-képesség magas rendezettségi szintje;
- a kényszerfeltételek körének jelentős leszűkülése;
- a szabadságfokok-számának jelentős bővülése;
- a szabadságfokok és állapotthatározók – paramétereik – megválasztásának lehetősége;
- mindezekhez szükséges, kellő mennyiségű és minőségű – transzcendens, erkölcsi – energiaszint és energiahatás megléte.

Határozzuk meg röviden ezen állapotthatározók mibenlétét.

Először: Az alternatíva felismerő-képesség a szabad-választás előfeltétele, amennyiben a tudatnak és törekvésnek fel kell tárnia a választási lehetőségeket, és meg kell adni a javallatokat, vagy ellenjavallatokat.

Másodszor: A kényszerfeltételek az akarat szabadságát gátló külső és belső körülmények, melyek száma annál nagyobb, minél alacsonyabb rendű egy létstruktúra.

Harmadszor: Szabadságfoknak nevezzük azokat a hely-, idő- és impulzus-koordinátákat, melyektől a rendszer energiaállapota függ; minél magasabb létállapotban van egy létező, annál nagyobb a szabadságfok-száma.

Negyedszer: A szabadságfok-szám és állapotthatározók – paramétereik – megválasztási lehetősége csak a transzcendens létezők sajátja; nagyon ritka az az eset, amikor az ember fizikai szabadságfok-számát befolyásolni képes, fantáziája és erkölcsisége azonban nincs teljesen kötve hely-, idő- és impulzus-koordinátákhoz.

Ötödször: Transzcendens energiaszint és energiahatás a természet – szubtranszcendencia – energiahatásait minőségileg meghaladja; a transzcendens állapotthatározókat és azok paramétereit megfelelően beállítani csak a transzcendencia erkölcsi- és szeretet-energiái képesek.

Hatodszor: A transzcendens létstruktúrák összessége – hasonlóan a szubtranszcendens struktúraszintekhez – nagy valószínűséggel ugyancsak struktúraszintet alkot, de lényegében meghaladja a természetes struktúraszinteket, és transzcendens struktúraszintnek nevezzük.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a többi – szubtranszcendens – struktúra valóságos léte „természettudományos létfogalmon alapuló ontológia” révén tapasztalati, logikai és rendszerelméleti úton igazolható. – Ezzel szemben a transzcendens létstruktúrák és a transzcendens struktúraszint, vagyis a transzcendenciának valóságos léte ezen az úton nem bizonyítható, csupán ellentmondásmentes lehetősége. – Igazolni – véleményem szerint – csak etikai alapon lehet a transzcendenciát és a transzcendens struktúrák valóságos létét. – Ezt kíséreljük meg a továbbiak során.

5. 2. A transzcendencia etikai megközelítése és megfogalmazása.

Kiindulásunk az ontológiai paradoxonokból történik, melyeket nem csupán a bizonyos kényszerfeltételektől mentes szabad-választás hoz felszínre. Már a tudati struktúraszint vizsgálatánál ugyanis felmerülnek olyan tények, – nevezhetjük nyugodtan paradoxonoknak, – melyekre nem ad kielégítő választ sem a természettudományos megfontolás, és az ahhoz rendelt logikai műveletek, sem a „természettudományos létfogalmon alapuló ontológia”. – Ezeket a tényeket hasznos lesz röviden sorra venni.

– A legfejlettebb biológikum nem szükséges és elégséges feltétele a magasabb rendű pszichikai létnek. – Igen sok, a szellemi életre nagy hatást kifejtő ember, nem rendelkezik fejlett testi adottságokkal. Ugyanakkor biológiailag rendkívül fejlett ember-példányok értelmileg igen alacsony szintet képviselnek.

– Az ember bármely pszichikai energiaszintet elfoglalhat, ellentétben a prébiológiai és biológiai létstruktúrákkal, ahol a természettörvények szigorúan szabályozzák az energiaszinteket, energiahatásokat, energetikai állapotokat és az azokban történő megjelenési formát.

– Prébiológiai és biológiai energiahatások nélkül jöhet létre tudati állapotváltozás, így a tudományok és művészetek területén, de pszichikai energiahatás nélkül is megvalósulhat vallási és erkölcsi állapotváltozás.

– Prébiológiai és biológiai létállapotot, relációkat meghaladó, azokban nem gyökerező és azokkal kapcsolatban nem levő eszméért képes az ember tartósan szembefordulni fizikai és biológiai, – sőt bizonyos esetekben, – a pszichikai természettörvényekkel, gondoljunk csak a tudományos és társadalmi fejlődés, vagy a vallások és erkölcsi meggyőződés hőseire és vértanúira.

– Az ember képes a természet számára a legnagyobb jót: a létet eldobni önmagától. – Gondoljunk az öngyilkosságok állandóan fokozódó számára, amit nemcsak a körülmények okozta pánikban, pillanatnyi elmezavarban, hanem tudatos és megfontolt esetekben is képes elkövetni az ember.

Fenti paradoxonok kielégítő, a természettel és természettörvényekkel ellentmondásban nem levő, szükséges és elégséges feloldását – nagy valószínűséggel – a pszichikai és transzcendens – erkölcsi – struktúraszint találkozása, egymással történő átfedése teszi lehetővé.

Ezek az ontológiai – létbeli, mégpedig természetes-létbeli – paradoxonok azonban még mindig csak a transzcendencia – számunkra elsődlegesen: az erkölcsi struktúraszint – ellentmondás-mentességét és lehetséges voltát igazolják. – Úgy tűnik azonban, hogy mindezen túl kell olyan utat találnunk, mely a transzcendencia valóságos létét igazolja. – Ezt az utat az etika nyitja meg számunkra.

5. 2. 1. Az erkölcsi strukturáltság meghaladja a pszichikai struktúraszintet.

Az előző paradoxonokból emeljünk ki egyet:

„Prébiológiai és biológiai energiahatások nélkül jöhet létre tudati állapotváltozás, így a tudományok és művészetek területén, de pszichikai energiahatások nélkül is megvalósulhat vallási vagy erkölcsi állapotváltozás.” – A hangsúlyt jelenleg az erkölcsi állapotváltozásra helyezzük.

Jól tudom, hogy az emberben nem választható szét a biológiai-szubsztrátum a tudati strukturáltságtól, a pszichikai strukturáltság pedig az erkölcsi felépítménytől. – Tudom, hogy ezek állandó kölcsön- és együtt hatásban állnak egymással, ezért minden állapotban és állapotváltozásban együttműködnek. – Elvileg-eszmeileg azonban szétválaszthatók, mert más a létforrásuk, és éppen ezért más a létformájuk. – A biológikumnak és a pszichikumnak természetes létforrása van: a természettudományos létfogalom valóra válása. Ezzel szemben az erkölcsiség forrása: az erkölcsi-jó. Erkölcsös az a magatartás, amely az erkölcsi-jót hordozza.

Minderre mondhatná valaki: „Jó!... Jó!... de hiszen maga az erkölcsi-jó relatív fogalom, így maga az erkölcs is relatívvá válik.” – Való igaz, hogy az erkölcsi-jó fogalmi kialakulásában jelentősen közrejátszik a közmeggyőződés, mely a tudati szint változásával mindig módosul. De maga a közmeggyőződés is – erkölcsi vonatkozásban – az erkölcsi-jó megismerésén és megragadásán alapul, mely újra csak feltételezi a transzcendencia – vagyis: az erkölcsiség – tényleges meglétét, az erkölcsi-jó megismerésében pedig a tudat és az erkölcs állandó kölcsönhatását. Ez a kölcsönhatás – természetesen – lehet viszonylag kevésbé-teljes vagy teljesebb a pszichikai és erkölcsi szintnek megfelelően.

Éppen ezért állítom: az erkölcsi strukturáltság, mint a tudati-pszichikai strukturáltságot meghaladó léthatározmány, – relativitása ellenére, – mindig meghaladja létben és értékben a tudati strukturáltságot. Nem beszélve arról, hogy a transzcendenciában vannak az erkölcsiség abszolút normái, melyek kihatnak a viszonylag – relatíve – alacsonyabb szintet képviselő egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi struktúraszintre is.

5. 2. 2. Mi különbözteti meg az erkölcsiséget a szubtranszcendenciától?

Tekintettel arra, hogy emberi gondolkodásunkban ontológiai bizonyosságokhoz nem tudunk eljutni, csupán valószínűségeket fogalmazhatjuk meg állításainkat; amikor az erkölcsiségről, mint általános ontológiai valóságról beszélünk, ugyancsak valószínűségi változók segítségével állíthatjuk fel függvénykapcsolatunkat.

Első megállapításunk: A prébiológiai és biológiai szinten nincs az erkölcsiséghez hasonló állapot. – Vannak ugyan természettudósok, akik a csalhatatlan ösztönt az az erkölcsiség biológiai megjelenésének, a biológia erkölcsi kategóriájának tartják. – Az ösztön azonban csak biológiai sajátosság, de

- kötött az állati létformához;
- az állati létforma fenntartását szolgálja a létfenntartás és a fajfenntartás vonatkozásában;
- az állati egyed és faj nem fordulhat szembe az ösztönökkel;
- a magasabb rendű biológiai létben – vagyis a szenzo-reflexivitáson felülemelkedő emberi létformában – már elveszíti „csalhatatlan voltát”, és az egyén is, a faj is szembefordulhat – gyakran szembe is fordul – vele.

Második megállapításunk: a tudati szint nem jelenti a „magasabb-szintű” erkölcsi strukturáltságot, mert

– a tudattal és tudati törekvéssel nem jár együtt minden esetben az erkölcsiség, sőt, magas kultúr-szintet elért népek – asszírok, babilóniaiak, egyiptomiak, de még a görögök és latinok is – erkölcsiekben gyakran igen alacsonyszinten éltek, első sorban vezető rétegeiket tekintve; – nem beszélve modern korunk „hitlerizmusáról”, a „sztálinizmusról” és a gyakran igen magas értelmi szintet élő „terroristákról”...

– a tudományok, főleg a természettudományok ismeretanyaga nem tartalmazza az „erkölcsi-jó” ismeretét és megfogalmazását;

– a kulturális és – főleg – a civilizációs törekvések, melyek magas-szintű tudati strukturáltság nélkül nem valósulhatnak meg, alig-alig tartalmazzák az egyéni és közösségi erkölcsi-jót;

– a csak-tudati, csak-kulturális, csak-civilizációs elveken nyugvó társadalmi, gazdasági és politikai élet erkölcsiség híján – mint az emberiség tragikus történelme bizonyítja – nem az embert szolgálja, hanem az ember ellen fordul.

Harmadik megállapításunk: A tudati-törekvési magatartás, meggyőződés és magatartás-változások nem forrásai az erkölcsiségnek. – Itt elég csak utalni a tudományok eredményeire, – első sorba a természettudományos és technikai forradalomra, – mely nem hozott agával előrelépést és fellendülést az erkölcsiség területén. – „A természettudományos nem hozta magával az erkölcsi-forradalmat!...” – Sőt, a magasabb rendű magatartásformákban deformálódott mozgásváltozást hozott létre, pl. az atom-kutatás; A-B-C fegyverek; stb.

Negyedik megállapításunk: Az erkölcsiség nemcsak eredetét, hanem célját tekintve is meghaladja a tudati-törekvési struktúraszintet.

– Eredetét tekintve az erkölcsiség a szubtranszcendenciát meghaladva a transzcendenciából veszi létének forrását, formáját, paramétereit és azok megnyilvánulásait, vagyis: egész magatartásformáját és magatartásváltozásait.

– Célját tekintve is a transzcendenciába nyúlik az erkölcsiség: magatartásváltozásai – a tudati struktúraszintet meghaladva – transzcendens célt kapnak.

– Az erkölcsi magatartásváltozások nem a kultúra kétes értékeit, nem a civilizáció kényelmét és technikai kultúráját, nem a gazdasági élet jólétét vagy a politika befolyását célozzák, hanem a transzcendens humanizmust, a transzcendens lét- és értékrendet, az általa elérhető békét, örömet és boldogságot.

– Ha a transzcendenciáról tudunk, akkor – a kinyilatkoztatáson kívül – az erkölcsiségnek köszönhetjük.

Mi az hát, ami az erkölcsiséget megkülönbözteti a pszichikai-, vagyis a szubtranszcendens struktúraszinttől?

Az, hogy az erkölcsiség – forrását, formáját, paramétereit, egész magatartását és célját tekintve – transzcendens struktúra. – Ez valójában azt jelenti, hogy az erkölcsi és transzcendens strukturáltság között – nagy valószínűséggel – ekvivalencia-reláció áll fenn.

5. 2. 3. A transzcendencia etikai megfogalmazása.

Mielőtt a transzcendenciát etikailag megfogalmaznánk, előre kell bocsátanunk a következőket.

Először: Az etikai megfogalmazás minden esetben az erkölcsi-jóból indul ki. – A transzcendencia tehát nemcsak léteben, létformájában és léthatározányaiban haladja meg a természetes – szubtranszcendens – létrendet, hanem strukturáltságának mikéntjében és minőségében is: a természetes létrend prébiológiai, biológiai és pszichikai strukturáltsággal rendelkezik, ugyanakkor a transzcendencia mindezeket lényegében meghaladó erkölcsi-strukturáltsággal. A transzcendenciának ez az erkölcsi strukturáltság nemcsak meghatározója, hanem megjelenési formája is.

Másodszor: A transzcendencia megfogalmazásában a JÓ a rendeltetésnek való teljes megfelelést jelent, így az erkölcsi-jó egyben az erkölcsi-strukturáltságot és az abban való megjelenési formát: az erkölcsi-létet. – A transzcendencia tehát teljes mértékben meghaladja a szubtranszcendenciát, annak strukturáltságát és léthatározmányait, így a szubtranszcendencián való felülemelkedésnek teljes mértékben megfelel.

Harmadszor: A transzcendencia erkölcsi-strukturáltságban való megjelenési formája egyben a transzcendencia ontológiai megvalósulását is jelenti. – Ennek az állításnak teljes megértéséhez vissza kell mennünk a természetes-létrendbe, és annak legalapvetőbb strukturáltságait kell szemügyre vennünk. – Tehát:

- a pusztalét azonnal megjelenik, amint a kvarkok, elemi-részek, atomok, molekulák, makromolekulák strukturáltsága és kölcsönható képessége jelenvalóvá válik;
- a biológiai-lét az élet strukturáltságával és kölcsönható képességével lesz jelenvalóvá;
- a pszichikai lét az öntudat, az általános – tehát nem csupán a konkrét – absztrakció és a pszichikai kölcsönható képesség megjelenésével strukturálódik, s a pszichikai tudati-törekvési lét – az egybeépült biológikum és pszichikum – révén nyeri el létét.

A transzcendencia erkölcsi strukturáltságában és erkölcsi kölcsönható-képességében jelenik meg, és nyeri el természetfölötti-létét, az emberben úgy, mint az értelmes-élet: a biológikum-pszichikum-erkölcsiség egybeépült léttartalma és létformája.

Negyedszer: A transzcendencia, mint erkölcsi-strukturáltságban való megjelenési forma, létbeli szubsztrátumát a pszichikai-lét képezi. – Emberi viszonylatunkban.

Állításunkat ismét a leképezések útján igazoljuk.

- A pusztalét, legmagasabb létformájában, magában hordja az élet lehetőségét és valószínűségét, az élet pedig feltételezi a pusztalét legmagasabb strukturáltságát, mint szubsztrátumot.
- Az élet, legmagasabb formájában, magában hordja a tudat lehetőségét és valószínűségét, a pszichikum pedig feltételezi az élet legmagasabb strukturáltságát, mint biológiai szubsztrátumot.
- A pszichikai-lét, ugyanígy magában hordja az erkölcsiség – vagyis: a transzcendencia – lehetőségét és valószínűségét, az erkölcsiség pedig feltételezi a szellemi lélek strukturáltságát, mint a pszichikai szubsztrátumot a transzcendenciához.

Összefoglalva: Az emberben tehát a transzcendencia az értelmes-életben, mint az egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltság van jelen.

Az embert meghaladó – tehát biológikumhoz nem-kötött – természetfölöttit pedig az egybeépült pszichikai-erkölcsi transzcendens strukturáltság és annak megjelenési formája képezi. – (Így a kinyilatkoztatás szerint „az angyali-karok”).

5. 2. 4. A transzcendencia létének igazolása.

A transzcendencia lehetőségének és valószínűségének kérdését, valamint ennek a lehetőségnek és valószínűségnek ontológiai helytálló voltát az előzőekben már kellőképpen kifejtettük. – Hátra van most a transzcendencia valóságos meglétének igazolása.

Ennek a kérdésnek alapkiindulásaként az erkölcsiség és a transzcendencia ekvivalenciáját kell alapul vennünk. Igazolási módként pedig a klasszikus „argumentatio ab esse ad posse”, vagyis: „a létből a lehetőségre való következtetés” bizonyítási módját kell elfogadnunk-
(Megjegyzés: Ez nem azonos az u. n. „metafizikai bizonyításmóddal” – melyet én magam sem fogadok el – amikor is valamely lehetséges létezőnek a fogalmi tartalmát kifejtve nyer

igazolást annak valóságos létezésére. – Itt most a valóságos létből kiindulva kívánjuk bizonyítani a transzcendencia lehetséges voltát.)

Igazolásunk menete és lépései a következők.

Először: Megközelítésünk és megfogalmazásunk során több ízben valószínűsítettük az erkölcsiség és a transzcendencia ekvivalens voltát. – Ezt most tényként kell rögzítenünk, mert – az erkölcsiség és transzcendencia azonos módon haladja meg a szubtranszcendens struktúrákat létében, létstruktúrájában és léthatározmányaiban, azoktól való függetlenségében; – az erkölcsiség és transzcendencia egyaránt a pszichikai strukturáltságot tételezi fel szubsztrátumként;

– az erkölcsiség és transzcendencia strukturáltsága, energia-tételei, valamint energetikai-, információs- és kibernetikai-szintjei azonosíthatók;

– mindezek alapján az erkölcsiség és transzcendencia között az ekvivalencia-reláció nemcsak valószínűsíthető, hanem ténylegesen létesíthető;

Másodszor: A transzcendencia – egyben az erkölcsiség – tényleges voltának igazolása legkézenfekvőbb annak segítségével, hogy

– a transzcendencia – egyben az erkölcsiség – fennállásának lehetséges volta az emberi elme által megfogalmazható és felismerhető;

– a transzcendenciát – egyben az erkölcsiséget – az emberiség történelme folyamán sok esetben hitelt-érdemlően felismerte, és megfogalmazta, bár ez a felismerés és megfogalmazás magán viselte az értelmi szinttől függő relativitást;

– a transzcendencia – egyben az erkölcsiség – az emberi történelem és kultúrtörténet tanúsága szerint mindig létezett, jelenleg is létezik, és a transzcendencia időtlenségében mindig létezni fog;

– mindezek alapján a transzcendencia – egyben az erkölcsiség – lehetséges volta nemcsak valószínűsíthető, hanem létének tényéből igazolható.

Harmadszor: Fentiek alapján – ellentétben „a természettudományos létfogalmon alapuló ontológiával” – etikai úton a transzcendenciának – egyben az erkölcsiségnek – nemcsak a lehetősége és létének valószínűsége, hanem tényleges léte: struktúrájának, energia-tételeinek, energetikai, információs, kibernetikai szintjeinek, léthatározmányainak és megjelenési formájának a szubtranszcendenciát – mint szubsztrátumát – meghaladó mivolta és minősége, létének a szubtranszcendenciától való függetlensége igazolható.

Negyedszer: Ezen az úton a transzcendencia – egyben az erkölcsiség – struktúraszintjeinek, a transzcendens létezőknek ezeken az erkölcsi struktúraszinteken való elhelyezkedését megközelíthetjük, és felismerhetjük.

– Végül: Az Etika segítségével a Legfőbb Transzcendens Létező, aki az Erkölcsiség Csúcspontja, vagyis: ISTEN és az Ő léte, alapvető léthatározmányával, a szubtranszcendens és transzcendens létstruktúrákhoz való relációjával megközelíthető és felismerhető.

Így juthatunk el a Lét- és Értékrend Csúcsához!...

5. 3. A transzcendens léttel egybeépült erkölcsi struktúra.

Mielőtt a transzcendens létbe beépült erkölcsi struktúrával és annak strukturáltságával foglalkoznánk, kíséreljünk meg egy rendszerelméleti megfontolást: mi az, amely révén a struktúra struktúrává válik? – Vagyis: vegyük sorra azokat az alkotó-elemeket, melyek a létstruktúrát létstruktúrává teszik.

Először: Szüksége van a struktúrának szubsztrátumra, mely a struktúrát hordozza.

Másodszor: Szüksége van minden struktúrának energetikai strukturáltságra, mely a létstruktúra energia befogadó-képességét jelenti, és annak feltételrendszerét. – Jelenti tehát a rendszer kötési energiáját és szabadenergia-készletét, energetikai alsó és felső küszöbszintjét, az ezekkel összhangban levő kényszerfeltételekkel és szabadságfokokkal együtt. – Ez biztosítja minden létező számára az energetikai stabilitást és fejlődési valószínűséget.

Harmadszor: Szüksége van a struktúrának információs-strukturáltságra, mely a létstruktúra információ befogadó-képességét jelenti. – Jelenti tehát a rendszer képességét az információ felismeréséhez, megszerzéséhez és felhasználásához, jelenti a mindehhez szükséges és elengedhetetlen jelrendszer ismeretét, a „közvetítő-csatorna” jelenlétét és működését, az információk értelmezésére és tárolására szolgáló rész-rendszerek meglétét, a zavarok u. n. „zajok” kiszűrésére szolgáló képességet, valamint energia-háttér jelenlétét.

Negyedszer: Szüksége van a struktúrának kibernetikai-strukturáltságra, mely a létstruktúra szabályozási- és vezérlési-képességét jelenti. – Jelenti tehát a belső és külső hierarchia jelenlétét és működést, a szabályozás és vezérlés végrehajtását, ezen túl önfejlesztő- és önkontroll-rendszer, valamint a rész-rendszerek közötti kommunikáció kiépítését és működtetését. – Mindezek feltételezik, és igénylik az energetikai és információs strukturáltságot, csak így tudnak megvalósulni és létezni.

5. 3. 1. A transzcendens létbe beépült erkölcsi-struktúra.

A transzcendens létbe beépült erkölcsi-struktúrát az előző szempontok alapján tudjuk kellőképpen vizsgálni. Előre kell azonban bocsátanom, hogy a transzcendenciával kapcsolatos megfontolásaink analóg-gondolatok, analóg-megközelítések és analóg-megfogalmazások, tekintettel arra, hogy gondolati elemeinket az egységesült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltságot képviselő értelmes-élet kategóriáiból vesszük.

Vizsgálataink során a következőket állapíthatjuk meg.

– Az erkölcsi-struktúra alapja és hordozó szubsztrátuma: a pszichikai-lét. – Meg kell azonban jegyeznünk, hogy magát a pszichikai-létet és funkcióit jórészt magából a biológiai-létből vett fogalmakkal, relációkkal következtetésekkel közelítjük és fogalmazzuk meg. – A transzcendens struktúrát – így az erkölcsi struktúrát – hordozó szubsztrátummal kapcsolatban fel kell tennünk a kérdést: mik a pszichikai létstruktúra léthatározmányai?

– A pszichikai energiák, a pszichikai energiaszint és az energetikai strukturáltság az első tény, amelyről a transzcendens-, mondhatni: erkölcsi-struktúra szubsztrátumával kapcsolatban beszélnünk kell. – Ha a prébiológiai és biológiai energia-tételeket transzformáljuk a pszichikai létstruktúrákra, akkor jutunk el a pszichikai energiákhoz, energiaszintekhez és energetikai strukturáltsághoz. – Első megállapításunk tehát az, hogy a pszichikai energia nem más, mint a pszichikai-lét egyik alapvető formája. Ez a pszichikai energiahatás szükséges és nélkülözhetetlen a pszichikai léthez, és a pszichikai létben való fejlődéshez.

Fejlődés alatt – a pszichikai létben is – a lébeli dinamizmust, a képességkiteljesítést és az önfelülmúlást kell értenünk. Ez a fejlődőképes pszichikai strukturáltság képezi a transzcendens létezés – vagyis a transzcendens- és erkölcsi-struktúrák – szubsztrátumát.

– A pszichikai információk és azokat hordozó információs-strukturáltság a második, amelyről a transzcendencia szubsztrátumával kapcsolatban beszélnünk kell.

A prébiológiai és biológiai információk leképezése, és erre a leképezésre alkalmas értelmi képességek kifejlesztése révén jön létre a pszichikai létező információs-rendszere és információs strukturáltsága:

az információk kódolására alkalmas jelrendszer;

az információk közvetítésére alkalmas információs-csatorna;

az információk visszaalakítására alkalmas dekódoló-rendszer;
az így nyert információk értelmezéséhez, felhasználásához és tárolásához szükséges feldolgozó és tároló-rendszer.

Mindezekhez, – vagyis: a pszichikai információs-rendszer létrehozásához, üzemeltetéséhez és védelméhez, – nemcsak megfelelő prébiológiai, biológiai és pszichikai energiákat tartalmazó energetikai rendszerre van szükség, hanem olyan mértékű és minőségű szabadenergia hatásra, mely a pszichikai entrópia tartalmát mindenkor és mindenképpen meghaladja, különben a nyert információk eltorzulhatnak, sőt el is veszhetnek.

– A pszichikai szabályozás-vezérlés és ezeket hordozó kibernetikai strukturáltság a harmadik tényező, amelyről a transzcendens-struktúra szubsztrátumával kapcsolatban szót kell ejtenünk. – A kibernetikai strukturáltság meglétét az élet struktúraszintjén fedezték fel, – innen datálódik a rendszerelmélet tudományának kezdete, – majd a prébiológiai struktúraszint magasabb struktúráiban is – a polipeptidek aminosav-szekvenciái révén – egy kvázi-kibernetikai strukturáltságot találtak. – Ezek transzformációjaként, és erre a transzformációra alkalmas képességek kifejlődése útján jön létre a pszichikai-létező kibernetikai-rendszere és kibernetikai strukturáltsága. – Ezek a rész-rendszerek a következők:

Alkalmas döntésselőkészítő-rendszer kialakulása, mely képes a szükséges információk kiválasztására, alternatívák megfogalmazására, elérendő cél mérlegelésére, cselekvési sorrendreláció megállapítására;

Alkalmas döntési-rendszer létrehozása, mely végrehajtja a választást az adott alternatívák között, és kiadja az utasítást az egész pszichikai-rendszer számára a cselekvési sorrendrelációnak megfelelően;

Alkalmas kontroll-rendszer megvalósítása, mely a döntést követő végrehajtást folyamatosan ellenőrzi;

Alkalmas szabályozó-rendszer üzembe helyezése, és üzemben tartása, mely az előző – a kontroll – rendszer által megállapított eltéréseknek megfelelően beavatkozik a végrehajtó-rendszer működésébe a célnak megfelelően;

Alkalmas önfejlesztő-rendszer létrehozása, mely a célra vezető legfejlettebb módszereket és eszközöket kutatja, és rendelkezésre bocsátja;

Alkalmas hierarchia kiépítése, mely összefogja és koordinálja az egyes rész-rendszerek működését a pszichikai-struktúra kölcsönhatásainak és együttműködésének irányítására.

Így a kibernetikai-strukturáltság a pszichikai-lét legösszetettebb és legkomplexebb struktúrája, mely a leghatékonyabb energetikai- és információs-háttérrel igényli. – Valójában a pszichikai-struktúra – még szubsztrátum-voltát tekintve is – a pszichikai energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltság olyan fokú működését, kölcsön- és együttműködését tételezi fel, mely a prébiológiai- és biológiai-struktúraszinten elképzelhetetlen. – És ez még mindig csak a szubsztrátumát jelenti a transzcendens – illetve: az erkölcsi – létstruktúrájának.

5. 3. 2. A transzcendens létstruktúra energetikai-strukturáltsága.

Az energetikai-strukturáltság alapja a négy energia-tétel:

- az energiahatás természettörvénye, mint az energetikai struktúra felépülésének elve;
- a legkisebb-energiahatás természettörvénye, mint a leghatékonyabb energiafelhasználás révén a legrövidebb út- és idő-elve;
- az entrópia-tétel, mint a rendszer energiatartalomban történő stabilizálódásának és energiaszint-vesztésének elve;
- az energiaminimum-elve, mint az energetikai struktúra leggyorsabb lebomlásának elve.

Ha az erkölcsiség és a transzcendencia ekvivalencia-relációjából indulunk ki, akkor szükséges, ugyanakkor elégséges a négy energia-tétel erkölcsi meghatározása ahhoz, hogy a transzcendens létstruktúra energetikai-strukturáltságát megfogalmazzassuk.

Gondolatmenetünk a következő lépéseket tartalmazza.

Először: Az energiahatás természettörvényének erkölcsi megfogalmazása a következő:

Az erkölcsi – egyben transzcendens – struktúrák energiája a – természetes fogalmakkal csak megközelíthető – KEGYELEM. – Kegyelemnek nevezzük azt a transzcendens erkölcsi energiahatást, melynek révén a transzcendens – illetve erkölcsi – struktúra elnyeri belső felépítését, melynek keretében az erkölcsi-jó és a transzcendencia létét megismeri, abban, mint létformában megvalósul, és melynek segítségével ezt a létformát mindig magasabb szintre emeli.

Itt meg kell különböztetnünk kötési- és szabadenergiát. Tekintettel arra, hogy a transzcendens energiát a „kegyelem” kifejezéssel azonosítottuk, a transzcendens struktúrák kötési energiája: a megszentelő-kegyelem, mely a transzcendens, illetve az erkölcsi-létet létrehozza;

szabadenergiája pedig: a segítő-kegyelem, mely a transzcendens struktúrát transzcendens- és erkölcsi-létében emeli, és fejlődésében segíti.

Másodszor: A legkisebb hatás természettörvényének erkölcsi megfogalmazása a következő:

Az erkölcsi, egyben a transzcendens struktúrákra is érvényes a legkisebb hatás-elve. Ugyanis a transzcendens energia is, vagyis a kegyelem, megtalálja a leghatékonyabb kegyelmi hatás mikéntjét. – Vagy természetes fogalmakkal: A transzcendencián belül a kegyelem megtalálja a számára leghatékonyabb „utat”, melynek révén a transzcendens, illetve erkölcsi struktúra strukturáltságának magasabb küszöb-szintjét a legrövidebb „idő” alatt elérheti. – Már amennyiben a transzcendencia és erkölcsiség területén „útról” és „időről” beszélhetünk.

A legkisebb hatás természettörvényének transzcendens transzformációja a segítőkegyelem hatékonyságában valósul meg, amennyiben „utat” nyit a transzcendens – erkölcsi – létstruktúra fejlődése számára. Ilyen útnak tűnik maga az Egyház, mint Krisztus Titokzatos Teste; azután a szentségek; a különböző – kegyelem-irányította – közösségek; továbbá az aszketika magasabb fokai és – talán leginkább – a misztika.

Harmadszor: Az entrópia-tétel erkölcsi megfogalmazása a következő:

A transzcendens, illetve erkölcsi struktúrára is érvényes az entrópia-tétel: a transzcendens – egyben erkölcsi – struktúra fennmaradása és fejlődése a szükségesnél jóval több transzcendens energiát, tehát kegyelmet és állandó kegyelmi-hatást igénylő állapotváltozást kíván. – Mint egy teológus barátom mondta: „Az emberi természet olyan, mint egy lyukas hordó, állandó kegyelmi kiegészítésre szorul, hogy megközelítőleg tele legyen.” – Ennek a többletenergia-hatásnak hiányában a transzcendens létstruktúra létében, léttartalmában és léthatározmányában – a fejlődési valószínűséggel szemben – először stabilizálódik, majd degenerálódik. És az erkölcsi entrópia-elv nemcsak az embere, a biológikumba és pszichikumba beépült erkölcsi létezőre vonatkozik, hanem a tiszta transzcendens-szellemek világával kapcsolatban is valószínűsíthető. Így a transzcendens entrópia hatás következtében degenerálódott – biológikumhoz nem-kötött – transzcendens-létező: a GONOSZLÉLEK, akinek működése is gátol minket a transzcendens- és erkölcsi-lét kibontakoztatásában és fejlődésében.

Negyedszer: Az energiaminimum-elvének transzcendens megfogalmazása a következő:

A transzcendens struktúrára valószínűsíthető és érvényesíthető a transzcendens létsíkra transzformált energiaminimum-elve: kegyelmi hatásban magára maradt, – talán jobb és a valóságot jobban tükröző a következő megfogalmazás: az önmagát kegyelmiekben magára hagyó és megtagadó – transzcendens létstruktúra – lebomlás révén – a transzcendens küszöb-energiaszint alá süllyed, kegyelmi „kötési-energiáját” – a megszentelő-kegyelmet – elveszíti. – Pszichikai-létében és képességeiben ugyan megmarad, – vagyis: szubsztrátum-voltának

működő-lélességét megtartja, – de erkölcsiségében teljesen degenerálódik: erkölcsiségét és transzcendens képességeit elveszíti. Így a transzcendens létező visszasüllyed szubsztrátum-állapotába, mely – szellemi léthányad lévén – elpusztíthatatlan, de transzcendens létét és célját elveszíti.

Ez a „kegyelmi magára-maradás” ugyanis magának a létstruktúrának szabad-döntése következtében áll elő, főleg az által, hogy a transzcendens entrópia-hatásnak nem áll ellen, s a kisebb-ellenállás irányát követve – végső soron – a „kegyelmi minimum-elvének” hatását eredményezi.

(Megjegyzés: Nem szabad azonban megfélekezünk a kegyelem „ajándék-voltáról”, részünkről pedig „az elfogadás szabad-akarat tényéről”. – A kegyelem vonatkozásában nem mechanikus kölcsönhatásról van szó, mint a fizikai-kémiai-biológiai kölcsönhatásoknál. „Az ajándékozás és elfogadás” a kegyelem vonatkozásában az energetikai törvények folyamatos és teljesen törvényszerű transzcendens működése.)

Ötödször: A transzcendens energetikai törvények következménye a pszichikai struktúra vonatkozásában a következő. – A pszichikai-léttel, mint a transzcendencia szubsztrátumával, kapcsolatban szükségesnek tűnik megvizsgálni a természet és a kegyelem viszonyát a keresztény hit világánál. – Ezzel kapcsolatban három – egymással összefüggő – megállapításra kell hivatkoznom.

„Gratia non destruit, sed supponit naturam”, vagyis: „A kegyelem nem rombolja le a természetet, hanem működésében feltételezi azt.” – Ez a mi fogalmaink szerint azt jelenti, hogy a transzcendens energiahatás – a kegyelem – nem tesz kárt a pszichikai létstruktúrában, hanem működésében szubsztrátumként feltételezi azt.

„Gratia perficit naturam”, vagyis: „A kegyelem kiegészíti, és teljessé teszi a természetes alapot.” – Ez a mi fogalmaink szerint azt jelenti, hogy a transzcendens energiahatás – a kegyelem – visszahat a pszichikai létstruktúrára, és annak hiányosságait pótolva, képességeiben kiegészítve a pszichikai szubsztrátumot teljesebbé teszi.

„Gratia elevat naturam”, vagyis: „A kegyelem felemeli a természetet.” – Ez a mi fogalmaink szerint azt jelenti, hogy az értelmes-életben – a biológikum, pszichikum és etikum egybeépülése révén – a teljes-ember transzcendens-létstruktúrává válik a kegyelem hatására.

Összefoglalva:

A kegyelem, vagyis a transzcendens-energia nem más, mint a transzcendens-lét egyik formája, mégpedig alapvető-formája. – Szent János 1. fejezetében olvassuk:

„Láttuk az Atya Elsőszülöttének dicsőségét, akit kegyelem és jóság tölt be.” – Aztán pedig:

„Mindnyájan az Ő teljességéből merítettünk, kegyelmet kegyelemre halmozva... A kegyelem és az igazság Jézus Krisztus által valósult meg...”

Ez valósul meg bennünk és minden transzcendens létstruktúrában, a pszichikai létstruktúrára, mint szubsztrátumra épülve. Közben – éppen a kegyelem révén – nemcsak a transzcendens, egyben erkölcsi struktúra és annak határozományai fejlődnek és teljesülnek ki, hanem maga a szubsztrátumot képező pszichikai létstruktúra is kiegészül, kiteljesedik, és transzcendens magasságba emelkedik. – A transzcendens, egyben erkölcsi energia – a kegyelem – így hozza létre a transzcendens energetikai-strukturáltságot, melyre biztonságosan épülhet a transzcendens információs- és kibernetikai-strukturáltság.

5. 3. 3. A transzcendens létstruktúra információs-strukturáltsága.

Az információs-strukturáltság alapját a következő rést-rendszerek képezik:

- alkalmas kódoló- és dekódoló-rendszer;
- alkalmas információs-csatorna;

- alkalmas feldolgozó- és tároló-rendszer;
- mindezek közben az információ védelme a torzulásoktól.

Ez vonatkozik a szubtranszcendens és transzcendens információs-struktúrára egyaránt.

Mielőtt azonban kifejténénk a transzcendens információs-struktúrára vonatkozó megállapításainkat, meg kell fogalmaznunk – a transzcendens energiához, vagyis a kegyelemhez hasonlóan – a transzcendens információt. Maga az információ jelent hírt, ismeretet és tudat-tartalmat, melyről az ember tudomást szerez, mely az ember birtokába jut.

A transzcendens információ jelenti mindazt a transzcendens hírt, ismeretet és tudat-tartalmat, melyet Isten a KINYILATKOZTATÁS révén az emberrel közöl. – Így a kinyilatkoztatásba vetett hit nem más, mint a transzcendens-információ elfogadása.

X X X

A transzcendens információval, vagyis a kinyilatkoztatással kapcsolatban három alapvető megjegyzést kell tennünk.

Első megjegyzés: Amint a szubtranszcendens információ és információs-struktúra állandó és külön energiahatást igényel, ugyanúgy a transzcendens-információ és annak elfogadása, vagyis a kinyilatkoztatás és a kinyilatkoztatásba vetett hit, állandó és fokozódó transzcendens energiahatást, tehát kegyelmi-hatást igényel. – Ennek alapja feltétlenül a transzcendens kötési-energia, – a megszentelő-kegyelem, – mely biztosítja a kegyelmi alap-állapotot; a transzcendens szabadenergia-hatás – a segítő-kegyelem – pedig a transzcendens-információ elfogadásához az állandóan fokozódó energia-folyamatot biztosítja. – Ez a kinyilatkoztatás megértésének és elfogadásának transzcendens energetikai-feltétele.

Második megjegyzés: A pszichikai információs-struktúra felépülése és kezelése a logikai természettörvények alapján történik, mert gondolkodásunkra is érvényesek a természettörvények. – Ugyanakkor a transzcendens-logika – vagy még inkább: az isteni-logika – merőben más, mint a pszichikai gondolkodásunkat irányító logika. A kereszt-logikája és a kereszt-bölcsessége teljesen eltér az emberi bölcsességtől, mint az Szent Pál keservesen megtapasztalta az „athéni ígehirdetésnél”. – Emlékezzünk csak: mennyire kinevették a görögök Szent Pál erőlködését, hogy észérvekkel vigye közel hozzájuk Krisztus tanítását. Le is vonta belőle a következtetést: „Nem akarok köztettek tudni és hirdetni mást, mint Krisztust, a Megfeszítettet!” – Krisztus maga is előrelátta, hogy követői nem mindig járnak majd az isteni megvilágosodás fényében, sokszor elmerülnek az emberi gyengeség hullámaiban, és nem érteve meg az Istentől adott kegyelmi-rend logikáját, emberszabásúan kezdenek okoskodni, belemerülve a merőben emberi elgondolásokba. – Gondoljunk csak a Péternek megadott főhatalomra, és utána mindjárt meg kell rónia Pétert, mert nem érti meg Isten gondolatait (Mt 8. 33.); apostolainak megadja az oldás és kötés teljhatalmát, de mindjárt tapasztalnia kell értetlenségüket és földhöz ragadt gondolkodásukat a házasság, szüzesség, szegénység és gazdagság kérdésében (Mt 19. 10. és 26.); az Eucharisztia-szerzés hatalmát rájuk bízta Krisztus, és első szentmiséjében megáldoztatja őket, ők pedig hatalmi versengésbe kezdenek (Lk 22. 24.), majd pedig gyáván elfutnak és letagadják Őt.

Harmadik megjegyzés: Mi hát akkor a kinyilatkoztatás és a kegyelmi-rend logikája? – Ezt elsősorban Krisztus szavaiból ismerhetjük meg:

- „Boldogok a szegények, a szelídek, a tisztaszívűek, a békességesek...”
- „Könnyebb a tevének átjutni a tűfokán...”
- „Hacsak nem lesztek, mint a gyermekek...”
- „Jobb nektek fél-szemmel, fél-karral, fél-lábbal...”
- „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű...”
- „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét...”

– „Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket...”
– „Atyám, köszönöm, hogy mindezt elrejtetted a hatalmasok és bölcssek elől, és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek és szegényeknek...”
– „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!...”
És ezt folytathatnánk szinte a végtelenségig...

Láthatjuk, hogy a kegyelmi-rend logikája teljesen felborítja a mi emberi logikánkat. – Ezt nem lehet Boole-algebrával megfogalmazni, mint az arisztotelészi- vagy a matematikai-logikát. – Ha ezt meg akarjuk érteni, akkor emberi gondolkodásunkat át kell szűrni a Próféták-, a Zsoltárok-, a Bölcsesség-könyvein és főleg az Evangéliumokon: Krisztus megváltó keresztyén és dicsőséges feltámadásán. – És akkor döbbenet tapasztalhatjuk, hogy emberi bölcsességünk a visszájára fordul. – Mert a Teremtés-rendjében érvényesek természettörvényeink, – még a transzcendencia is a Teremtés-rendjébe tartozik, – ha áttételesen, analóg módon vagy transzformációk révén is. – De a Megváltás-rendjében érvényüket veszítik emberi bölcsességünk logikai szabályai, s velük egész logikai értékrendünk. – A Megszentelés rendjében pedig – úgy tűnik – valami féle inverz-logika érvényesül: a Világ szemében értékes és kíváncsi dolgok Isten előtt szemétté; a hatalom és erő gyengeséggé; a bölcsesség oktalansággá silányul. – Így lesznek „az elsőből utolsók, és az utolsókból első...”

Előző megjegyzéseinkhez még egy megállapítást kell fűznünk. – Úgy tűnik, hogy eddigi megjegyzéseink – mintegy – romba döntik előző gondolatmenetünket, és érvénytelenítik megállapításainkat, legalább is, ami a transzcendenciát illeti. Ne feledjük azonban, hogy mi emberek csak a Teremtés-rendjében tudunk gondolkodni, ahol érvényesek az Isten-alkotta természettörvények, és itt – a Teremtés-rendjében – gyakran az alacsonyabb struktúraszintekből vett analógiákat és leképezéseket vagyunk kénytelenek használni. Energetikai axiómarendszerünk és egész alternatív gondolkodásmódunk a Teremtés-rendjéből származik, és a Teremtés-rendjére vonatkozik. Éppen ezért bátran követhetjük ezt az utat, és haladhatunk tovább a transzcendencia megközelítésében és megfogalmazásában.

x x x

A transzcendens információs-struktúra kódoló- és dekódoló-rendszere.

A transzcendens információkat – a kinyilatkoztatást – jelek és kódok összessége alkotja.

Jelek: A transzcendens-információk – hasonlóan a természetben barangoló turista-jelzéseikhez – elirányító jeleket képviselnek természetfölötti életünkben. – A kinyilatkoztatás tele van ilyen jelekkel: Káin és Ábel áldozati füstjének jele; Noé galambjainak és az olajának a jele; Ábrahám áldozatának a jele; az égő csipkebokor jele; a húsvéti-barány vérének a jele; a világító felhő-oszlop jele; Izajásnál a Szűz és a Gyermeke jele; a Zsoltárosnál az átlukasztott kéz és láb jele; Judit, Eszter és Jób jele az Ószövetségben. – De az Újszövetség is tele van jelekkel: az Angyal híradásának a jele; a szolgálat-tételre siető Mária jele; a pólya és a jászol jele; az arany-tömjén-mirha jele; a galamb jele Krisztus keresztteljedésekor; a víz borrá változtatásának jele; a kenyérszaporítás jele; az ifjú és leány életre-támasztásának jele; a Jeruzsálemba való bevonulás jele; a város fölötti könnyek és jövendölések jele; a lábmosás jele; a kenyér és bor jele; a lándzsával átdöfött szív jele; hogy csak a legfontosabbakat említsem. – Ha ezeknek a jeleknek jelentését megértjük, akkor olyan transzcendens-információkhoz juthatunk, melyeket bizalommal és teljes biztonsággal követhetünk természetfölötti életünkben.

Kódok: A kód – s ennek megfelelően a dekód – az információs-rendszerben jelenti azt a megállapodás szerinti szimbólumot, amely segítségével az információ egyértelműen közölhető, átvehető és felhasználható. – Ezzel az egyértelműséggel a különböző tudományok kód-rendszerében – fogalmi-rendszerében – jelentős problémák adódnak; a kinyilatkoztatás vonatkozásában hasonló problémákkal találkozunk. – De nézzük, hogy a kinyilatkoztatás hogyan kódolt a számunkra?

Írásban a Biblia révén. – Itt a következő problémák adódnak.

– A nyelvi problémákat elsősorban az jelenti, hogy a Szentírás könyvei különböző nyelveken és különböző korokban íródtak.

– A kortörténeti és a történelmi-hűségbeli problémák onnan adódnak, hogy tisztázandó az a kérdés: vajon abból a korból származnak-e, és hűen tartalmazzák-e azon korok történelmi eseményeit?

– A teljességi problémák azt jelentik, hogy maradéktalanul tartalmazzák-e a Szentírás könyvei azokat a gondolatokat és eseményeket, amelyekről szólnak; vajon nem töredékesek-e? – Ugyanide tartozik a fordítás és másolás kérdése, azok teljessége, hitelessége és hibamentessége.

Szóban a Szentagyomány révén. – Itt ugyancsak nyelvi, kortörténeti és teljességi problémákról beszélhetünk. – Főleg ez utóbbi jelent komoly nehézséget, mert a Hagyományok – szinte kizárólag – töredékesek, ezért a teljesség problémája úgy vetődik fel: vajon a Hagyomány teljesen beleillik-e a kinyilatkoztatás írásos keretébe, illetve megfelelő módon kiegészíti-e azt?

Mindezek figyelembevételével a transzcendens-információ – vagyis: a kinyilatkoztatás – nemcsak információelméleti, hanem kritikai probléma is. – Azonban – félreértés ne essék! – nem a Kinyilatkoztatást kell kritika tárgyává tenni; nem azt, hogy jót vagy igazat közöl-e Isten? – Erről szó sincs! – csupán arra nézve kell információelméleti és ismeretelméleti kritériumokat keresnünk: vajon valóban Istentől származik-e a kinyilatkoztatás? – Ennek a vizsgálatnak ismeretelméleti módszerét a XX. század már kidolgozta, információelméleti módszere azonban még nem teljes, nincs kellőképpen kidolgozva. – Ez a XXI. század feladata lesz.

A transzcendens információs-csatorna megfogalmazása.

Az információelmélet kellően – matematikailag megalapozva – kidolgozta az információs-csatorna mibenlétét és minőségi követelményeit. – A transzcendens információval kapcsolatban szó sem lehet matematikai megalapozásról, mert sem az isteni-, sem az emberi tevékenység, amely a kinyilatkoztatás közléséhez szükséges, nem fogalmazható meg matematikai eszközökkel. – Azt viszont meg kell tudnunk fogalmazni, hogy

– mi a transzcendens információs-csatorna mibenléte;

– mik a transzcendens információs-csatorna minőségi követelményei.

A transzcendens információs-csatorna mibenléte. – Információs-csatornának azt az eszközt: rádiót, TV-t, Internetet, újságot, könyvet; – illetve személyt: író, tanár, tudóst, esemény szemtanúját nevezzük, amin, vagy akin keresztül az információt kapjuk.

A transzcendens információs-csatorna az a személy, akin keresztül Isten megnyilatkozik, és kinyilatkoztatást ad az ember számára. – Isten közvetve: emberré lett Szent Fián, Krisztuson és az u. n. „szent-írókon” keresztül adta kinyilatkoztatását az emberiség számára. Még a közvetlen isteni megnyilatkozásokról is – az Ószövetségben az égő csipkebokorban és a Sínai-hegyen történt megnyilatkozásokról; az Újszövetségben a háromszori Krisztus fölött történt megszólalásról – csak embereken keresztül kaptunk információt. – Transzcendens

információink forrása tehát minden esetben emberi megnyilatkozás, mely mögött – hitünk szerint – maga az Isten áll, vagyis ő vállal garanciát a „szent-írók” által a Bibliában leírt és a Szentagyományban megőrzött kinyilatkoztatásért, vagyis: a transzcendens-információért.

Kiket kell tehát transzcendens információs-csatornaként elfogadnunk?

Mindenek előtt Krisztust, az emberré lett Második Isteni Személyt. – Ő közvetíti elsődlegesen számunkra a Szentháromságos Isten közlését: egyértelműen, tévedhetetlenül, mert egyedül Krisztus van birtokában a teljes transzcendens-információnak, mert Ő azt képviseli gondolataiban, szavaiban, tetteiben, egész magatartásában, aki Őt küldötte: az ATYÁT. Azt tanítja – közvetítőin keresztül – a világ végezetéig, ami információt az Atya rábízott. Azt valósítja meg földi életében, megváltó halálában és dicsőséges feltámadásában, ami a mennyei Atya elgondolása és akarata. – Így számunkra Krisztus a teljes és tévedhetetlen információ birtokosa és közlője.

Második információs-csatornaként az embert kell megjelölnünk, mégpedig a Lélek sugalmazása alatt álló embert, – minthogy a transzcendens-információ alapfogalmaitól kezdve, a Lélek sugalmazása szerint, ember által került megfogalmazásra és közlésre. – De mi a „Lélek sugalmazása?” – Az emberi-sugalmazás azt jelenti, hogy ember ember-által kap információt, melyet aztán közöl embertársaival. Nagyon sok jó, de nagyon sok rossz is jött létre a történelem folyamán az emberi-sugalmazás következtében, főleg azért, mert az emberi-sugalmazás – szubtranszcendens vonatkozásban – igen gyakran nélkülözi az erkölcsiséget. (Gondoljunk csak a XX. század Hitlerére, Mussolinijára, Sztálinjára, akik titkos-tanácsadói „sugalmazása” révén annyi és kimondhatatlan keserűséget szenvedés zúdult az emberiségre.) Az „isteni-sugalmazás”, „a Lélek-sugalmazása” mindig transzcendens információt tartalmaz. A LÉLEK, a Harmadik Isteni Személy, az Igazság-, a Szabadság-, a Szeretet-Lelke csak az isteni-igazságot sugalmazza és Krisztus szavait, szándékait értelmezi és erősíti bennünk. – Krisztus búcsúbeszédében ígérte meg az Igazság-, a Szabadság-, a Szeretet-lelkét, és megadta nemcsak az apostoloknak, hanem minden nagykorú kereszténynek. – Sugalmazása azonban elsődlegesen a szent-könyvekre, a Bibliára – és a Hagyományok értelmezésére – vonatkozik, vagyis Ő a KINYILATKOZTATÁS közvetítője: Ő a „békesség és az öröm Lelke, melyet „a világ nem adhat meg nekünk”, csak Isten adhat a Lélek közreműködésével.

Az ember, mint információs-csatorna, három vonatkozásban közvetíti a transzcendens-információt:

- a Szentkönyvek írói – a Lélek sugalmazására – a Biblián, később a lejegyzett Szentagyományon keresztül közvetítik Isten üzenetét az emberek számára;
- a lelkiélet-mesterei – ugyancsak a Lélek sugalmazására – Krisztus tanítását és annak értelmezését közvetítik az embertársak számára; ide kell számítanunk az Egyház tanító-hivatalát is;
- a személyes lelki indíttatások és törekvések – ugyancsak a Lélek sugalmazására – egyéni lelkiéletünk transzcendens elmélyítésére és kiteljesedésére vonatkoznak.

A transzcendens információs-csatorna minősége.

Ezzel kapcsolatban alapvető megállapításaink a következők.

Először: Az információs-csatorna alapvető minőségi-jellemzője: a kapacitás, vagyis: a befogadó- és átbocsátóképesség. – A transzcendens információs-csatorna minőségénél is az első és legfontosabb minőségi-paraméter: a transzcendens-kapacitás. – Itt azonnal meg kell jegyeznünk, hogy a Szentírók transzcendens-kapacitása véges: véges a befogadóképességük, és ugyancsak véges az átbocsátóképességük. Ezért találhatók eltérések és bizonyos hiányosságok – esetleg ellentmondások – az egyes Szentírók beszámolóí között. – Ezért nem

lehet a kinyilatkoztatásba vetett hitünket egyetlen bibliai könyvre építeni, hanem a Bibliát egyetlen egységként szemlélve lehet csak Isten üzenetét értelmezni.

Másodszor: Az információs-csatorna másik jellemzője: az entrópia tartalom mennyisége. Ettől függ az információ torzulásának, sőt elvesztésének lehetősége. – A transzcendens információs-csatorna második minőségi-paramétere: a transzcendens entrópia tartalom mennyisége. – Itt is azonnal meg kell jegyeznünk, hogy a Szentírók nem mentesek a transzcendens entrópia tartalomtól, így a torzulásnak és esetleges elvesztésnek lehetősége fennáll az általuk közvetített bibliai könyvekben. Csak abban bízunk, hogy a Szentlélek sugalmazása során megóvta őket a torzulásoktól és információk elvesztésétől. – Erre nézve azonban nincs bizonyosságunk, csak valószínűsíteni tudjuk a torzulásmentességet és a torzulásmentes információ maradéktalanságát. – Ezért lényeges, információelméleti szempontból, a Biblia könyveinek összehasonlítás révén történő ellenőrzése, és – szükség esetén – az egyes könyvek torzulásainak vagy hiányosságainak a többi könyv segítségével történő kiegészítése, illetve módosítása. Erre hivatott – többek között – a Tanító-hivatal.

Harmadszor: Az információs-csatorna minőségének harmadik jellemzője: a környezethatás. – A kultúr-, társadalmi-, gazdasági-, sőt politikai-környezet jelentősen befolyásolhatja az információs-csatornán keresztül közvetített információkat. – A transzcendens információs-csatorna harmadik minőségi-paramétere is: a környezethatás. – A környezethatás miatt a transzcendens-információban bekövetkező változások – minőség vonatkozásában – a következők lehetnek.

A testi kondíció hatása az információs-csatornát képviselő Szentíróra. Ilyen hatás lehet valamilyen betegség, így az epilepszia Jeremiás prófétánál és Szent Pálnál. A „Sugalmazó-Lélek” azonban mindkettőjükénél – igen nagy valószínűséggel – vigyázott arra, hogy a transzcendens-információ el ne torzuljon, tartalmából ne veszítsen.

A vallási elhivatottság hatása a Szentírókra. Ilyen hatás tapasztalható az Evangélistáknál, az Apostolok Cselekedetei írójánál, a „kánoni-levelek” szerzőinél.

A kulturális és társadalmi hatás a Szentírók által közvetített információ tartalmát jelentősen befolyásolhatja. Minden esetre a kultúr- és társadalmi-kör, amelyben mozogtak, az a kultúr- és társadalmi-hatás, amely érte őket, meglátszik a Biblia általuk írt részein. – Csak megjegyzem: Krisztus példabeszédein átsüt az akkori Palesztina teljes kulturális, társadalmi, gazdasági hatása és körülményei, úgyannyira, hogy ha ezekkel nincs tisztában a Biblia olvasója, akkor a példabeszédekben közölt transzcendens-információ egy része elvesz számára.

A transzcendens-információt feldolgozó-, tároló- és továbbadó-rendszer.

A transzcendens információs-rendszer segítségével juthatunk el a KINYILATKOZTATÁSHOZ. – Az információs-csatorna kapacitása és entrópia tartalma határozza meg a transzcendens-információ mennyiségét; minőségi-paraméterei határozzák meg azt, hogy milyen minőségű információkhoz juthatunk; a környezethatás pedig mindkettőt erősen befolyásolja. – Ez a transzcendens-információ azonban nem öncélú: Isten – a Szentírókon, illetve a Szentmagyományon keresztül – azért közli a kinyilatkoztatást, hogy annak segítségével közelebb juthassunk Istenhez, a Krisztus által képviselt isteni-tanításhoz, a Krisztusi Titokzatos Testhez. Ehhez azonban – Krisztus és a Lélek szándéka szerint – meg kell ismerkednünk a kinyilatkoztatás feldolgozásának, tárolásának és továbbadásának információelméleti szabályaival.

A transzcendens-információ értelmezésének mikéntje. – Az értelmezés mikéntje valójában azt jelenti, hogy fel tudjuk fogni a transzcendens-információ valódi értelmét. Nagyon sokan a kinyilatkoztatás értelmezésében komoly tévedéseket követnek el, holott Krisztus tanítását valójában csak egyféleképpen lehet értelmezni: az Atya üzenetének az emberiség számára. – Nem bízhatjuk tehát magunkat az u. n. „kritikai teológia” véleményére, mely szerint a

keresztény hit tételeit az emberi ész bírálata alá kell vetni, mert hosszú évszázadokon át az emberek kritika nélkül fogadták el az Egyház tanítását, és nem mertek kérdéseket feltenni az emberi elmét nyugtalanító hitbeli kételyeikkel kapcsolatban. – Ezzel szemben meggyőződésünk: a hit titkai boldogító valóságokat állítanak, és ezek az emberi elme számára megmagyarázhatatlan titkok nem alázhatják meg az embert, erre Krisztus a garancia. Annak a boldogító tudatnak birtokában kell járnunk a kinyilatkoztatás értelmezésében, hogy velünk az Úr. És ha Krisztus nem tartotta szükségesnek bizonyos hittitkok magyarázatát, akkor mi sem tarthatjuk szükségesnek a kérdezést és a kételkedést.

A transzcendens-információ megőrzésének mikéntje. – Valójában ez két dolgot jelent.

Először: A megértett és helyesen értelmezett kinyilatkoztatás maradéktalan és változatlan tartalommal történő megtartását. – Ha végig gondoljuk az emberi elme kényszerfeltételeit, valamint memóriánk korlátozott és megbízhatatlan voltát, akkor megértjük, hogy igen sok kegyelemre és a Lélek hathatós segítségére van szükségünk a transzcendens-információ maradéktalan megőrzésében.

Másodszor: A kinyilatkoztatásba vetett hit – embervoltunk miatt – nem egyszeri és végleges, változhat az idővel, a körülményekkel és a Gonosz Lélek kísértései következtében. – Ezért ide is vonatkozik Krisztus mondása: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek!” – „Boldog, aki meg nem botránkozik bennem!” És a Hegyi-beszéd befejező részét is ide kell vonatkoztatnunk: „... és szakad a zápor, ömlik a víz, és süvít a szél, és nekizúdul a háznak...”

A modern teológia szerint az Isten-probléma valójában Krisztus-probléma. Ha igazán megismerjük az Urat, akkor nemcsak kételyeink oszlanak el a transzcendens-információval kapcsolatban, hanem maradéktalanul meg tudjuk őrizni a kinyilatkoztatásba vetett hitünket. És együtt mondhatjuk el az apostolokkal: „Uram! Kihez menjünk? Az örökélet igéi nálad vannak!”

A transzcendens-információ hasznosításának mikéntje. – Az információelmélet egyik legjelentősebb része a felfogott, helyesen értelmezett és maradéktalanul megőrzött információk felhasználása. Az értelmes-ember számára ugyanis nem öncélú az információk szerzése, hanem azt emberi mivoltába kívánja beépíteni, s ez által emberi strukturáltságában emelkedni. – A transzcendens-információnak ugyanez a célja, természetesen transzcendens szinten: a kinyilatkoztatásba vetett hitben megerősödni, ezáltal a szeretet-cselekedeteiben előrehaladni. Vagyis célja: a transzcendens strukturáltságban való megerősödés és fejlődés. – Minthogy valamennyi struktúraszinten való emelkedés jelentős szabadenergia hatásra következik csak be, ezért a transzcendens energiaszinten való emelkedés, – így a transzcendens-információ hasznosítása is, – a segítő-kegyelem, mint transzcendens szabadenergia hatás, fokozott felhasználásának eredménye.

A transzcendens-információ továbbadásának mikéntje. –

Magát az információt többirányú veszély fenyegeti, mely ellen védekezni szükséges. Ilyen veszélyek a következők.

Az információ elvesztése, amikor a teljes információ, vagy annak egy része – rendszerint a közvetítő-csatorna entrópia tartalma miatt – megszűnik, elvész.

– Az információ eltorzulása, amikor a teljes információ, vagy annak egy része – a kód-rendszer vagy a csatorna entrópia tartalma következtében – elveszíti eredeti, valósi tartalmát és helyes értelmét.

– Az információ félreértelmezése, amikor a teljes információ, vagy annak egy része – a dekódoló- vagy feldolgozó-rendszer entrópia tartalma következtében – elveszíti eredeti, valódi tartalmát és helyes értelmét.

– Az információ helytelen felhasználása, amikor a teljes információt, vagy annak egy részét – a felhasználó-rendszer entrópia tartalma következtében nem valódi feltétel-, cél- és eszköz-rendszerének megfelelően használja fel az ember.

Természetes síkon – a szubtranszcendenciában – már annyira eljutott a gondolkodó elme, hogy az információ védelmében kidolgozta

a hibajelző-kódrendszert, mely azt jelenti, hogy magába a kódrendszerbe építette be a hibajelző kódokat, és ezek segítségével az előforduló hibát azonnal jelzi a rendszer;

a hibafelismerő-kódrendszert, mely az előzőnek olyan tökéletesített formája, melyben a kódrendszer nemcsak jelzi, hogy valamilyen hiba van jelen, hanem felismeri a hiba milyenségét, és ott – a hiba helyén – jelzi is a hibát és annak formáját;

a hibajavító-kódrendszert, mely a hiba-elhárítás legteljesebb formája, amennyiben nemcsak jelzi, hogy hiba van jelen, nemcsak a hiba helyét és milyenségét adja meg, hanem a hibát azonnal javítja is, így a program hibamentes folytatását biztosítja.

A transzcendenciában azonban még nincs ilyen „emberileg biztos” módszerünk. Ide sok imádság; jelentős kegyelmi-hatás; a Lélek hathatós közreműködése, ajándékai és azok eredményes felhasználása; Krisztussal való állandó együttélés; a Lét- és Élet-közössége, az Ige- és Igazság-közössége, a legbensőségesebb Asztal-közösség és mély eucharisztikus-élet szükséges. – Ez képes megóvni a transzcendens-információt.

A transzcendens-információ fejlődésének megfogalmazása.

A természetes – szubtranszcendens – információ fejlődését a következő három fokozatban szemlélhetjük.

A létfelkelés dinamizmusának emelkedése. Ez lényegesen különbözik az időbeli dinamizmustól, mely csak a lét egyes paramétereinek az idő előrehaladásával történő emelkedését jelenti. – A létfelkelés dinamizmusának emelkedése – az idő-paramétertől függetlenül – a struktúra létben való gyarapodását, fokozódást, dinamizmusának emelkedését jelenti.

A képességkiteljesítés természet törvényében való előrehaladás. – A képességek a létnek olyan határozmányai, amelyek a gyakorlás révén aktualizálódnak, mindinkább kifejlődnek, kiteljesednek. Ez a természet valamennyi létfelkelés képesség kiteljesedésének lehetőségére és szükségességére vonatkozik.

Az önfejlődés természet törvénye. – Ez a létstruktúra felső energetikai, információs és kibernetikai küszöbszintjének elérését és túllépési lehetőségét és valószínűségét jelenti.

Ez az egymásra épült három fokozat jelenti a természetes létben a fejlődést. Ez a három természet törvény gondoskodik arról, hogy a létstruktúra létben emelkedjen, hogy a létező az alsóbb struktúraszintről a magasabb struktúraszintre felfejlődjék.

A transzcendens fejlődés megközelítésénél és megfogalmazásánál ezeket a természetes fejlődési törvényeket kell szem előtt tartani, ezeket kell transzcendens struktúraszintre transzformálni.

Először: A transzcendens létstruktúra létfelkelés dinamizmusának emelkedése. – Mindenek előtt azt kell megjegyeznünk, hogy a transzcendens – illetve erkölcsi – struktúraszinten időbeliségről nem is beszélhetünk. – A létfelkelés emelkedés valamennyi transzcendens létezőre és léthatározmányra vonatkozik, illetve: szabad döntésétől függően vonatkozhat.

Másodszor: A transzcendens létstruktúra képességkiteljesítése. – Valójában ezt másként kellene fogalmazni, mert a transzcendens struktúraszinten az u. n. „képesség”, mint kevésbé-fokozott vagy fokozott „megvalósulás” jelenik meg. – A transzcendens fejlődésnek ez a fokozott vagy kevésbé-fokozott megvalósulása jelenti a kevésbé-aktuális formából a fokozott-aktuális formába történő emelkedését, ugyancsak szabad-akarati döntés függvényében.

Harmadszor: A transzcendens létstruktúra önfelülmúlási lehetősége. – Ez az állapotváltozás a transzcendens létstruktúra állandó és mindjobban fokozódó emelkedési lehetőségét jelenti, melynek segítségével alacsonyabb transzcendens-küszöbszintről magasabb transzcendens-küszöbszintre emelkedik – természetesen szabad-akaratú döntés, és cselekvés útján – a transzcendens létstruktúra. – Ennek az önfelülmúlásnak alapja az, hogy Isten Önmaga megismeréséből – vagyis az Önmagáról szóló információból – mindig többet és lényegesebbet közöl a transzcendens létstruktúrával, és kegyelmével ennek a többlet-ismeretnek felfogását és helyes értelmezését mindig jobban elősegíti.

Kivételt képez a Legfőbb Transzcendens Lény: ISTEN, akiben a transzcendens léthatározományok végtelen intenzitással vannak jelen. – Így

- végtelen a transzcendens energetikai-strukturáltság: akit mi ATYÁNAK nevezünk;
- végtelen a transzcendens információs-strukturáltság: akit mi IGÉNEK nevezünk;
- végtelen a transzcendens kibernetikai-strukturáltság: akit mi LÉLEKNEK nevezünk;

Akik mind végtelen Személyiséget képviselnek, és akiket egységbe fog a végtelen erkölcsiség: a SZERETET.

(Megjegyzés: Az ATYA: a végtelen transzcendens energetikai-strukturáltság, minden kegyelem forrása, egyben a Teremtő és a Gondviselő;

Az IGE: a végtelen transzcendens információs-strukturáltság, a transzcendens információk forrása, egyben a Megváltó és a Megváltás kegyelmeinek kiosztója;

A LÉLEK: a végtelen transzcendens kibernetikai-strukturáltság, az erkölcsiség és minden erkölcsi döntés és végrehajtás forrása, egyben a Megszentelés és a megszenteléshez az ajándékok forrása és szétosztója.)

A transzcendens fejlődés szükségessége.

Ha földi életünkben nem követjük a természetes fejlődési törvényeket, akkor nincs alapunk és lehetőségünk a fejlődési-elvek megvalósítására. Ha alaposan végiggondoljuk, Krisztus tanításában a fejlődés mindhárom fokozata transzcendens formában megjelenik.

– „Új parancsot adok nektek: úgy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket!...”

– „Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket!...”

– Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes!...”

Végül a három fokozat összefoglalva:

„Úgy világítson világosságotok, hogy látván jótetteiteket, magasztalják Atyátokat, aki a mennyekben vagyon!...”

Ezeknek a Krisztus által meghirdetett fejlődési parancsoknak teljesítését – lehetőségünk és a kapott kegyelem szerint – követve válunk alkalmassá arra, hogy a földi élet után – Isten lényegéből minél többet merítve – beállhassunk a teljes transzcendens fejlődési-folyamatba. – Szükséges tehát már életünkben a kinyilatkoztatás minél teljesebb megragadása:

– Transzcendens hitünk minél dinamikusabb fokozása;

– Transzcendens képességeink minél teljesebb aktualizálása;

– Transzcendens küszöbszintjeink megközelítése révén az önfelülmúlás lehetőségének teljesítése.

Nem szabad azonban elfelejtenünk: a Krisztusi-kinyilatkoztatással lezárult a teljes-emberiségnek szóló transzcendens-információ. – Csak erre támaszkodhatunk, Krisztus szavait mindig tudatunkban és emlékezetünkben tartva:

- „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű!...”
- „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét, és kövessen engem!...”
- „Az én tanításom: Igazság és Élet!...”

Ha ezt követjük, akkor már itt a földön előrehaladunk a transzcendens információs-fejlődésben, és alkalmassá válunk arra, hogy földi életünk után a transzcendens Információ-teljesség birtokába fejlődhessünk.

5. 3. 4. A transzcendens-létstruktúra kibernetikai-strukturáltsága.

A transzcendens léthez – az energetikai- és információs-strukturáltsághoz hasonlóan – elengedhetetlen a kibernetikai-strukturáltság, mely a következő folyamatokat tartalmazza:

- a döntés-előkészítést, mint információs- és kibernetikai-folyamatot;
- a döntés – választás – folyamatát;
- a végrehajtás-folyamatát, mint az előkészítés és döntés cél-okát;
- a végrehajtásnak ellenőrzési- és önfejlesztési-folyamatát;
- alkalmas hierarchiát a kibernetikai rész-folyamatok összefogására és együtt-tartására.

A következőkben sorra kell vennünk valamennyi folyamatot, mert csak így tudjuk megismerni a transzcendens-létstruktúra kibernetikai-strukturáltságát.

A döntés-előkészítés, mint információs- és kibernetikai-folyamat.

Az emberi életben – szubtranszcendens és transzcendens vonatkozásban egyaránt – a döntést komoly tevékenységi-sorozatnak kell megelőznie. Ez e tevékenység-sorozatot nevezzük döntés-előkészítésnek. – Minden kibernetikai rendszerben a vezérlésnek lényeges eleme és szükséges feltétele: a döntés-előkészítés folyamata, melynek rész-tevékenységei a következők.

Először: A különféle alternatívák felállítása, mely horizontális értelmi tevékenységet jelent, amikor az ember a döntési csomópontokban a lehetőségeket felméri, és megfogalmazza.

Másodszor: Az alternatívák vertikális vizsgálata, melynek segítségével kiszűri az ember a mélyebben fekvő, alapvető alternatívákat.

Harmadszor: Az alternatívák felmérése és motiválása, ugyancsak értelmi tevékenység, mely az előzmények oldaláról közelíti meg, és indokolja az alternatívákat.

Negyedszer: Az alternatívák behelyezése a lét- és értékrendbe, mely az ontológiai és etikai megközelítést jelenti, primátust adva a transzcendens alternatíváknak.

Ezek mind információ-elméleti ismereteket tételeznek fel, ezért a döntés-előkészítés – első lépésben – információs előkészítést igényel. – Itt szeretném felhívni a figyelmet a transzcendens-információra, melyet a Kinyilatkoztatás hordoz magában, melynek figyelembevétele nélkül elképzelhetetlen a keresztény döntés-előkészítés.

A döntés-előkészítés ugyan elsősorban információs-folyamat, azért lényeges, hogy valódi és a döntés tárgyát képező, s arra vonatkozó objektív információk birtokába jussunk. Vizsgálódásainknak azonban – a kibernetikai-rendszernek megfelelően – ki kell térnie a végrehajtás lehetőségére; a várható eredményekre; mindezek várható következményeire.

Ez viszont már meghaladja az információs-folyamatot, minthogy a lehetőségek és várható következmények extrapolációjával kísérli meg a rendszer célra-irányítását. – Éppen ezért a döntés-előkészítés akkor lesz valóságos része a kibernetikai-folyamatnak, ha a teljes rendszert, esetünkben a teljes embert, vagy az embernek adott tevékenységi-körét; egész léttartalmával: létével, sorsával, felelősségével, küldetésével; minden – szubtranszcendens és transzcendens – paraméterével és relációjával; egész – szubtranszcendens és transzcendens – célrendszerével figyelembe veszi és megvalósításában előmozdítani törekszik.

A döntés – választás – folyamata.

Minden szubtranszcendens – vagyis: prébiológiai, biológiai és pszichikai – rendszer rendelkezik szabadságfokokkal, azokat korlátozó kényszerfeltételekkel, s – ezeknek megfelelően – bizonyos fokú szabadsággal. – A transzcendens létstruktúrájának legfontosabb jellemzője a szabadságfok-szám növekedése és a szabadság-létállapot mindig teljesebbé válása.

Emberi életünkben, mely valójában a szubtranszcendencia és transzcendencia egybeépülése, a legjelentősebb kényszerfeltételt a léleknek a testhez – a biológiai szubsztrátumhoz – való kötöttsége jelenti, de kényszerfeltételeit jelen környezetünk, foglalkozásunk és – ezt soha ne feledjük! – erkölcsi-strukturáltságunknak a pszichikai szubsztrátumhoz történő kötöttsége. – Így földi életünkben – transzcendens léthányadunk ellenére – teljes szabadságról valójában nem is beszélhetünk. Értelmünkkel azonban felismerünk különböző alternatívákat, és ezek között – többé-kevésbé szabadon – választhatunk.

A választás-szabadsága – ezek szerint – az ember számára jelenti az egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltságnak azt a képességét, mellyel az értelmes-élet birtokosa – kényszerfeltételektől bizonyos fokig mentesen – dönthet a közel egyenlő valószínűségű események közül az egyiknek a bekövetkezése mellett; ez egymástól eltérő valószínűségű események közül a kisebb valószínűséggel rendelkező esemény bekövetkezése mellett; az érvényben levő természettörvénnyel történő szembefordulás és tartós szembehelyezkedés mellett.

Ez a választási-szabadság – vagyis: döntés – ember-voltunk legértékesebb birtoka, ezzel helyesen és felelősséggel élni, ez az, amiért érdemes embernek lenni.

A döntés – választás – folyamata a következő.

- Értelmei tevékenység az alternatívák vizsgálatára és értékelésére.
- Értelmi tevékenység az objektíve és ontológiailag értékeesebb alternatíva kényszerfeltételeinek csökkentésére.
- Értelmi tevékenység a szabadságfok-szám növelésére az állapothatározók megválasztásához.
- Pszichikai tevékenység az objektíve és ontológiailag értékeesebb alternatívára történő „ráhangolódás” érdekében.
- A „teljes-ember” mozgósítása az objektíve és ontológiailag értékeesebb alternatíva élményszerű megragadásához.
- Szabadon történő döntés, vagyis: a szabad-választás.
- Értelmi tevékenység a választott alternatíva eszközrendszerének meghatározására.
- Utasítás kiadása a „teljes-ember” számára a döntés végrehajtásához, vagyis: a végrehajtási-folyamat megindítása.

A döntés – szabad-választás – tehát: értelmi alapon működő, a teljes-embert – vagyis: a biológiailag, pszichikailag és erkölcsileg egybeépült „értelmes-életet” – minden állapothatározójával együtt mozgósító folyamat, mely a döntés-előkészítés eredményeit felhasználva, a végrehajtás folyamatán keresztül, a teljes-embert új energetikai-, információs- és kibernetikai-állapotba viszi. – Ez által a döntés – a szabad-választás – emberi életünk leglényegesebb folyamatává válik.

A végrehajtás, mint a döntés-előkészítés és döntés cél-oka.

A végrehajtás – a döntés folyamatát követően – a kibernetikai rendszer leglényegesebb folyamata, azonban csak akkor lesz valóságos része a teljes kibernetikai folyamatnak, ha a teljes rendszert, esetünkben a teljes embert; egész léttartalmával: létével, sorsával, felelősségével és küldetésével; minden – szubtranszcendens és transzcendens – állapothatározójával és relációjával; egész célrendszerével figyelembe veszi; valamint minden – szubtranszcendens és transzcendens – energiát és információt igénybe vesz: mind az induló tevékenység, mind a folyamat lefutása, mind az eredmény ellenőrzése és értékelése folyamán.

A kibernetikai-rendszer végrehajtási-folyamata során – a döntésnek megfelelően – az állapothatározóknak szükségessé váló módosításait, az u. n. „visszacsatolások” útján maga a rendszer hajtja végre a következőképpen:

- Szabályozási beavatkozás formájában, amikor úgy alakítja az induló tevékenységet, hogy – a lehetőség szerint – a döntés-előkészítés során megállapított következmény elérhető legyen;
- Vezérlési beavatkozás formájában, amikor az induló tevékenység az eredetitől eltérő más indítékot – és annak megfelelő tevékenységi formát – kap, hogy az eredetileg kitűzött cél, az eredetileg megállapított eredmény elérhető legyen.
- Önkontroll révén történő beavatkozás formájában, amikor a végrehajtási-folyamat ellenőrzése során – speciális szempontok eredményeképpen – történik a szabályozási vagy vezérlési beavatkozás;
- Önfejlesztés révén történő beavatkozás formájában, amikor a – menet közben – megváltozott feltételrendszer és körülmények következtében történik a végrehajtási-folyamat módosítása, a kedvezőbb, jobb vagy gyorsabb eredmény elérése érdekében.
- Hierarchikus beavatkozás formájában, amikor az ontológiai lét- és értékrendnek megfelelőse kell tenni a végrehajtási folyamat beindítását, módosítását vagy lefutását, ha ez az előzők során nem teljesült kielégítően;
- Kommunikációs beavatkozás formájában, amikor a folyamat indulása, lefutása, ellenőrzése vagy eredmény-megállapítása során kommunikációs zavar keletkezik, akkor a kibernetikai-rendszer külső- vagy belső-kommunikációjába – információ-áramlásába – szabályozás vagy vezérlés formájában kell beavatkozni.

A végrehajtás ellenőrzési- és önfejlesztési folyamatai.

A kibernetikai-rendszer jelentős rész-rendszerei: az ellenőrzési és önfejlesztési folyamatok.

Ellenőrzés: Az a folyamat, amely a végrehajtó-rendszer egyes munka-fázisaiban mintát vesz le az addig elért eredmény alapján, és azt összehasonlítja az adott helyzetre eredetileg előírányzott eredménnyel. Ha az ellenőrzés eredménye kielégítő, akkor engedi továbbfutni a végrehajtási-folyamatot, ellenkező esetben megállapítja az eltérés mértékét és okát, s a

folyamatot – az eredetileg előirányzott eredmény érdekében – megfelelő beavatkozással módosítja.

Az ellenőrző-rendszer nélkülözhetetlen mindenütt, ahol döntés-előkészítés, döntés és végrehajtás történik.

Transzcendens vonatkozásban ilyen cselekmények: szentségek-felvétele, szentségekhezjárulás, ima és elmélkedés, bűnök elleni küzdelem, erénygyakorlatok, életpálya-választás, életpálya-módosítás, készüllet operációra, súlyos betegségi állapot, felkészülés a halálra...

Mindezek transzcendens kibernetikai-folyamatok, melyeknek nélkülözhetetlen része az ellenőrző-rendszer, melyhez Krisztus biztosítja a kegyelmi háttérrel.

Önfejlesztés: A kibernetikai rendszerbe beépült fejlődési törvényszerűség.

– A létbeli dinamizmus segíti az egyes kibernetikai részfolyamatok teljesebbé tételét.

– A képességiteljesítés az egyes transzcendens rész-folyamatok belső tartalmát tökéletesíti és teszi teljesebbé az állapothatározók és relációk fejlesztésével.

– Az önfelülmúlás a kibernetikai-rendszer szabályozási, vezérlési és végrehajtási folyamataiban a kényszerfeltételek kiküszöbölését, a szabadságfok-szám növelését és a transzcendens energetikai, információs és kibernetikai magasabb küszöbszint megközelítését mozdítja elő.

Alkalmas hierarchia kifejlesztése és hatékonyságának növelése.

A tárgyalt kibernetikai-részfolyamatok csak együttműködve és teljes összhangban képesek teljesíteni a kibernetikai-rendszer bonyolult feladatait. Ehhez az együttműködéshez azonban alkalmas hierarchiát kell a rendszernek kifejlesztenie.

A kibernetikai strukturáltságnak ez a hierarchia a legfontosabb határozománya. – Éppen ezért valamennyi rész-folyamatának ebbe a hierarchiába kell beleilleszkednie, amely aztán irányítja és koordinálja működésüket, s ez a hierarchia képes összetartani a létstruktúra energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltságát. – És ami a legfontosabb: e nélkül a hierarchia nélkül képtelen befogadni a pszichikai szubsztrátum az erkölcsiséget és a transzcendenciát. Pedig – végső soron – az ember felépülését tekintve éppen erre hivatott: az erkölcsiség és a transzcendencia befogadására. – Éppen ezért alkalmas hierarchia nélkül az ember nemcsak a kibernetikai-rendszer mértékét nem érheti el, hanem alkalmatlanná válik egyetlen célja: a transzcendencia – egyben az erkölcsiség – befogadására, és a Háromszemélyű Egy Isten megismerésére és elérésére.

5. 3. 5. Transzcendens-kibernetika: a Szentlélek-ajándékai.

Izajás ezt jövendőli a Messiásról: „Az Úr Lelke nyugszik rajta: a bölcsesség és az értelem lelke; a tanács és az erősség lelke; a tudás és az Úr félelmének lelke, s az Úr félelmében telik öröme.” (11. 2.) – Jézus is állítja, hogy az Úr Lelke felkente őt; János szerint a kegyelmet az ő teljességéből merítettük; a Római Levélben pedig Szent Pál azt mondja, hogy csak azok az Isten fiai, akiket az Úr vezet. – Ezeknek a bibliai helyeknek alapján beszél az Egyház a Szentlélek ajándékairól. – Lelki életünk legmagasabb rendű szabályozója a szívünkben lakó Szentlélek, és ez a Szentlélek ajándékai révén arra válik képessé az ember, hogy a Lélek útmutatásait kövesse. (V. ö. Előd: Dogmatika.)

Ha a Szentlélek ajándékait a transzcendens kibernetikai-rendszerre alkalmazzuk, megdöbbenve ismerjük fel, hogy a Lélek mindenegyus ajándéka a transzcendens kibernetikai-rendszer egy-egy rész-rendszerének, a rész-rendszer folyamatának felel meg. – Vizsgáljuk meg

egyenként a Lélek ajándékait, és azoknak a transzcendens kibernetikai-rendszer folyamataival való összefüggését.

Az Értelme Szentlelke: a döntés-előkészítés folyamatát segíti, és irányítja. Sokszor érthetetlen előttünk Isten titka, és úgy tűnik számunkra: egyik a másikéval nem lenne kapcsolatban, mintha csak szeszélyesen összeválogatott tanítás-halmaz lenne!... Pedig döntés-előkészítésünkhöz a transzcendens-információk összefüggő láncolatára van szükség: ezt kapjuk meg az Értelme Szentlelkének segítségével.

A Bölcsesség Szentlelke: a döntés folyamatának irányítója. Ez a szent ajándék teszi számunkra érthetővé a teremtet világot és összefüggéseit; ez hozza közel a távolit; teszi otthonná az idegent és természetessé a természetfölöttit. Ez veszi el a döntés kétségét, kikényszerített voltát, a mindennaposság és szokásosság közönyét, a kötelességszerűség és becsületes helytállás komorságát, teszi vidámmá és örömtelivé a döntés súlyos kötelességét és várható következményeit.

Az Erősség Szentlelke: a végrehajtás folyamatának irányítója. – Gyöngességünknek oly nagy szüksége van az Erősség ajándékára: ha számba vesszük döntéseink következményeit, a velük járó feladatokat, kötelességeket, felelősséget és küldetést, szinte kétségbe ejt erőtlenségünk tudata, kitartásunk hiánya, állhatatlanságunk. – Döntéseink végrehajtásában annyira szükségünk van az Erősség ajándékára, hogy tetterősek, áldozatosak, bátrak és soha el ne csüggedők lehessünk.

A Tudomány Szentlelke: segítségünk az állandó kontrollhoz. – Meglátni mindennek a rendeltetését: Isten igazságait, szándékait, terveit!... Hogy mindennek a mélyén észrevegyük, megtaláljuk Istent, hiszen ott van Ő mindenütt, Ő hív a természet és történelem függőnye mögül. – Az igazi kontroll: a múltkonyság mögött keresni, megtalálni és megragadni Isten gondolatait, ehhez nyújt segítséget a Tudomány Lelke.

A Jó tanács Szentlelke: a szabályozás és vezérlés állandó segítője. – Milyen bonyolultak a feladatok, milyen nehéz az élet problémái között eligazodni!... Hányszor kell megállni és kérdezni: mi most a teendő, hogy Istenhez való kapcsolatunk biztosabb legyen, hogy senkinek se ártsunk, hogy Krisztus tetszését mindig elnyerjük cselekedeteinkkel?... Tanács Szentlelke! Állj mindig mellénk eligazító szavaiddal!... Hogy azt válasszuk, azt az utat keressük gondolatainkkal, szavainkkal, cselekedeteinkkel, ami Isten szándéka és akarata! – Vezérelj bennünket! Tégy találékonnyá és határozottá szavad követésében!...

Az Áhítat Szentlelke: az önfejlesztés indítója és serkentője. – Szent Tapintat, szent Megilletődöttség, szent Ihletettség! – Mely mindenben megérzi az Isten-gyermekség kegyelmét, távlatait, és feladatait! – Tőle várjuk az ember-testvérekkel szembeni szolgáló-szeretetre az indítást. Hiszen tudjuk, hogy Isten-gyermekeit szolgáljuk, és általuk magát az Istent. – Mindnyájunk fölött ott lebeg az isteni kinyilatkoztatás, az isteni kiválasztás és az isteni kegyelem titka. – Ebben kell fejlődni, magunkat fejleszteni, hogy mindig Kegyelettel, Áhítattal, Jámorsággal szolgáljuk a Háromságos Egy Istent, s ebben a szolgálatban mindig találékonyabbak lehessünk!

Az Isten-félelem Szentlelke: legyen irányító és segítő a transzcendens-folyamatok, az Isten- és ember-szolgalat mikéntjének egymáshoz rendezésében. – Nem a bátortalan, vigasztalan szolgálai félelmet kérjük, hanem az üdvös, fölemelő, lendítő, Isten felé sodró Isten-félelmet!... Mely koordinál, és egymáshoz rendez minden lelkünkben lejátszódó természetfölötti

folyamatot!... Isten-félelem Szentlelke! Add, hogy ne sújtson, ne sötétítsen, ne bénítson, hanem emeljen, és az Isteni Irgalom és Szeretet világosságával fényt derítsen lelkünkre, és Istenre irányítson minden lelkünkben történő megmozdulást, minden bensőnkben lejátszódó folyamatot!...

A Szentlélek ajándékai így válnak irányítójává, erősítőjévé és segítőjévé egész transzcendens strukturáltságunknak: energetikailag, információs és vezérlési szempontból egyaránt. – A Lélek ajándékai így válnak Krisztus-adományozta eszközeivé a transzcendens kibernetikai-folyamatoknak, és visznek mindig közelebb a transzcendencia forrásához: a Háromszemélyű Egy Istenhez. Aki végtelen Szeretetével ajándékozott meg minket, és ezt a Szeretetet akarja rajtunk keresztül is sugározni ennek a szegény Világnak.

5. 4. A SZERETET-MEGMARADÁSÁNAK-ELVE.

5. 4. 1. A szeretetmegmaradás-elvének megsejtése és megközelítése.

A keresztény katekizmus alapvető kérdései a következők:

- Hány Isten van?
- Csak egy Isten van.
- Az Istenben hány Személy van?
- Az Istenben három Személy van: az ATYA, a FIÚ, a SZENTLÉLEK.

Minden keresztényt „az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” keresztelnek meg. – A keresztelés előtt azonban az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben való hitről kell vallomást tennie a keresztelendőnek, illetve a keresztelendő nevében a keresztszülőnek: „Minden keresztény hitének alapja a SZENTHÁROMSÁG.

De mi az, ami a HÁROM ISTENI SZEMÉLYT a Háromságos Istenben egyetlen Istenné összetartja?

- Sejtésünk szerint a SZERETET az, ami az Isteni Személyeket egybekapcsolja, és a SZERETETMEGMARADÁSÁNAK-ELVÉT tartjuk annak az örök törvényszerűségnek, mely a Szentháromságon belül a Három Isteni Személyt egyetlen Isteni-Közösséggé teszi.
- A SZERETET maga a legfőbb elv, mely a LÉTET, JÓT, IGAZAT és szépet egyetlen elválaszthatatlan EGYSSÉGÉ forrasztja. Ez a SZERETET ÖRÖK és VÁLTOZATLAN. Ez kapcsolja EGGYÉ az öröktől létező HÁROM ISTENI SZEMÉLYT.

Maga a HÁROMSZEMÉLYŰSÉG ÉS ANNAK ÖRÖK EGYSSÉGE olyan misztérium, melyet természetes gondolkodásunkkal megérteni nem tudunk, etikai-struktúránkkal is csupán megközelíthetünk. – Ugyanakkor teljes bizonyossággal képesek vagyunk hinni, mert a transzcendens információ – a KINYILATKOZTATÁSON – keresztül maga Isten közölte velünk egyéni és közösségi életét, a HÁROMSZEMÉLYŰSÉGET. És Isten maga a garancia, melyre hitünk bizonyossága támaszkodik.

A következőkben megkíséreljük a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉNEK transzformációját: mennyit képesek abból befogadni az egyes struktúraszintek.

5. 4. 2. A megsejtett SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉNEK struktúraszintű leképezési kísérlete és lehetősége.

A természetnek – vagyis a szubtranszcendenciának – alapvető törvénye: az energia-megmaradásának elve. Ez úgy is fogalmazható: „a tömeg és energia ekvivalenciája”, tekintettel arra, hogy mindkettő az anyag alapállapotának tekinthető.

A transzcendencia alapvető törvényszerűsége: „a szeretetmegmaradásának-elve”, melyet úgy is fogalmazhatunk, hogy „a kegyelem és szeretet ekvivalenciája”, tekintettel arra, hogy mind a kettő – a kegyelem is, a szeretet is – a transzcendencia alapállapotának tekinthető.

Ha a SZERETETET próbáljuk megfogalmazni, akkor az ISTENI LÉT fogalmából kell kiindulnunk. – Amikor ez az ISTENI LÉT azonosul önmagával, akkor sejthetjük meg az ISTENI JÓ fogalmát, mert a jó minden esetben az, ami önmaga létével azonosul. – Ha aztán ez az ISTENI JÓ kinyilvánítja önmagát, akkor beszélhetünk az ISTENI IGAZRÓL. És mint-hogy – sejtésünk szerint – ez az ISTENI IGAZ önmagával összhangban és abszolút tündöklő formában válik öröktől fogva valóra, akkor csodáljuk meg az ISTENI SZÉPET. – Úgy sejthetjük, hogy ez nem más, mint az örök és végtelen KEGYELEM, mely ekvivalens az örök és végtelen SZERETETTEL. – Így jutunk el a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉHEZ, mely örök és végtelen formában kapcsolja össze a HÁROM ISTENI SZEMÉLYT a HÁROMSÁGOS-ISTENNÉ.

A Háromságos Egy Isten tehát: az ATYA, a FIÚ és a LÉLEK tökéletes egységes a SZERETETBEN, és ez által a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉNEK forrása, megvalósulása és tökéletes beteljesülése, vagyis: az ISTENI SZÉPSÉG-TELJESSÉGE.

Vajon be tudja-e fogadni a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉT a természet struktúraszintje, és ha igen: milyen formában?

– A pusztalétezők struktúraszintje a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉT úgy fogadna be, mint az energiamegmaradás-elvét, és az abból származó természettörvényeket, és a prébiológiai struktúraszint nyitottságát a biológikum felé...

– A biológiai-létezők struktúraszintje a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉT úgy fogadja be, mint a biokémiai és biológiai energiamegmaradás-elvét, és az abból származó biofizikai, biokémiai és biológiai természettörvényeket: a kapcsolási- és kötési-törvényeket, a folyamatok- és körfolyamatok-elvét, a belsőszervezetek- és térszerkezetek-törvényeit, a biológiai-struktúraszint nyitottságát a pszichikum felé...

– A tudati- és törekvésilétezők struktúraszintje a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉT úgy fogadja be, mint a pszichikai és pszichológiai energiamegmaradás-elvét és az abból származó törvényszerűségeket: a reflexió- és absztrakció-törvényeit, a transzformációs- és kreáció-törvényeit, az intuitív és heurisztikus gondolkodási folyamatok-törvényeit, a pszichikai-struktúraszint nyitottságának-elvét az erkölcsiség felé...

– Az erkölcsilétezők-struktúraszintje a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉT, már amit ebben a megfogalmazási módban képes befogadni, mondhatnám úgyis, hogy a TRANSCENDENCIÁT legalacsonyabb rendű formájában, – az erkölcsimegmaradás-elvét, és az abban gyökerező erkölcsi és szociológiai törvényszerűségeket. Ezek – megközelítőleg – a következők: az erkölcsi strukturáltság és az etikai magatartás törvényei, az integrális-humanizmus felépítésének és folyamatainak törvényei, a tudatos és szabad erkölcsi személyiség, mint az egyéni- és közösségi-jó hordozójának magatartás-törvényei, a transzcendens fejlődés vállalása...

Innen kezdve már a természetfeletti, transzcendens-létezők struktúraszintjei következnek. Ezek mindig többet és mélyebben tudnak befogadni a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉBŐL és az abban gyökerező transzcendens-természettörvényekből. – Róluk alig tudunk valamit. Logikailag bizonyos következtetéseket levonhatunk ugyan, de jelentősebb dolgokat csak a Kinyilatkoztatás, mint Transzcendens információ mond róluk.

Ha most a Lét- és Értékrendet próbáljuk figyelemmel kísérni, megsejthetjük, hogy a LÉT- és ÉRTÉKREND CSÚCSÁN – végtelen messzeségben és öröklétben – az ISTENI-LÉTET, az ISTENI-JÓT és ISTENI-IGAZAT birtokló ISTENI SZEMÉLYEK állnak, kiket az ISTENI-SZÉPSÉG, mint az ISTENI-SZERETET kapcsol HÁROMSZEMÉLYŰ EGYSÉGBE.

Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy egyes létstruktúrák annál értékesebbek minél többet tudnak befogadni – a maguk módján, ahogy telik tőlük – a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉBŐL. – És ennek megfelelően: a létező létstruktúra annál magasabb helyet foglal el a létezők között a Létrendben, minél magasabb – a befogadott SZERETETMEGMARADÁSI-ELV következtében – a SZERETET-ÉRTÉKTARTALOM.

X X X

„Ma még tükör-cserepekben látunk...” – S ez a mi látásunk annál mélyebbre és annál messzebbre terjed, minél többet tudunk befogadni a SZERETETMEGMARADÁS-ELVÉBŐL. – S tekintettel arra, hogy a SZERETET és a KEGYELEM ekvivalens: a KEGYELEM útján juthatunk mindig közelebb ISTENHEZ.

Megállapíthatjuk tehát, hogy egy létező annál értékesebb, minél többet bír a transzcendens-létből, vagyis minél magasabb rendű az erkölcsi-, kegyelmi-, szeretet-strukturáltsága. És fordítva: a létező annál magasabb helyet foglal el a Létrendben a létstruktúrák között, minél magasabb a transzcendens-, erkölcsi-, kegyelmi- és szeretet-értéktartalma.

Az így megfogalmazott transzcendencia és erkölcsiség válik alternatív gondolkodásmódunk hatodik alappillérvé.

6. MI A KERESZTÉNYSÉG?...

Az emberi magatartásról, magatartásformáról, magatartásváltozásról beszélve, elsődlegesen az értelmes-életet – az egybeépült biológikumot-pszichikumot-erkölcsiséget – s az értelmes-élet különböző viszonyulási formáit kell megvizsgálnunk: az ember viszonyát a természethez, a történelemhez, az emberi-létet, az emberi-sorsot, az emberi-felelősséget és emberi-küldetést. Ezek tárgyalása elvezet egyrészt a fejlődéshez, másrészt a humanizmushoz, s mindkettő magasabb létállapotához. – Vizsgálódásaink során arra a következtetésre jutottunk, hogy a fejlődésnek is, a humanizmusnak is a csúcsa túlmutat a szubtranszcendencián, a szubtranszcendencia energia-küszöbszintjén: a transzcendencia világát éri el, és belenő abba a magasabb rendű struktúraszintbe, mely a szubtranszcendens létet, léthatározmányokat és létbeli állapotokat meghaladja.

Keresztény meggyőződésünk szerint minden jóakarátú és jóra törekvő ember megkapja azokat a „transzcendens energiákat”, melyek az értelmes-élet kiteljesedéséhez szükségesek. A természet és a történelem folyamatai mögött ott álló Teremtő gondoskodik az „értelmes-életre eljutott teremtményeinek” – gyermekeinek – biológiai-pszichikai-erkölcsi energiaellátásáról az emberi-lét, az emberi-sors, az emberi-felelősség és az emberi-küldetés elfogadására és hordozására. Ezeket az energiákat Isten – szükség szerint – kiegészíti további „transzcendens energiákkal”, melyeket mi „kegyelemnek” nevezünk, hogy az emberi-lét ellentmondásait és paradoxonjait képes legyen feloldani az emberi egyén és az emberi közösség.

Ugyancsak keresztény meggyőződésünk, hogy a tudatos és szabad erkölcsi személyiségnek, az egyszeri és megismételhetetlen, születetten egyenlő emberi-méltósággal rendelkező embernek szolgálatára és védelmére a Teremtő és Gondviselő Isten természettörvényekbe iktatta az emberi szabadságjogokat, melyek képesek az embert természetes céljához: a fejlődés és humanizmus csúcsához mindig közelebb vinni. – Ezek az emberi szabadságjogok egyben biztosítják az ember számára a kiteljesedés valószínűségét, valamint a kiteljesedés útjából az akadályok elhárításának lehetőségét. – Mindezt – hangsúlyozom! – keresztény meggyőződésünk tartalmazza a múlt, jelen és jövő minden embere számára.

6. 1. Miért van szükség kereszténységre?

Miért van akkor egyáltalán szükség kereszténységre? – tehetné fel bárki a kérdést. – Azért, mert az Isten maga – a Második Isteni Személy – emberré lett, és vállalván az emberi-létet, az emberi-sorsot, az emberi-felelősséget és az emberi-küldetést, bebizonyította számunkra, hogy fontosak vagyunk az Istennek, bebizonyította, hogy az Isten humanista. – Vagyis: az ember kiteljesedését és önfelülmúlását akarja a teljesértékű-humanizmus révén, s mindehhez csodálatos energia-forrásokat – kegyelmi-eszközöket – bocsát az ember rendelkezésére. És a kegyelemnek és a szeretetnek ezt a különleges és csodálatos forrását kereszt-halálán és dicsőséges-feltámadásán keresztül nyitotta meg számunkra Jézus Krisztus: az Értelmes-életté lett IGE. – Így kaphatjuk meg a többletet a transzcendens-energiákból, s valósíthatjuk meg a Teremtő szándékát önmagunkban és közösségeinkben. – Ez a kereszténység lényege!

A következőkben a kereszténységet, a keresztény ember gondolatvilágát, a keresztény erkölcsiséget kívánjuk megközelíteni. És meg kívánjuk fogalmazni azt a keresztény magatartást és erkölcsiséget, mely a keresztény integrális-humanizmushoz és a keresztény ember boldogságához elvezet bennünket.

6. 1. 1. Szükséges, de nem elégséges a kereszténységhez.

A kereszténységgel kapcsolatban legelőször az a tisztázandó: mi szükséges, de nem elégséges a kereszténységhez?

Szükséges, de nem elégséges az Isten-hit. – Hiszen a nagy keleti vallások, de még az afrikai, ázsiai, óceániai színes-bőrűek kultikus-szakrális meggyőződése és hagyományai is tartalmazzák az Isten-hitet, s az Isten-hittel kapcsolatos fejletlen vagy fejlett liturgiákat.

Még az Egy-Isten-hit sem elégséges, hiszen a zsidók és mohamedános Egy-Isten-hívók. – Sőt a zsidók igen tisztult Isten-fogalommal, az Egy-istennel való szövetséggel és Messiás-tannal rendelkeznek, mely – végső fokon – a kereszténység alapja. Nem beszélve arról a mély erkölcsi meggyőződésről, mely a 10 parancsban a keresztény erkölcsnek is alapját képezi.

Szükséges, de nem elégséges a kinyilatkoztatásba vetett hit, hiszen valamennyi vallás és vallási meggyőződés több-kevesebb kinyilatkoztatást vall magáénak. A zsidóság kinyilatkoztatott szent-könyvei pedig maradéktalanul és változatlanul részét képezik a keresztény kinyilatkoztatásnak, mint az Ószövetség sugalmazott könyvei.

6. 1. 2. Mi szükséges és elégséges a kereszténységhez?

Keresztény hitünk, és az ezen felépülő keresztény magatartásunk mindenkor három alapvető tényre épül:

- a kereszténység és erkölcs;
- a kereszténység és humanizmus;
- a kereszténység és transzcendencia viszonyára.

Éppen ezért a kereszténység megközelítését és megfogalmazását ugyanerre a három alapvető tényre kívánjuk visszavezetni.

Először: Mert a kereszténység nem ösztönösség. Bár akadnak, akik ösztönösen vonzódnak a kereszténységhez. De ha csupán az ösztönösség vonalán maradunk, és nem tükrözzük magatartásunkban a valósi és tudatos kereszténységet, akkor legfeljebb azt a látszatot keltjük, mintha keresztények volnánk.

Másodszor: A kereszténység nemcsak érzelmi kötődést jelent a keresztény valósághoz, melyhez időlegesen odakapcsolódik, hanem éltre-szóló valóságnak kell lennie, melyben az ember minden képessége részt vesz.

Harmadszor: A kereszténység azonban nemcsak értelmi megragadást és törekvési ragaszkodást tartalmaz a kereszténység alap-igazságaihoz, hanem magatartásformát jelent, mégpedig – olyan magatartást és magatartásformát, melyben teljes emberségünkkel benne állunk, és mindinkább törekszünk megvalósítani Isten elgondolását az emberről.

Mi tehát a szükséges és elégséges a kereszténységhez?

- A krisztusi Egy-Isten-hit és benne a Háromszemélyűség.
- A krisztusi kinyilatkoztatás és abban az emberré lett Második Isteni Személy: az IGE, aki halálával és feltámadásával Megváltást hozott az emberiség számára.
- A Megváltás letéteményeseként Egyházat alapított, melyben

létközösséget: „ahol ketten-hárman összegyűlnek az én nevemben...”

igeközösséget: „az én szavam igazság és élet...”

asztalközösséget: „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!...”

és mindezek összefoglalása és betetőzéseként

szeretetközösséget: „arról ismerik fel, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást...”

vállal velünk, emberekkel. – Ebben a krisztusi élet-stílusban kell nagykorúvá válnia az embernek, hogy maradéktalanul kereszténynek vallhassa magát.

Természetesen nem feledkezhethünk meg arról, hogy vannak u. n. „anonim-keresztények”, kikerül Karl Rahner – a XX. század egyik legnagyobb teológusa – beszél. Vagyis: vannak olyanok, akik nem tartoznak egyetlen keresztény egyházhoz sem, de valamiképpen szolgálni akarják az Urat, és szolgálják is. – Ma, amikor az Egyház párbeszédet folytat minden emberrel, tiszteletben kell tartanunk azokat a történelmi és pszichikai gátakat, amelyek ember és ember között fennállnak, és bízunk kell azok üdvösségében is, akikről a látható Egyház nem tud. – Ha a Szentírást figyelmesen olvassuk, látnunk kell, hogy Jézusnak vannak ilyen „anonim-barátai”, akiket az apostolok sem ismertek, de akikre, és akik szeretet-szolgálatára az Úr mindig számíthatott. Gondoljunk csak a Virág-vasárnapi bevonulásra, vagy az „utolsó vacsora termék” kölcsönvételére. – Még Nikodémusz, vagy Arimateai József neve is éppen csak hogy felmerül a Szentírásban, aztán el is tűnik. – Egy bizonyos: a Jézus életében előforduló „anonim-keresztények” szavait nem jegyezte fel a Szentírás, csak azt, hogy valami jót tesznek, valamiben segítenek. – vajon nem kell-e nekünk is az „anonim-keresztények” közé sorolnunk a Franz Werfelek, a Simone Weilek, a Dienes Valériák elődeit és követőit, azokat az ismeretlen jótevőket, akik az Egyház, a papok, a nagy-családok, a gyermekek, a betegek és idősek érdekében tesznek valami jót?! – Amikor kereszténységről beszélünk, őket is a valóságos-keresztények közé kell sorolnunk!...

6. 2. Kereszténység és erkölcsiség.

Ha a kereszténység megközelítéséről és megfogalmazásáról kívánunk beszélni, elsőként a kereszténység és az erkölcs viszonyát kell vizsgálat tárgyává tennünk. Minden meggyőződés próbaköve ugyanis az erkölcsi magatartás, melyet a meggyőződés hoz létre, s mely magatartás aztán az egész meggyőződést hordozza.

Csak egyetlen példát említenék. – Azt mondjuk, hogy ami szépet, jót és igazat a görög-ókor szellemiekben létre tudott hozni, az összességében Platón „Lakoma” című dialógusa tartalmazza. Ebben Szókratész fejti ki a görög meggyőződés legszebb elveit egy vendégség asztala mellett. – Csak hát mindaz a jó, igaz és szép egy örömlány házában hangzik el, és a szépség csúcsát az érett férfi és a serdülő ifjú egymás iránt érzett, gyönyört hozó szeretete képviseli. – Sokan a „Lakomát” a Biblia „Utolsó vacsorájával” hasonlítják össze, Szókratész fennkölt szavait pedig Krisztus „búcsú-beszédével” vetik egybe. – Mennyire igaza van Prohászka püspöknek, amikor az „Élet kenyerében” azt írja: Úgy hasonlít a „Lakoma” a Biblia „Utolsó vacsorájához”, mint Szókratész öngyilkossága Krisztus megváltó halálához.

A világtörténelem folyamán minden világnézet elkészítette a maga erkölcstanát – csak a nálunk uralkodó kommunizmus ígérgette 45 éven keresztül a maga „kommunista etikáját”, anélkül, hogy az megszületett volna, – és ezek az erkölcstanok mind, valamilyen formában, merítették az ÉTHOSZ – szellem, erkölcs, meggyőződés – magasztos tartalmából. – Számunkra – a múltat illetően – a zsidóság erkölcstana a leglényegesebb, mert a kereszténység erkölcsiségébe alapvetően beépült a „Tíz-parancsolat”, és Jézus – erkölcsi vonatkozásban is – mindig visszautal az Ószövetségre. Természetesen Jézus szeretet-parancsa, mely az ellenségre ugyanúgy vonatkozik, mint a jó-barátra, túlmutat a zsidóság erkölcsiségén. De – tegyük a kezünket a szívünkre! – vajon maradéktalanul meg tudjuk-e valósítani Krisztus „szeretet-parancsát”? Pedig ez a kereszténység és a keresztény erkölcsiség legdöntőbb pontja! –

Mahatma Gandhi mondta: „A keresztény hit és a keresztény erkölcsiség az emberi meggyőződés és magatartás legmagasabb csúcsa...” És mégsem keresztelkedett meg, mert még nem látott keresztényt, aki ezt megvalósította volna. – Gandhinak igaza van abból a szempontból, hogy a keresztény magatartás és a keresztény erkölcsiség csupán természetes erkölcsökkel elérhetetlen, ahhoz a Megváltás és a Megváltás kegyelmei szükségesek. – Külön tragédiát jelentett, hogy a gyarmatosítók sem Dél-Afrikában, sem Indiában, ahol Gandhi együtt élt a keresztényekkel, sajnos nem képviselték a keresztény magatartást és erkölcsiséget a gyarmatosítók.

Ha az erkölcsiség oldaláról közelítjük meg a kereszténységet, bizony meg kell állapítanunk, hogy a világtörténelem folyamán ez az eddig ismert legmagasabb rendű meggyőződés és erkölcsi magatartás, mely a mai élet egyik legnagyobb hiánycikke. – Sajnos még nagyon sok keresztény ember számára is! És joggal állíthatjuk, hogy keresztény erkölcsiség nélkül nem tud kivergődni az emberiség – eddigi legmagasabb technikája és civilizációja ellenére – történelme során, mondhatni, legmélyebb erkölcsi válságából.

6. 3. Kereszténység és humanizmus.

A kereszténység és a humanizmus között valójában nem nehéz a kapcsolatot megtalálni, minthogy

- a humanizmus a létező anyagi valóság központjába az embert helyezi, tehát az ember az a vonatkozási pont, melyen keresztül, és melynek segítségével keresi, és találja meg a kapcsolatot minden más természeti- és történelmi-jelenséggel;
- a kereszténység ugyancsak az embert helyezi – az Isten-embert és a megváltott-embert – a valóság középpontjába, azonban tekintettel arra, hogy az emberré lett Második Isteni Személy – Jézus Krisztus – az abszolút vonatkoztatási pont, az általa megváltott ember pedig ennek az abszolút vonatkoztatási pontnak – mondhatni: legszemélyesebb – leképezése a természeti- és történelmi-jelenségekbe, éppen ezért a kereszténység még könnyebben és még mélyrehatóbban képes megtalálni a kapcsolatot a különböző létstruktúrákkal, mint a humanizmus.

Vannak még további jelentős érvek a humanizmus és kereszténység viszonylatában a kereszténység hatékonysága mellett. Ezek a következők:

- A csupán-egyedi és csupán-közösségi humanizmus nem ismeri el a bűnt, így nem ismerheti el a bűn-okozta sebeket és hiányosságokat az emberi természetben – éppen ezért – nem ismeri azok gyógyítási és pótlási lehetőségét;
- A csupán-egyéni és csupán-közösségi humanizmus nem ismeri el az ember értelmes-életét és annak egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltságát, így a „teljes-ember” fogalmában, léteiben, képességeiben és strukturáltságában pótlásra szorul;
- Éppen ezért a humanizmuson keresztül csak úgy juthatunk el a kereszténységhez, ha mindezekkel kiegészítjük a humanista felfogást, és a humanista meggyőződést beleépítjük a transzcendenciába és a keresztény erkölcsiségbe.

Ha tehát a humanizmus oldaláról közelítjük meg a kereszténységet, akkor a világtörténelem folyamán eddig ismert legmagasabb rendű humanizmus, a „teljes körű és teljes-értékű – integrális – humanizmus” formájában közelíthetjük és fogalmazhatjuk meg azt, melynek középpontjában a Megváltás és a megváltott ember áll. – És minden túlzás nélkül megállapíthatjuk: a keresztény humanizmus a mai élet második legnagyobb hiánycikke, sajnos még nagyon sok u. n. keresztény ember számára is. És jogosan állíthatjuk, hogy a hétköznapi tettekben megvalósított keresztény humanizmus nélkül alig tud kivergődni az emberiség a jelenlegi – története során talán a legnagyobb – erkölcsi válságából.

6. 4. A kereszténység és a transzcendencia.

Ha a kereszténység és a transzcendencia viszonyát vizsgáljuk, a következő kérdésekre kell tudnunk válaszolni.

- Vajon összeegyeztethető-e ember-voltunkkal a transzcendencia?
- Vajon milyen mértékig épül be a kereszténységbe a transzcendencia?
- Vajon kivonhatja-e magát a keresztény ember a transzcendens hatások alól?

Végignézve ezeket a kérdéseket, alapvető megállapításaink a következők.

Először: A transzcendencia összeegyeztethető ember-voltunkkal. Ennek okai a következők:

– A transzcendencia részéről nem jelent ellentmondást, ha érintkezésbe lép a szubtranszcendenciával, ha hatásait kifejti a természetes létrenddel kapcsolatban. Hasonlóképpen, mint ahogy az élet képes volt áthatni a pusztalétet, a tudat pedig képes volt áthatni a biológikumot, létrehozva az embert: a tudatos és szabad személyiséget. Így a transzcendencia is képes áthatni a szubtranszcendenciát.

– A szubtranszcendencia nyitott a transzcendencia felé: amint a pusztalét struktúrája képes volt befogadni az életet, az élet alkalmas struktúrája képes volt befogadni a tudatot, így a tudatos ember – az egybeépült biológikum és pszichikum – ellentmondásmentesen képes volt befogadni a transzcendens hatásokat. Így jött létre az Értelmes-élet: az egybeépült biológikum-pszichikum-erkölcsiség. – Hogy konkrét példával éljek: az emberiség természetes vallásai mind eljutottak a transzcendencia határára, az ősi nagy-vallások szinte túl is jutottak azon, – gondoljunk csak arra, hogy az ó-egyiptomi, a hindi és az ó-perzsa vallásban még bizonyos „háromszemélyűség” is megjelenik az istenek szintjén, – nem beszélve a zsidó vallás Egy-Isten-hitéről, Kinyilatkoztatásáról és Istennel kötött Szövetségéről, melyek kereszténységünknek is alapját képezik. – Jogosan állapíthatjuk meg tehát, hogy a transzcendenciával nem ellenkezik a szubtranszcendenciával való kapcsolat, és a transzcendenciába vetett hit ellentmondásmentesen összeegyeztethető ember-voltunkkal.

Másodszor: A transzcendencia egész gyökeréig beépült a kereszténységbe az alábbiak szerint:

– A kereszténység alapját képezi az Egy-Isten-hit, vagyis: az egy, az örök, a mindentudó, a mindenható, a végtelenül szent, a végtelenül irgalmas és minket végtelenül szerető Istenbe vetett hit; – ez különbözteti meg elsődlegesen a kereszténységet a természetes és több-isten-hívő vallásoktól.

– A kereszténységnek lényeges tartalmát képezi az Atya, Fiú, Lélek örök „Háromszemélyűsége”, – ez különbözteti meg a csupán Egy-Isten-hívő vallásoktól.

– A kereszténységnek legdöntőbb ténye: a Második Isteni Személy emberi léte Krisztusban, és Krisztusnak az emberek bűneiért magára vállalt megváltó-halála és dicsőséges-feltámadása, – ez különbözteti meg a zsidó vallástól, mely nem ismeri el Krisztus Isten-voltát, a krisztusi Megváltást és a dicsőséges Feltámadást.

– A keresztény ember mindezek révén nemcsak transzcendens hatások alatt áll, hanem – mint megváltott ember – közvetlen meghívást kap Krisztustól az Isten-fiúságra és az örök-életre.

Jogosan állapíthatjuk meg tehát, hogy a transzcendencia nemcsak az alapját képezi a kereszténységnek, hanem áthatja a kereszténység egészét: hitbeli-, erkölcsi- és liturgikus-rendszerét transzcendenciával tölti meg, nevezetesen a Krisztussal való találkozás és állandó kapcsolattartás formájában.

Harmadszor: A keresztény ember nem vonhatja ki magát a transzcendens hatások alól, ez mind az előzőekből szükségképpen következik; illetve ha mégis kivonja magát, többé már nem nevezhető kereszténynek.

Ezeknek az alapvető kérdéseknek a megválaszolása után kíséreljük közelebbről megvizsgálni a kereszténység három leglényegesebb kapcsolatát Krisztussal, aki számunkra – keresztények számára – elsődlegesen képviseli a transzcendenciát.

Ezek a transzcendens jelenségek a következők:

- a megtérés;
- a kiengesztelődés;
- a megigazulás.

A kereszténységnek ezek azok a transzcendens alaptényei, amelyek nélkül nem vagyunk képesek a kereszténységet emberségünk, emberi-mivoltunk és emberi-magatartásunk lényegévé tenni.

6. 4. 1. A megtérés a keresztény ember számára.

A megtérés az első és alapvető transzcendens-tény. Valójában a megtérés előkészület a kegyelmi-élet teljes és állandó befogadására. – Ez három tényezőt tételez fel az ember részéről:

- egész gondolkodásmódunk, érzésvilágunk, belső és külső magatartásunk gyökeres megváltoztatását, hozzáigazítását a krisztusi tanításhoz;
- lemondást a bűnről, az önző-akaratról, pénzimádatról, a hatalom és az érzéki élvezetek utáni törekvésről; vagyis: a test-kívánságának, a szemek-kívánságának és az élet-kevélységének megtagadása;
- végül a hitet jelenti, mely elsődlegesen gyökere és éltetője a megtérésnek; a Krisztusban megjelent életbe való bekacsolódás szükségességének a belátása.

A megtérés olyan transzcendens folyamat, mely az embert kiemeli addigi bűnös – vagy közömbös – lelkiállapotából, a transzcendencia felé irányítja, mely a kiegészülés, a megnyugvás, a beteljesedés reményével tölti el az embert.

Kifejezetten kerülöm a „keresztény ember” kifejezést, mert a II. Vatikáni Zsinat félreérthetetlen tanítása szerint: a megtérés – majd a kiengesztelőség és megigazulás – nyitott volt a Krisztus előtt élt emberek számára, és nyitva áll azok előtt a hatalmas tömegek előtt is, akik ma vagy a jövőben Krisztus nélkül élnek, mert nem juthattak, vagy nem jutnak el az Evangélium világosságára. A föltétel – természetesen – a becsületes lelkiismereti meggyőződés szerinti élet.

A megtérés tehát a Jézussal való közvetlen találkozáshoz, személyének elfogadásához nyitja meg az utat, jelenti a Hozzá való csatlakozás igényének a feltámadását az emberben, hogy Ő legyen életének egyedüli ura és parancsolója. – Csak így érthető meg az, hogy a megtérés gyümölcseit elsősorban a hit, remény és szeretet érzelmi-értelmi-akarati fellángolásában kell megfogalmaznunk. – Megtérés nélkül fel sem ismerhetjük ezek transzcendenciába nyúló voltát, meg sem ragadhatjuk őket. Nélkülük be sem hatolhatunk a transzcendencia mélységeibe, meg sem tudnánk élni Istenhez, Krisztushoz tapadó keresztény-voltunkat. – Megtérés nélkül a hit, remény és szeretet csupán emberi cselekvések sorozata maradna, mellyel „hit, remény és szeretet” címen ugyan eljuthatnánk a tudomány, kultúra-társadalom elfogadásához, önző vagy kevésbé-önző vágyaink hajszolásához, családjunk, rokonságunk, népünk szeretetéhez, de mindez távol lenne a kereszténységtől, „homokra épülne”, melyet az ösztönök és érzelmek, az önzés és akarnokoskodás első vihára elsöpörne.

6. 4. 2. A kiengesztelődés a keresztény ember számára a második transzcendens tény.

Tisztáznunk kell azonban néhány félreértést.

- A kiengesztelődés nem azonos a megtéréssel, bár a megtérés tartalmazza a bűntől való elfordulást; érzés- és gondolatvilágunknak, magatartásunknak megváltoztatását; a krisztusi életbe való bekapcsolódás igényét.
- A kiengesztelődés nem azonos a bűnbánattal, bár a bűntől való elfordulással együtt feltételezi a személyes bűnök megbánását, az erős fogadást a további bűnök elkerülésére, és jóvátétel szükségességét.
- A kiengesztelődés nem azonos a bűnbocsánattal, mert az – Isten kegyelméből és Krisztus megváltó áldozata folytán – a bűntől való elfordulásnak, mélységes megbánásnak, a bűnök bevallásának és az erős fogadásnak egyenes következménye.

A kiengesztelődést valahogy úgy kell megfogalmaznunk, ahogy szegény költőnk, Ady Endre olyan kifejezően írja az „Imádság háború után” c. versében: „Békíts ki magaddal s magammal, hiszen Te vagy a béke!...”

A kiengesztelődés transzcendens folyamatának lépcsőfokai a következők.

- Kiengesztelődés Istennel. – Mindenegyben bűn szembefordulást jelent Istennel valamilyen formában: vagy a Teremtővel, vagy a Gondviselővel, vagy a végtelen Irgalommal. – A kiengesztelődés során tehát Istennel kell a kegyelmi kapcsolatot helyreállítani, és a végtelen Irgalommal a szeretet állapotát létrehozni. Amint Ady olyan meghatóan mondja: „Békíts ki magaddal!...”
- Kiengesztelődés Krisztussal és a krisztusi-közösséggel. – A kiengesztelődés során Krisztus és a Titokzatos Test visszafogadja a bűn következtében leszakadt tagját. Részesíti saját szentségében, és újra beépíti a Háromságos Istennel való kapcsolatba. – A Krisztussal és az Egyházzal való kiengesztelődés így lesz az Istennel való megengesztelődés megerősítője.
- Kiengesztelődés a közvetlenül megsértett emberi-közösséggel. – Valamennyi bűn nemcsak Istennel való szembefordulást jelent, nemcsak Jézustól és az Egyháztól való elfordulást, hanem valamilyen emberi közösséggel is szembeállít bennünket. – A kiengesztelődés olyan szempontból is kötelezettséget ró ránk, hogy a megsértett emberekkel, emberi-közösségekkel is megbékéljünk, tőlük is elnyerjük a bocsánatot, velük szemben is megvalósítsuk a jóvátételt. Csak így történhet meg az igazi megbékélés.
- Kiengesztelődés önmagunkkal. – A bűnnel önmagunk ellen is sérelmet követünk el, megálazzuk önmagunkat; szégyenbe hozzuk Isten fogadott-gyermekét, Krisztus ember-testvérét. – Sokszor szinte önmagunkkal szemben legnehezebb a kiengesztelődés. Nem véletlenül könyörög olyan szívhez-szólóan Ady Istenhez: „... békíts ki magammal, hiszen Te vagy a béke!...” – Természetesen a magunkkal való megbékélés konkrét tartalma is meghatározható: önzés és nagyravágyás helyett megelégedni önmagunkkal, azokkal a képességekkel, melyeket Istentől kaptunk, megköszönni, és Isten szándéka szerint használni azokat... A magunkkal való kiengesztelődés nemcsak békét jelent önmagunkkal, hanem a teljes bizalmat Istennel szemben.

Ha mindezt figyelembe vesszük, meg kell állapítanunk, hogy nem is olyan egyszerű és könnyű dolog a kiengesztelődés. De bizalom tölthet el bennünket, mert – mint mindenben – a kiengesztelődésben is Isten jön elénk, kegyelmével felkarol, magához ölel, és eláraszt bennünket a kiengesztelés gyümölcseivel: az imádás, a hálaadás az engesztelés és a kérés lelkületével. – És Istennel szemben ebben a négy alapérzésben valósul meg kapcsolatunk lényege, és fejlődik ki Istennel való viszonyunk társalgási formája: az imádó-, a hálaadó-, az engesztelő- és kérő-ima. – És ezek által valósulhat meg lelkünkben a BÉKE.

6. 4. 3. A megigazulás a keresztény ember számára a harmadik – és az előzőeket betetőző – transzcendens-tény.

A megigazulást legkifejezőbben talán úgy fogalmazhatnánk meg, hogy az embernek és az Istennek közös létállapota a földön. – „Aki szeret engem, megtartja tanításomat: Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni” – Mondja Krisztus búcsúbeszédében. Valójában a megigazulás: mi Istenben és Isten bennünk.

Természetesen ennek feltételei vannak.

– A megigazulás első feltétele: Isten önátadása az embernek. Mert Isten az, aki barátjának választ ki, és meghív bennünket a vele való dialógusra.

– A megigazulás második feltétele: nemcsak Isten kezdeményezésén múlik a megigazulás, hanem a mi hozzáállásunkon is, tehát a följánlott dialógus elfogadása.

– A megigazulás harmadik feltétele: részünkről az akarat szabadsága a leglényegesebb a dialógus elfogadásában, mert a kegyelemmel való együttműködés csak szabadon történhet. – „Az igazság szabaddá tesz...” és „Ha a Fiú tesz szabaddá titeket, valóban szabadok lesztek” – mondja Krisztus János Evangéliumában.

További két megfontolásunk:

– A szabadsággal nem élhetünk vissza, és a megigazulást el is veszíthetjük. – Ezért mondja Szent Pál: „Félelemmel és rettegéssel munkálkodom üdvösségemen.” – Ez nem Istentől való félelmet és rettegést jelent, hanem – saját hibáink és hajlamaink ismeretében – az önmagunktól való „félelmet és rettegést”, amely megromlott ösztöneink, elhomályosult értelmünk és rosszra-hajló törekvésünk miatt bizony jogos és indokolt.

– A megigazulás több – igen súlyos – feladatot ró ránk, melyeknek megfelelni a keresztény ember elsőrendű kötelessége. Ha ezt megtagadjuk, magával az Istennel való együttműködést tagadjuk meg. Ezek a feladatok a következők.

Istent láthatóvá és elfogadhatóvá kell tennünk a kívülállók számára. Amint Krisztusban Isten látható formában jelent meg az emberek között, ugyanúgy a megigazultakban, akik Krisztust öltik magukra, Istennek kell jelenvalóvá lennie. Mert a megigazultak élete úgy fogható fel, mint „Isten ajánló-levele”, melynek révén Isten mindenki számára felajánlja az üdvösséget. A megigazultak egész élete – nem a szavai, az élete! – kell, hogy tanúságtétel legyen.

Közösségi szolidaritásunk annyira hozzátartozik emberségünkhöz, hogy – megigazulásunk révén – Isten nemcsak az egyéni kibontakozásunkhoz szükséges cselekedeteinkre – így az irgalmasság cselekedeteire – kötelez bennünket, hanem a közösségre irányuló magatartásunkat és felelősségünket is számon kéri. Így Isten-népe tagjaként egyénileg felelősek vagyunk a Krisztusi Test többi tagjának és a jelenleg még kívülálló meghívottaknak sorsáért és megigazulásáért. (II. Vaticanum: Lumen gentium.)

Megigazulásunk kötelez más meggyőződésű emberekkel való együttműködésre. Itt a II. Vatikáni Zsinatnak a „vallásszabadságról” szóló dokumentuma az irányadó, mely szerint mások lelkiismereti meggyőződését mindenképpen tiszteletben kell tartanunk. – Ennek alapja az igazság személyes-tartalmú vonatkozása, mely azt jelenti, hogy nincs ember, aki a teljes igazság birtokában van, de olyan sincs, aki száz-százalékosan tévedne. Ezért a tévedőben meglevő igazságot fel kell fedoznünk, s a tévedő ember méltóságát mindenképpen tiszteletben kell tartanunk.

Legfőbb gondunkat azonban azokra kell irányítanunk, akik a hitben egyek velünk, az ő megtérésüket, kiengesztelődésüket és megigazulásukat kell szolgálunk. Isten ugyanis nem közvetlenül szólítja meg az embereket, hanem ember-testvéreiken keresztül. Válaszaink, melyeket az Istentől jövő közvetett megszólításra adunk, a másokkal való közösségben valósulnak meg a legbiztosabban és leghatékonyabban. (II. Vaticanum: Gaudium et spes.)

Keresztény emberségünket a transzcendencia oldaláról történő megközelítésével még magasabbra jutunk, mint amikor az erkölcsiség és a humanizmus oldaláról közelítjük meg azt.

– Azt már megállapítottuk, hogy az erkölcsiség és a humanizmus valódi kiteljesedését a kereszténységben kapja meg, ehhez a következőket csatoljuk.

– A transzcendencia a kereszténységben egészen közel férközi emberségünkhöz, és beépül ember-voltunkba.

– A transzcendencia segítségével a kereszténységben kiegészülnek az emberi természet hiányosságai, sebei pedig begyógyulnak.

– A transzcendencia révén a kereszténységben az emberi természet a szubtranszcendenciából a transzcendenciába emelkedik.

– A transzcendencia által az emberi természet kiteljesül, soha nem remélt fejlettséget és tökéletességet ér el.

Mindezek alapján sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az emberiség legnagyobb tragédiája: a transzcendenciától való elszakadás. – A mai emberiség sebei csak a transzcendencia segítségével gyógyíthatók, hiányai csak ez által pótolhatók. – Éppen ezért óriási a keresztény ember felelőssége az emberi természet sebeinek gyógyítása és hiányai pótlásának területén. – És hogy a mai világ, a mai emberiség kovásza legyen, és világító fáklya és hegyen épült város...

Mindezek szerint és ezen gondolatmenetünk segítségével megállapíthatjuk, hogy az új-típusú – alternatív – gondolkodásmód hetedik alappillére éppen a transzcendenciába épült kereszténység.

7. MI HÁT A KERESZTÉNY BÖLCSELET?

Amit a múltban keresztény bölcseletnek nevezünk, valójában azért volt keresztény, mert a teológiát szolgálta, vagyis: keresztény teológia épülhetett fel gondolkodási rendszere, fogalmi garnitúrája, logikai megalapozása segítségével. – Így vált Platón és a neo-platonisták iskolája keresztény bölcseletté Szent Ágostonnál és követőinél: az augusztínusoknál. – Így lett az Egyház hivatalos bölcseletévé hosszú évszázadokra Arisztotelész filozófiája Nagy Szent Albert és Aquinói Szent Tamás munkássága nyomán, mint a „scholasztika”, majd a „neo-scholasztika”. – Bár Duns Scotus és a ferences filozófiai-iskola is Arisztotelész filozófiáját követte, csak más irányban, mint a Szent Tamás követői; ők lettek a „szkotisták”.

Érdekes módon – Platón és Arisztotelész esetében is – a bölcselet jórész változatlan maradt, csak a fogalmak nyertek keresztény tartalmat, és mint ilyenek kerültek felhasználásra a keresztény teológiai gondolkodásban és a kutatásban. – Mára azonban ezek a keretek szűkké, a rendszer zárttá és merevvé vált a mai problémák megfogalmazásához és tárgyalásához.

A modern filozófiai irányzatok pedig már szülésükkor magukban hordták – hordják – azt a tragikumot, hogy – ellentétben a régebbi filozófiákkal, melyek a dolgok és problémák végső okát kívánták rendszerük hálójába keríteni, – ma már nem is akarnak többet, mint alkotóik és művelőik reményét és reménytelenségét, bizodalmaikat és kétségeit, vágyait és félelmeit a világba kiáltani...

Jelen esetben viszont én – az önmagában közömbös – rendszerelméleti megfontolásokat keresztény bölcseletté kívánom fejleszteni, illetve a keresztény bölcseletet a rendszerelmélet egyik mellékága-, rész-tudományaként kívánom megfogalmazni. – Kiindulásom az a tény volt, hogy a Jezsuita Rend Magyarországi Főnöktől – mint a Rendtartomány alkalmazottja tudományos munkára – azt a megbízatást kaptam, hogy – a modern természettudományok és a keresztény bölcselet határkérdéseit kutatva – jussak el olyan bölcseleti felfogáshoz, amely a XX. század problémáit megközelíteni és megfogalmazni képes. – Így jutottam el a megismerési posztulátumokhoz, a hármas absztrakciós-szinthez és a rendszerelmélet tudományának – a modern matematika segítségével történő – felhasználásához. – A rendszerelméleti megfontolások pedig az által válnak kereszténnyé, ha a kereszténység lényeges alkotó-elemeit: fogalmait, tételeit, tényeit ontológiailag, etikailag, ismeretelméletileg és szociológiailag megfogalmazzuk a rendszerelmélet segítségével és műveleteivel, és mindezt rendelkezésre bocsátjuk.

„Íme, egy lehetséges új tömlő, amelybe a kereszténység forrásban levő bora áttölthető!...
Használjátok!...”

Mik legyenek akkor azok az alapvető kérdések, melyekre a rendszerelméletbe beépült keresztény bölcselet segítségével választ várunk?

Ezek közül az alapvető kérdések közül szeretnék néhányat bemutatni, és az új-típusú – alternatív – gondolkodási rendszer útján felvázolni a következők során.

7. 1. Istennek, mint a TELESSÉG-STRUKTÚRÁJÁNAK ontológiai megközelítése és felvázolása.

Ha keresztény filozófiáról kívánunk beszélni, jogosan merül fel a kérdés: mi a lehetséges transzcendens-létezők legmagasabb rendű struktúrája és mik az állapotathározói?

Válaszunk megelőző rendszerelméleti megfontolásaink alapján: a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁJA, kiben a LÉTNEK és az ÉRTÉKNEK – számunkra elképzelhetetlen – legmagasabb fokát közelíthetjük meg, és vázolhatjuk fel. Ez a megközelítés és felvázolás részben az analógiák-elvével, részben pedig a leképezés-elvével történhet. – A leképezés-elvről – vagyis: a transzformációról – nem szükséges semmit mondanunk, hisz arról a struktúra-elemzés során beszéltünk. Az analógiák-elvről viszont el kell mondanunk azt, hogy gyakran tudjuk használni olyan létstruktúrák és állapotathározók megközelítésénél, melyekről egzakt ontológiai foglaimunk ugyan nincsenek, de olyan hasonlatokkal tudunk közeledni hozzájuk, mely hasonlat egyszersmind valamilyen ellentétet is tartalmaz, mert lényegi tartalmáról csak megközelítőlegesen, emberi kifejezésekkel – tehát „ember-módon” – tudunk beszélni. – Istennek, mint a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁJÁNAK fogalmával, állapotathározóival úgy vagyunk: csak emberi hasonlatokkal tudunk közeledni hozzá, és örülhetünk, ha egy-egy tulajdonságát – a természet struktúráiból vett állapotathározó – leképezésével közelíthetjük meg.

Ha ezeket a természetből vett hasonlatokat figyelembe vesszük, és a struktúra-elemzés rendszerelméleti műveletével kíséreljük meg a transzcendenciába leképezni, mint a transzcendencia Legmagasabb Fokát, akkor juthatunk el Isten viszonylatában az alapállapot megközelítéséhez, és kísérelhetjük meg az állapotathározók felvázolását.

Isten maga a kölcsönható-képesség aktivitásának teljessége: lét, léttartalom és relációk vonatkozásában.

Ez – részleteiben – a következőket jelenti.

– Isten maga a transzcendens energiák teljessége: az abszolút dinamizmus a működő, ható és kifogyhatatlan energiák tekintetében, belső energiaátalakulások nélkül, tehát magától az entrópia-elvtől és bármiféle entrópia tartalomtól abszolút mentesen.

– Isten maga a transzcendens információk teljessége, az információk mennyisége, minősége, abszolút hiba-mentessége és rendezettsége vonatkozásában, egyszersmind az összes lehetséges alternatívák ismerete tekintetében.

– Isten maga a szabadság teljessége, kényszerfeltételektől abszolút mentesen, az elképzelhető maximális – végtelen szabadságfok-számmal, az abszolút szabad választás és szabad önmeghatározás tekintetében.

– Isten maga az egységesülés teljessége, mint az összetett – személyes – Létteljesség-struktúrája, magában teljes egységbe foglalva

Az Élet-teljességét, vagyis az önmagával való kölcsönhatásra-lépés abszolút létállapotát;

A Tudat-teljességét, vagyis az önmagára vonatkozó reflexió abszolút létállapotát;

A Szabadság-teljességét, vagyis az önmagára vonatkozó állapot-meghatározás abszolút létállapotát;

És mindezt az Élet-, Tudat- és Szabadság-teljességet, mint a HÁROMSZEMÉLYŰSÉG-LÉTSTRUKTÚRÁJÁT a Szeretet-teljessége fogja abszolút-egységbe.

Ha ezeket a rendszerelméleti folyamatokkal történő megközelítéseket és felvázolásokat összevetjük a klasszikus filozófia – első sorban Arisztotelész és Szent Tamás – megállapításaival, akkor valójában a szent-tamási LÉTTELJESSÉG számunkra megközelíthető tulajdonságaihoz jutunk el.

Ezek a tulajdonságok – állapothatározók – a következők:

- az örökkévalóság, az abszolút léttartalom és teljes-körü reláció-tartalom következtében;
- az örök mindenhatóság, az abszolút aktivitás és dinamizmus következtében;
- az örök változhatatlanság és jóság, az abszolút energiabirtoklás és entrópia-mentesség következtében;
- az örök mindentudás, az abszolút informáltság és abszolút alternatíva-ismeret következtében;
- az örök igazságosság, minden létstruktúra, léttartalom és reláció abszolút lényeglátása következtében;
- az örök szeretet, az abszolút erkölcsiség egységesült teljessége következtében;
- a Háromszemélyűség, az egységesült létteljességen belül, vagyis:

az ATYA: az abszolút Élet;

a FIÚ: az abszolút Tudat;

a LÉLEK: az abszolút Szabadság.

Ezeknek a logikai lépéseknek segítségével a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁJÁT vázoltuk fel; valójában azt a természetes Isten-fogalmat közelítettük meg – a Háromszemélyűség hozzáadásával – melyet valamennyi Isten-hívő magáénak vall.

Természetesen logikával vagy rendszerelméleti megfontolások sorozatával nem lehetséges a Teljesség-struktúrájának közvetlen megragadása, mert az analógiák- és leképezések-elve, mint már a Transzcendenciáról szóló fejezetünkben megállapítottuk – nem nyújt bizonyosságot számunkra. – A TRINITÁSZ – vagyis: a Háromszemélyűség – misztérium-jellege pedig mindig megmarad.

Így inkább csupán többoldalú, többirányú megközelítésről és felvázolásról beszélhetünk, melyek Isten fogalmi-jegyeit, állapothatározóit közelebb hozzák számunkra, és antropomorf analógiák segítségével jobban hozzáférhetővé teszik. – Egyetlen út az Etikán keresztül vezet, mely Istent, mint a LEGFŐBB ERKÖLCSISÉGET igazolja.

Számunkra – hívő keresztények számára – a KINYILATKOZTATÁS és a KINYILATKOZTATÁSBA VETETT HIT nyújt abszolút bizonyosságot Isten léte, tulajdonságai, valamint a TEREMTÉS, MEGVÁLTÁS és MEGSZENTELEÉS kérdéseiben. Mert emberi gondolkodásunk számára csak a hipotetikus bizonyosságban és a valószínűségekben való gondolkodás a lehetséges. De éppen ezt a gondolkodás teszi érthetőbbé és megragadhatóbbá – ha csak emberi módon is – az alternatív gondolkodás, melynek alapjait az előző fejezetekben raktuk le.

7. 2. Az isteni Háromszemélyűség ontológiai megközelítése.

A Katolikus Egyház Katekizmusának tanítása a Szentháromságról a következő.

„A keresztényeket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében keresztelik meg. Előtte azonban a hármaskérdésre, amely az Atyába, a Fiúba és a szentlélekbe vetett hitünk megvallását kéri, így hangzik a felelet: hiszek.” (232.)

„A szentháromság misztériuma hitünk és keresztény életünk központi misztériuma. Magának az Istennek a misztériuma. Hitünk minden más misztériumának forrása és fénye, amely a többi megvilágosítja. A hit igazságának hierarchiájában a leglényegesebb és legalapvetőbb tanítás. Az egész üdvtörténet nem más, mint annak az útnak és azoknak az eszközöknek

történelme, melyeken keresztül az egy és igaz Isten: az Atya, a Fiú és a Szentlélek magát kinyilatkoztatja, kibékül és egyesül azokkal az emberekkel, akik bűneiktől megválnak.” (234.) „A Szentháromság a szó szoros értelmében a hit misztériuma. Egy azon misztériumok közül, amelyek az Istenben vannak elrejtve, amelyeket másképpen nem ismerhetünk meg, csak ha maga az Isten ki nem nyilatkoztatja. Isten a maga szentháromságos létének nyomait otthagyta a teremtés művében és az ószövetségi kinyilatkoztatás folyamatában. De létének bensőségessége: a Szentháromság elérhetetlen titok maradt mind az értelem számára, mind Izrael hite számára az Isten Fiának megtestesülése és a Szentlélek küldetése előtt.” (237.)

Tekintettel arra, hogy Isten a kinyilatkoztatását fokozatosan, lépcsőfokonként adta, kaptunk egy olyan gondolkodási rendszert: a rendszerelméletet, melynek révén Isten megközelítésében is lépéseket tehetünk. – Így jutottunk a Háromságos-Isten bizonyos megközelítéséhez, és a kinyilatkoztatás egyes részeinek emberi magyarázattal, emberi fogalmakkal történő felvázolásának lehetőségéhez. – Ezt kívánjuk most emberi hasonlatok és analógiák, valamint azok leképezéseinek segítségével elmondani.

A Háromszemélyű Isten létéről – emberi fogalmak felhasználásával – a következőket kíséreljük meg felvázolni az előzőek alapján.

- Az ATYA, mint energetikai-teljesség, az állandóan működő – entrópiától abszolút mentes – transzcendens hatóerő, vagyis: maga a Teremtő, fenntartó és Gondviselő, minden energia és KEGYELEM forrása.

- A FIÚ, mint információs-teljesség, az állandóan ható – entrópiától abszolút mentes – transzcendens tudat, vagyis: maga az IGE, minden tudás és transzcendens információ forrása.

- A LÉLEK, mint kibernetikai-teljesség, az állandóan ható – entrópiától abszolút mentes – transzcendens vezérlés (kibernetika), vagyis: maga a SZABADSÁG, minden döntésnek és transzcendens kapcsolatnak forrása.

Őket teszi Háromszemélyűségükben EGY-LÉNYEGŰVÉ az abszolút erkölcsiség, vagyis: a SZERETET-TELJESSÉGE, mely egyben a Lét- és Értékrendben a végtelenbe – az örökkévalóságba – nyúló csúcsot jelenti számunkra.

7. 3. A KINYILATKOZTATÁS információelméleti elfogadása.

Az „Isteni Kinyilatkoztatásról” a Katolikus Egyház Katekizmusa a következőket mondja.

„A konkrét történelmi viszonyok között élő ember sok nehézséggel találkozhat, ha csupán a természetes ész fényénél keresi az Isten megismerését. Ezért van szüksége az embernek az isteni kinyilatkoztatás megvilágosító erejére. Nemcsak azoknál az ismereteknél, amelyekre saját képességeiből nem tud eljutni, hanem azon vallási és erkölcsi igazságoknál is, melyekre értelmével eljuthat. Így ismerhetők meg az emberi-nem jelenlegi állapotában, nehézség nélkül erős bizonyossággal, elkerülve a tévedés veszélyét.” (37. – 38.)

„A természetes ész világánál, művei alapján az ember bizonyossággal megismerheti Istent. Létezik azonban egy olyan megismerés, amelyet az ember saját erejéből képtelen elérni. Ez a kinyilatkoztatás síkja. Isten teljesen szabad elhatározásában kinyilatkoztatja önmagát, és közli magát az emberrel. Feltárja misztériumát, jóságos üdvözítő tervét, melyet Krisztusban minden ember javára öröktől fogva elrendelt. Üdvözítő tervét teljességgel akkor nyilatkoztatta ki, amikor elküldte Szeretett Fiát, a mi Urunkat, Jézus Krisztust és a Szentlelket.” (50.)

„Jóságában és bölcsességében úgy határozott, hogy kinyilatkoztatja önmagát, és tudtunkra adja akaratának szent titkait, amelynek alapján Jézus Krisztus, a megtestesült Ige által a Szentlélekben az Atyához járulnak az emberek, és az isteni természetben részesülnek.” (51.)

„A kinyilatkoztatás isteni szándéka tettekben és szavakban nyilvánul meg, melyek szerves egységet alkotnak, és egymást kölcsönösen értelmezik. Itt sajátos isteni pedagógiáról van szó: Isten fokozatosan közli magát az emberrel, lépésenként készíti fel a természetfölötti kinyilatkoztatás befogadására, melyet önmagáról ad, és amelynek csúcspontja a megtestesült Ige, Jézus Krisztus személye és küldetése. (53.)

X X X

Előszó fejtegetéseink során már nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy a kinyilatkoztatásba vetett hit nem más, mint információ-elfogadás, mégpedig transzcendens-információ elfogadása. Tehát minden kinyilatkoztatáson keresztül valamely transzcendens-információhoz jutunk, mert – általában – a transzcendens-információt nevezzük kinyilatkoztatásnak, mint a Katolikus Egyház Katekizmusa is az isteni szándéknak szavakban és tettekben történő megnyilatkozását nevezi kinyilatkoztatásnak.

Ámde keresztény voltunkkal egyáltalán nincs ellentmondásban a transzcendens-kinyilatkoztatás mellett természetes-kinyilatkoztatásról is beszélnünk, és azt is elfogadjuk keresztény kinyilatkoztatásnak. – Ez annál inkább lehetséges és indokolt, mert az egész természetes-valóság mögött – legyen az maga a természet vagy történelem – hitünk és meggyőződésünk szerint az Isten áll. Így mindazok az elvek, törvényszerűségek, igazságok és információk, amelyek a természetben és történelemben válnak jelenvalóvá számunkra, joggal nevezhetők természetes kinyilatkoztatásnak.

Ha tanáraink előadásán, olvasmányainkon és a médián keresztül jutunk információkhoz, azt természetesnek tartjuk, és általában el is fogadjuk, különösen akkor, ha beleillik, és összhangban van az addigi tudás-halmazunkkal. – természet és történelem elvei, törvényszerűségei – bármilyen furcsán hangzik is – joggal nevezhetők természetes-kinyilatkoztatásnak, annál is inkább, mivel – véleményem szerint – beletartoznak a „fokozatos közlésbe”, a „lépésenkénti előkészítésbe” a transzcendens-információhoz. – És ha ezeket az elveket és törvényszerűségeket – vagyis: információkat – elhisszük, valóságukat elfogadjuk, akkor valóban beszélhetünk természete-kinyilatkoztatásba vetett hitről, mely aztán megnyitja az utat a transzcendens információ elfogadásához.

S mi lesz ennek a természetes-kinyilatkoztatásba vetett hitnek a garanciája? – A természet és történelem mögött álló Isten; az információ közvetítőjének – vagyis: az információs-csatornának – hitele; az információ felhasználhatóságának lehetősége és valódisága; egyáltalán az újabb információk összhangja az előzetes és igazolt információkkal.

7. 3. 1. A természetes-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.

A természetes-kinyilatkoztatás és abba vetett hit Lét- és Értékrend vonatkozásában jelentősen meghaladja a tudatos személyiség természetes gondolkodást energetikai, információs és kibernetikai szempontból egyaránt.

Energetikai szempontból fokozza a szabadenergia hatást, tekintettel arra, hogy a gondolkodás ebben az esetben többlet-energiát igényel a természetes-kinyilatkoztatás útján nyerhető többlet-információ és annak elfogadása vonatkozásában.

Információelméleti szempontból tagadhatatlan a többletinformáció megjelenése, és ennek a többlet-információnak a meglévő tudat-halmazba történő beillesztése, majd felhasználása következtében jelentős energetikai- és információs-igény merül fel. Ehhez járul a természetes-

kinyilatkoztatás információs-csatornájának vizsgálata, valamint az információs-csatornák mögött álló transzcendencia megkeresése és felismerése.

Kibernetikai szempontból a természetes kinyilatkoztatás gondolkodásunk számára új és jelentős bemenő-adatokat – input-adatokat – szolgáltat, melyek segítségével a természet elveit, törvényszerűségeit és igazságait, valamint a történelem kultúrát és társadalmat fejlesztő tényeit mind a szabályozó- és vezérlő-, mind az ellenőrző- és önfejlesztő-rendszerben, annak folyamataiban lét- és érték-növelő tényezőként használhatunk fel. – Hierarchia viszonylatában pedig tudatos személyiségünk számára a természet és történelem mögött álló transzcendencia, és maga Isten beépül gondolkodási rendszerünkbe.

Így energetikai, információs és kibernetikai szempontból a természetes-kinyilatkoztatás tudatos személyiségünket lérend vonatkozásában magasabb létsíkra, értékrend vonatkozásában pedig magasabb érték-szintre emeli. És ez által az ember transzcendens és erkölcsi strukturáltságának szubsztrátumát – a pszichikumot – a lehetséges legmagasabb energiaszint valószínűségéhez közelíti.

7. 3. 2. A természetfeletti-kinyilatkoztatás információelméleti elfogadása.

A Katolikus Egyház Katekizmusa szerint: „Isten teljesen szabad elhatározásában kinyilatkoztatta önmagát, és közli magát az emberrel... Üdvözítő tervét teljességgel akkor nyilatkoztatta ki, amikor elküldte Szeretett Fiát, ami Urunkat, Jézus Krisztust és a Szentlelket.”

Ebben foglaltatik a transzcendens-kinyilatkoztatás lényege, mely a következő információkat tartalmazza.

– „Isten közli magát az emberrel”. – Ez, mint információ annyit jelent, hogy a Teremtés Ura nem zárkózik el teremtményei elől, hanem feltárja előttük önmagát. – De minthogy ezt az értelemmel bíró lényekkel szemben teszi, ennek a transzcendens-információnak szubsztrátuma a tudatos személyiség, vagyis: az önmagában is gondolkodni képes információs-struktúrával rendelkező egybeépült biológiai-pszichikai létező. – Isten tehát annyira becsüli a gondolkodni képes teremtményét, hogy megajándékozza az értelmes-élettel: az egybeépült biológiai-pszichikai-erkölcsi strukturáltsággal. Ezért közli önmagát az emberrel: a transzcendens információ révén meghívja „társnak” a transzcendens és erkölcsi létbe. – Ez az első és alapvető transzcendens-információ.

– „Üdvözítő tervét kinyilatkoztatta az ember számára”. – Ez az üdvözítő terv már benne van az alapvető transzcendens-információban: amikor Isten közli magát az emberrel. – Ez a közlés azonban nem egyszerre, hanem fokozatosan történik:

népet különít ki magának;

szövetségével magához köti ezt a népet;

parancsaival megzabolázza őket;

küldöttei – prófétái – útján újra és újra visszafordítja őket az eltévelyedésből;

megígéri a Megváltást.

Mindezek újabb és újabb transzcendens-információt jelentenek, melyet ugyan nem fog fel mindig a kiválasztott nép, gyakran félreértelmez, de Isten mindig gondoskodik arról, hogy helyesbítse ezeket a félre-magyarázatokat. – És mikor látja, hogy elferdítik végleg gondolatait, a kapott információkat végleg nem értik meg, akkor a legcsodálatosabb információt adja népének és a világnak: a Második Isteni Személyt.

– „Elküldte Szeretett Fiát, Urunkat, Jézus Krisztust”. – Ez a legnagyobb, legcsodálatosabb, végtelen tartalommal bíró információ: az IGE. – Isten a TUDAT-TELJESSÉGET bocsátja az emberiség rendelkezésére, és ez által teljessé és véglegessé válik a transzcendens-információ, mert az emberré lett Második Isteni Személy az emberiség megváltó-információjává vált

emberi létének első pillanatától, gyermekségén és názareti rejtett életén keresztül, nyilvános működésén, csodálatos tanításán, döbbenetes csodáin keresztül egészen Megváltó-haláláig és dicsőséges Feltámadásáig. – „Az IGE testté lett” – és 33 földi évén keresztül állandó transzcendens-információval árasztotta el népét, – bár népe, főleg népe vezetői nem fogadták el ezt, – és vérével, halálával és feltámadásával megpecsételte ezt a transzcendens-információt, garanciát vállalt mindezt a „világ végezetéig...”

– „Közli magát... és elküldte a Szentlelket” – „A Lélek a SZABADSÁG-TELJESSÉGE”, éppen ezért küldi el Isten, hogy ezáltal is igazolja számunkra: teljesen szabad elhatározásból teremti az embert; megy az ember elé és köti vele a Szövetséget; szabad elhatározásból ígéri meg a bukott ember számára a Megváltást; küldi el a Megváltót, Urunkat, Jézus Krisztust; Krisztus pedig az „utolsó-vacsorán” megígéri, hogy elküldi az Atyától a Szentlelket, „aki majd megtanít mindenre benneteket”. – És elkövetkezik Pünkösöd- napja: Krisztus a Szentlélek által megalapítja az Egyházat. És az Egyház útján adja számunkra Isten a kegyelmet: a transzcendens-energiákat; a Lélek sugalmazásával közli számunkra a transzcendens-információt; de a Lélek hét ajándéka képviseli számunkra a transzcendens kibernetikai-folyamatokat. Isten szabad elhatározásából, a Lélek által...

Így válik számunkra a természetes- és természetfölötti-kinyilatkoztatás az üdvösség útjává: azzá a teljes-információrendszeré, melyet Isten rendelkezésünkre bocsát, amelynek alapján „az Atyához juthatnak az emberek, és az isteni természetben részesülhetnek”, vagyis: a Lét- és Értékrendben nem-várt és nem-remélt magasságú szintre juthatunk el.

7. 4. A Krisztusba vetett HIT, REMÉNY és SZERETET ontológiai és erkölcsi elfogadása.

Ez a rész valójában az isteni – teológiai – ERÉNYEK ontológiai létének és erkölcsi tartalmának megközelítése, rendszerelméleti-elemzése kíván lenni.

7. 4. 1. A HIT ontológiája és etikája.

A keresztény ember számára már maga a megtérés sem képzelhető el Jézus Krisztusba és az Ő erejébe vetett hit nélkül. – Itt három kérdés merül fel, és arra keressük a választ:

Mi a keresztény hit? – Mi annak tárgya? – Mi annak erkölcsi kritériuma?

– A hit elsősorban értelmi elkötelezettség: igaznak tartjuk mindazt, amit Isten a kinyilatkoztatásban elénk tár, mert Isten mondja. – Természetesen – mint minden emberi gondolatnak, szónak és cselekedetnek – a hitnek is van érzelmi visszhangja és erkölcsi következménye az emberben, de a hitben döntő az értelmi meggyőződés és a teljes értelmi elkötelezettség. – Kérdés viszont: Mire vonatkozik a hit?... Milyen az intenzitása?... És mik a kritériumai?...

– Hitünk tárgya: keresztény vallásunk igazságai. – Hit az egy és örök, teremtő és gondviselő, igazságos és irgalmas Istenben. Hit a Szentháromságban., vagyis: az abszolút-Életben, az abszolút-Tudatban, az abszolút-Szabadságban és a Háromszemélyűséget egy-lényegűvé tevő Szeretetben. Hit az emberré lett Második Isteni Személyben: Krisztusban. Hit a Megváltásban: Krisztus megváltó Halálában és dicsőséges Feltámadásában. Hit a Lélekben: működésében, kinyilatkoztatásaiban és ajándékaiban. Hit az Egyházban: Krisztus Titokzatos Testében. Hit bűneink bocsánatában, testünk feltámadásában és az Örök-életben. Hit a szentségekben, mint a kegyelem forrásaiban; hit a nyolc boldogságban; hit a kegyelem kiáradásában. Hit az Isten-gyermekségben és az ember-testvériségben. Hit a világ célra-irányultságában és Isten-akarta fejlődésében. – Ez a mi hitünk, értelmünkkel ebben az

irányban vagyunk elkötelezve, ezek kell, hogy irányítsák gondolatainkat, szavainkat, cselekedeteinket. Ebben hiszünk akkor is, ha a világ balgának és esztelennek tart minket. Hisszük, még ha emberileg abszurdum is a mi hitünk, és abszurdumnak tűnik mindaz, ami ebből a hitből erkölcsileg következik. – Hitünk tárgya világos és félreérthetetlen, ebben az értelmi és erkölcsi elkötelezettségben kívánunk élni és meghalni.

– Hitünk intenzitása, – ellentétben hitünk tárgyával, mely változatlan, – ez az intenzitás nem stabil és nem változatlan, átszövi emberségünk gyengesége és ingatag volta. Értelmi képességeink kapacitása korlátozott, intenzitása hangulataink, érzelmeink, fáradékonyságunk függvénye. Nem beszélve arról, hogy értelmünk világossága gyakran nem elegendő a hit tényeinek teljes feltárásához, megragadásához, felvázolásához. – Gondolataink gyakran felizzanak az evidencia és bizonyosság látszatára, aztán letörten látjuk be, hogy emberi értelmünk csak valószínűségekkel tudja megközelíteni még a természetes dolgokat is, de még így is sokszor kísért a határozatlanság és bizonytalanság. – Hitünk is gyakran felizzik – „Ugye, lángolt a szívünk?!...” – mondták az emmauszi tanítványok, – aztán alábbhagy lobogása, míg újabb hitbeli meglátás fel nem izzítja a zsarátnokot. – Bárcsak a legnagyobb intenzitással, állandóan és egyenletesen lobogna hitünk!...

– Hitünk kritériuma maga az örök igazság és igazmondás birtokosa: Isten. – Tudásunk annál szilárdabb és megdönthetlenebb, minél nagyobb és igazabb tudástól merítjük azt. A hit ugyanis: információ-elfogadás és tudásunk kb. 90 %-a információ-elfogadásra alapul. – Természetesen szükséges, hogy a kapott információ beleilleszkedjék a már meglevő, megalapozott és összefüggő tudás-anyagba. – Kinyilatkoztatásba vetett hitünk nem más, mint transzcendens információ-elfogadás, s akitől ezt az információt elfogadjuk: a végtelenül bölcs Isten. Az Ő részéről nincs ellentmondásban az információ-adása: annak és azt ad, akinek, és amit akar; ugyanakkor mindentudó, így igaz, amit közöl, igazabb bármelyik professzorunk által nyújtott információnál. – A mi részünkről sincs ellentmondás az információ-elfogadásában, hiszen emberi információs-csatornán, a Szentírón keresztül, emberileg értelmezhető módon kapjuk a transzcendens-információt. – Legfeljebb erkölcsi-magatartásunk révén fordulhatunk szembe a transzcendens-információval. – Ha hihettünk professzorainknak, amikor a matematika, fizika, kémia, biológia, antropológia rejtelseibe vezettek bennünket, mennyivel inkább és biztosabban hihetünk Istennek, aki emberi életünk legfontosabb dolgaiba: a transzcendens-lét titkaiba avat be bennünket! – Mi hát hitünk kritériuma? – Maga Isten.

7. 4. 2. A REMÉNY ontológiája és etikája.

Helyesebben így kell fogalmaznunk: a keresztény remény. Van ugyanis többfajta remény, melyek közül a bűnös és önmagában tehetetlen reményt megemlíteni sem érdemes. – Talán azt a „reménynek nevezett” emberi magatartást említhetnénk meg, amely az emberi természetnek az emberiség eddigi történelme folyamán tapasztalt gyengeségeit tudja csak kivetíteni a jövőbe, így csupán igen kevés reménnyel biztatja a jövő emberiségét. – Gondoljunk csak a tudományos-fantasztikus regényekre és filmekre, melyek – szinte kivétel nélkül – az emberiséget fenyegető veszélyekről és borzalmakról szólnak. Pedig még Toynbee, a nagy angol kultúr-filozófus sem minősíti le az emberiség eddigi kulturális erőfeszítéseit és kultúr-történetét, inkább a meredek sziklafalon történő állandó kapaszkodásról beszél, s közben egy-egy tenyérynyi sziklapadon, szusszanásnyi lélegzetvétel formájában fogalmazza meg az emberiség kultúr-fejlődését, és a jövőbeli kilátásokat illetőleg egyáltalán nem pesszimista.

Mi tehát a keresztény remény? – A keresztény remény nem más, mint a hitben elkötelezett értelemnek állandó akarati törekvése a megígért és várt transzcendens-beteljesedés felé.

– A keresztény reménynek első tulajdonsága az, hogy – a hitre épülve – az emberi szellem tudásának és találékonyságának, az ember lelke mélyén élő jó-szándéknak és a kemény emberi erőfeszítés eredményének kiteljesedését várja. Azt várja, hogy ez a kiteljesedés békében és boldogságban, egymás megbecsülésében és segítésében valósuljon meg a jövőben már itt a földön. – Az örök-élet vonatkozásában pedig – teljesen biztos – mindezeknek transzcendens beteljesülésében Isten birtoklása révén.

– A keresztény remény második tulajdonsága az, hogy aktív természetű. – Ez abból a tényből is következik, hogy a remény az ember akaratának lét-határozománya. – Vagyis: a remény nemcsak várja az ígéretek beteljesülését, hanem – minden erejét megfeszítve és minden jó-szándékú emberrel összefogva – felelősséggel dolgozik mindannak megvalósulásán, aminek bekövetkezését reméli. – A keresztény ember tudja, hogy Isten általában nem csodák útján, hanem természetes okok és eszközök közbeiktatásával valósítja meg terveit. Tehát emberi munkára, küzdelemre és áldozatra is szükség van ahhoz, hogy a reménybeli dolgok megvalósuljanak. – A passzivitás, az önzés, az ál-spiritualizmus, az ál-miszticizmus nem fér össze a keresztény-reménnyel. – A keresztény-remény révén a Krisztusban való testvériség kötelességünkkel válik, egyúttal felelősséget kell éreznünk embertársaink sorsáért és az egész emberiség jövőjéért.

– A keresztény-remény harmadik tulajdonságaként éber figyelemmel és engedelmes lélekkel kell hallgatnunk a természetben és történelemben megnyilatkozó isteni tendenciákra, amelyek embertársaink szolgálatára, a fejlődés áldozatos továbbvitelére szólítanak fel bennünket. – Emberi biztosítékunk szinte soha sincs arra, hogy „reményünk” megéri a vele járó munkát és önzetlen áldozatot. – Mindez bizonyos mértékű félelmet is jelent, pont az emberi esendőség miatt. De ez a – főleg felelősségből és ember-voltunk ismeretéből származó – félelem nem gyöngítheti a keresztény-remény erősségét, hanem bízóbb, Istenre hagyatkozó odaadásra ösztönöz.

7. 4. 3. A SZERETET ontológiája és etikája.

Szeretet többféle is van. Először is: a bűnös szeretet, mely nem is érdemli meg a szeretet elnevezést, mert ez a „szeretet” valamilyen módon ellentétben áll az erkölcsi törvényekkel, így valóságosabb, ha bűnnek nevezzük. – aztán a nem-igazi, nem-keresztény szeretet másik formája: az önszeretet, mely ugyancsak bűnök forrásává válik, mert teljesen önmagába zárkózik, és mindent csak magára vonatkoztat. – Következő formája a szeretetnek: a kizárólagos szeretet, mely egyetlen személyre, egyetlen tárgyra, egyetlen tényre korlátozódik, és minden mást ennek rendel alá. – Folytathatnám tovább is az u. n. „szeretet” különböző formáit, melyek valójában nem jelentenek szeretetet, legfeljebb annak látszatát, vagy teljesen korlátozott voltát, ezek – rendszerint – bűnök forrásává válhatnak. Ezeknek semmi közük a kereszténységhez! – A keresztény szeretet egészen más!...

Sokan a szeretetet érzelmi képességnek és megnyilvánulásnak tartják, és úgy vélik: annál nagyobb a szeretetük, minél mélyebb érzelmi vihar kíséri. – És ha kimerülnek az érzelmi tartalékok? – Akkor megszűnik a szeretet?... – Nem, minthogy a szeretet egészen más! – Még Szent Pál is a „szeretet himnuszában” elsősorban a szeretet cselekményeit sorolja fel, valamint azt, hogy mi az, ami nem képezi a szeretet tárgyát.

Mi hát akkor a keresztény szeretet? – Nem más, mint teljes értelmi meggyőződésen alapuló törekvés a transzcendenciával való egyesülésre, melynek mindenképpen pszichikai-erkölcsi magatartásban kell megnyilvánulnia. – Ebből a magatartásból forrásznak a szeretet gondolatai, szavai, cselekedetei. – Hogy aztán ezeket kíséri-e érzelem, vagy sem? Az már teljesen

más dolog: jó, ha érzelmek is kísérik, de egyáltalán nem szabad nyugtalankodni miatta, ha az érzelmek elmaradnak. – A szeretet tehát transzcendens élet-állapot: az „isteni létállapotnak” emberi tükröződése, emberi leképezése. – És az emberi élet minden szeretet-megnyilvánulása – még ha természetes formában történik is – még akkor is a transzcendencia tükröződése, ha az ember magatartása megfelel a keresztény életformának.

A szeretet filozófiája és teológiája a következő lényeges elemeket tartalmazza.

– A szeretet nem egy a többi emberi aktus között, nem egyenrangú azokkal, hanem valamennyit fölülmúlja abban, hogy személyiségünk lényegének legalapvetőbb megnyilvánulása és személyiségünk legfőbb kibontakozási formája.

– Jézus főparancsnak nevezi az Isten-szeretetet. Ennek alapja az, hogy az egész üdvtörténet nem más, mint a Szeretet Istenének dialógusa az emberiséggel. Erre kell válaszolnia az embernek az Isten felé irányuló szeretettel.

– Szent János evangéliuma „új parancsolatnak” nevezi a felebaráti szeretetet. Ennek jelentősége abban áll, hogy az ellenség szeretetére is kiterjed, és soha nem vár viszonzásra.

– Ennek a kettős szeretetnek kovászként kell átjárnia az egész emberiséget, és így készíteni elő a végső Isten-országot. – Ezzel a kovás-szereppel, Krisztus áldozatos példájával és az abból fakadó kegyelmi erőkkel a kereszténység új korszakot nyit az emberiség lelkületében, és – nagyon reméljük – az emberiség történetében.

– A mai világban a szeretet problematikája döntő jellegűvé vált éppen a társadalmi struktúrák és az emberek egymáshoz való viszonyának megváltozása következtében. – Ezért óriási feladat hárul az öntudatos keresztényekre a szeretet-parancsának teljesítése vonatkozásában.

– Tekintettel a szeretet ellentétének – az önzésnek és gyűlöletnek – állandó és fokozódó térhódítására, a szeretet-hiány vált a legnagyobb akadállyá az emberiség „abszolút-jövője” felé vezető úton.

A szeretetről történő megfontolásunk lezárásaképpen Szent Pálra kívánok hivatkozni, aki a túlvilági létről és boldogságról elmélkedve megállapítja, hogy akkor a hit elmúlik, mert látni fogunk, és valóra válik az, amit Istennek és a kinyilatkoztatásnak elhiszünk; a remény elmúlik, mert vágyaink birtoklásával törekvésünk megnyugszik; „a szeretet azonban megmarad”. – És záradékként még hozzáfűzi Szent Pál: „A szeretet a legnagyobb mindhárom között.”

A hitet, a reményt és a szeretetet „a megtérés gyümölcseinek” nevezzük, mert megtérés nélkül fel sem ismerhetjük ezeknek a transzcendens-tényeknek a transzcendencia mélységeibe nyúló voltát.

7. 5. Közösség Krisztusban.

A Krisztussal való közösség a keresztény ember számára nemcsak az Egyházban, mint Krisztus Titokzatos Testében valósul meg. Ontológiai, etikai és szociológiai közösségbe lép Krisztus minden kereszténnyel, aki vállalja vele a Lét- és Életközösséget, az Ige- és Igazság-közösséget, az Asztal-közösséget. – Valójában ezek a közösségek mind a Titokzatos Test közösségei, de lét- és érték-szemponjtából mélyebbre hatóan, tehát ontológiai, etikai és szociológiai értelemben a Krisztussal való közösséget. – Kísérjük meg ezeket a közösségeket jobban megközelíteni, és a lehetőségek szerint értelmezni, hogy a „közösség Krisztusban”, vagy a „Krisztusi-közösség” ne csak szép szólam legyen számunkra, hanem élő valóság, melyet rendszerelméletileg is alátámaszthatunk.

7. 5. 1. A krisztusi Lét- és Élet-közösség.

Próbáljuk megközelíteni: mit tartunk mi emberek Lét- és Élet-közösségnek, és mi ez Istenünk elgondolásában.

Számunkra, emberek számára, a lét-közösséget a szinte állandó fizikai együttlét jelenti. – Így a család lét-közösség, ha a házastársak együtt laknak és élnek, – Svédországban és Norvégiában ez nem magától értetődő, – ha mindent tudnak egymásról a családtagok, együtt végzik a család munkáit, együtt valósítják meg a családi elgondolásokat, jól értik együtt magukat. – Folytassam? – Megosztják gondjaikat, bánataikat, örömeiket, elmondják a tapasztalt jót és rosszat, együtt örvendenek az örvendezővel, és vigasztalják a szomorkodót. Hűségesek egymáshoz, megbíznak egymásban, szeretik egymást. – Valójában csak az az igazi emberi lét-közösség, amely megfelel ezeknek a feltételeknek. – De hány van ilyen?...

Istennél a létbeli közösség is egészen más, mint ahogy mi emberek elgondoljuk. – „Ha ketten-hárman összejöttök az én nevemben, és ott vagyok köztetek” – mondja Krisztus. És ez nem valami szép hasonlat, vigasztaló mondás, hanem a legteljesebb valóság: Krisztus ilyenkor fizikailag köztünk van! – Ugye, a megszentelő-kegyelemmel a Háromságos Isten költözik lelkünkbe?! – Ugye: „Aki szeret engemet, az szereti az Atyát is, és hozzá költözünk, és lakást veszünk nála” – Ezek, bizony, mind valóságos kijelentések, amelyek fizikai valóságot takarnak. Csakhogy számunkra furcsák és érthetetlenek! Mert mi még az Egyházban is, amely valóságosan Krisztus Titokzatos Teste, személytelennek érezzük magunkat, és nem éljük meg a Krisztussal való fizikai együttlétet. Bezzeg a szekták kis-gyülekezetei valóságosan megélik Krisztus jelenlétét a Közösségben és Szeretetben! – Erre a krisztusi Lét- és Élet-közösségre van szükségünk családi és egyházi közösségeinkben. Kérjük hát Istenüktől!...

Krisztus Lét-közösségre vonatkozó ígéretének azonban van folytatása: „Ha ketten-hárman ugyanazt kéritek az Atyától az én nevemben, megadja nektek!...” No, nem anyagi és világi javakat! – Meggyőződésem, ha Krisztus nevében állhatatosan kérünk valamit, pl. egy súlyos beteg gyógyulását, az megtörténhet... ha neki és nekünk lelki-javunkra szolgál. – Meg-nem-hallgatott imáink tragikumuk abban van, hogy általában mi akarjuk megszabni Istennek, hogy mit tegyen, és nem Istenre bízunk, hogy úgy tegyen, amint leginkább javunkra válik. – Ennek a tudomásulvétele is hozzátartozik Krisztussal való Lét-közösségünkhöz. Mert a közösség tagjai együtt döntenek a lényeges kérdésekben, Krisztussal pedig csak akkor vagyunk igazi Lét-és Élet-közösségben, ha Őt is bevonjuk döntéseinkbe. Mert Ő is személyes társunk, fizikai partnerünk az élet alapvető problémáiban.

7. 5. 2. Krisztusi Ige- és Igazság-közösség.

Mit jelent az ember számára az ige-közösség? – Egységet és közösséget a gondolatban és a szóban, a gondolat és szó mögött a szándékban, a gondolat és szó mélyén az igazságban. Ezt az igazságot az embernek nem lenne szabad titkolnia, nem lehetne véka alá rejtenie, hanem ki kellene mondania, és a közösségnek – ha egyet ért vele – magáévá kellene tennie. – De vajon hol találunk ilyen emberi ige-, vagy még inkább: igazság-közösséget? Ma sokszor még a családban sem, nemhogy más emberi közösségben... Pedig az igazi Lét- és Élet-közösségnek valódi Ige- és Igazság-közösségnek kellene lennie!

Istennel az Ige-közösség is más, mint ahogy mi emberek elgondoljuk. – A krisztusi Ige-közösség azt jelenti, hogyha a Szentírást – Krisztus szavait és tanítását – olvassuk, hallgatjuk, másokkal megbeszéljük, vagy másoknak magyarázzuk, akkor Krisztus valóságban velünk

van. Ez egyben Krisztusi Igazság-közösség is. – Persze, ez az Ige-közösség nem azt jelenti, hogy ha valami problémánk támad, akkor találomra felcsapjuk a Bibliát, és ott azonnal rátalálunk a megoldásra. – A Krisztussal való Ige-közösség azt jelenti, hogy együtt, Vele közösen kutatjuk Krisztus gondolatait... A Szentírás szavaiban Vele együtt találjuk meg az Igazságot, amely szerinti életet kíván tőlünk. – Mert a krisztusi Ige- és Igazság-közösség egyszersmind Lét-közösség is az isteni szándék szerint, amint Krisztus mondja: „Az én szavam igazság és élet...” Ez viszont csak úgy válhat valóra, ha a krisztusi Ige- és Igazság-közösség Lét- és Élet-közösséggé válik Krisztusban.

7. 5. 3. Krisztusi Asztal-közösség.

A magyar paraszt számára a múltban a vasárnapi asztal-közösség jelentette a családi-élet csúcspontját. A templomból megtérve a vasárnapi asztal körül gyűlt össze a család: az ebéd – szinte csak ürügy volt a családi együttlétre; a családi és egyéb problémák megbeszélésére; általában a beszélgetésre. – A hétköznapi: koránkelés, ebéd kinn a földön munka közben, vacsora későeste, mikor fáradtan hazatértek az egész napi munkából. – De a vasárnap az más volt! – És még talán ma is más?! – Bár sokat veszített ünnepélyességéből, meghittségéből, közösségi tartalmából. – A fiatalok pedig nem is ismerik a vasárnapi asztal-közösség összetartó erejét.

Istennél az Asztal-közösség az egyetlen, amely hasonlít a múltbeli elgondoláshoz, minden bizonnyal azért, mert a krisztusi Asztal-közösség emberi megvalósulása a vasárnapi asztal-közösség. – Mert Krisztus vasárnapról-vasárnapra, az Ő különleges-közösségébe hív bennünket, Asztalt terít számunkra, és ebben az Asztal-közösségben saját Testével táplál. – És közben megbeszéli velünk saját magunk és keresztény családi-közösségünk problémáit: elbeszélget velünk. – Különleges közösség ez: egyszerre Lét- és Élet-közösség, ugyanakkor Ige- és Igazság-közösség, és mindezt egybefogja a Krisztusi Asztal-közösség, mely ünnep és meghittség és lelkünk valóságos tápláléka. – Hát lehet ettől az Asztaltól csak úgy felugrani? Lehet ezt a közös együtt létet megszakítva elszaladni?... Egyáltalán: lehet ettől az Asztaltól távol maradni?... Ezt az ünnepélyes vendégséget elmulasztani?... Ebből a krisztusi családi-beszélgetésből kimaradni?...

A krisztusi Asztal-közösség a Lét- és Ige-közösség egybekapcsolása, és teljessé tétele. Hiába lenne Lét-, vagy Ige-közösség, ha ezt nem koronázná meg a krisztusi Asztal-közösség: az Ünnep, a Táplálék, a maradéktalan Együttlét. – A „Krisztusibb embert!” mint célt, lehetetlen megvalósítani a krisztusi Asztal-közösség nélkül. „Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az Ő vérének, nem lesz élet tibennetek...”

És ha nem látnak igazi követendő példát a fiatalok, akkor hiába lenne bennük igény Jézus iránt, hiába akarnák megvalósítani a jézusi Élet- és Igazság-közösséget. – „Az apák ették az éretlen gyümölcsöt, és a fiaknak vásott el a foga tőle” – mondja a Szentírás. – Ha a szülők nem adnak példát a krisztusi Asztal-közösség ünneplésére, a gyermekek nem fognak eljutni oda. Vagy ha el is jutnak, hamarosan szakítanak vele...

Legyen számunkra vasárnapról-vasárnapra életünk állandó ünnepe a krisztusi Asztal-közösség! Onnan induljunk heti küzdelmeinkbe: „hogyan legyen, és minél bőségesebben legyen...”

Krisztus ígérete: „Ne féljete, én meggyőztem a világot!” – párosuljon ezzel a másik ígérettel: „És én veletek vagyok a világ végezetéig!...” – Ez a két ígéret adjon nekünk erőt egyéni-életünkben, családi-életünkben, nemzeti-életünkben, társadalmi-életünkben. Ez növelje felelősség-tudatunkat és keresztény küldetésünkbe vetett hitünket. Higgyünk abban, hogy a krisztusi Lét- és Élet-közösség, Ige- és Igazság-közösség és a mindezt egybefoglaló krisztusi Asztal-közösség ad mindenkor erőt ahhoz, hogy ne csak magunkat, hanem gyermekeinket és minden ránk-bizottat odavezethessünk Urunk elé.

7. 6. A keresztény nagykorúság, a keresztény lét- és értékrend.

Jó háromnegyed századdal ez előtt Bangha Béla jezsuita atya azt írta, hogy a bolsevizmus az Egyház mintájára szerveződött, valójában nem más, mint a Sátán karikatúrája az Egyházzal, és „az Isten torz tükröt tárt elénk, hogy tanuljunk belőle.” – Valóban, a több mint 40 évig tartó kommunista pártállam „demokratikus centralizmusa” első és másodrangú – sőt: sokadrangú – állampolgárookra osztotta az országot, meglassította, majd felbontotta a közösségek összetartó erőit, közönyössé és cinikussá, vagy ellenállóvá tette a lakosságot. – Mióta aztán a „totális sereghajtás” megszűnt, ébredetni látszik ugyan a felelősség-érzet, szerveződnek a társadalmi és gazdasági közösségek, feltámad a nagykorúsági vágy és igény, de bizony – úgy tűnik – még évtizedek kellenek ahhoz, hogy teljesen nagykorúvá váljon a magyar nemzet.

7. 6. 1. Keresztény nagykorúság.

Ha az Egyház állapotát nézzük ebből a szempontból, a következőket állapíthatjuk meg.

Amíg az Egyház fejlődése során – az emberiséggel együtt – gyermekkorát élte, addig nem okozott problémát az „engedelmes nyáj terelgetése”, és a gyermeki nép a hatalmi egyoldalúságot, az állandó „atyáskodó paternalizmust” is viszonylag jól elviselte. – Bár a második évezred majd minden évszázadában akadta u. n. „eretnekségek”, amelyek szerettek volna kivonni magukat az „atyai hatalom” alól. Ez aztán a protestantizmusnak sikerült is. – Viszont a XX. században az emberiség elérkezni látszott a „felnőtt-korhoz”, s ebben a helyzetben az Egyház mindinkább egy olyan családhoz kezdett hasonlítani, ahol a szülők felnőtt gyermekeiket még mindig kiskorúként kezelik.

A II. Vatikáni Zsinat megszüntette az Egyház „demokratikus centralizmusát”, egyenrangúsította az Egyház tagjait, mikor úgy fogalmazta meg az Egyházat, mint „Isten zarándok népét”, s ezzel az egyenlőség felé teendő lépéseket sürgeti és várja. „A világiak és a lelkipásztorok családias kapcsolatából igen sok jó következik az Egyház számára: a világiakban erősödik a saját felelősségük tudata, fokozódik cselekvőképességük, és könnyebben ajánlják fel közreműködésüket a lelkipásztoroknak.” (Lumen Gentium 37.)

Tehát az Zsinat meghozta az üdvösen gyökeres változás feltételét. Hogy aztán miért nem jöttek létre hazánkban ezek a gyökeres változások?... Hogy miért hallunk mindig kevesebbet Isten népének testvéri szabadságáról?... És miért hallunk kellténél-többet a Tekintélyről és a Hatalomról?... Hogy „Isten zarándok népéből” miért kezdtek el megint kilépni a „tiszték: hadnagyok, kapitányok, tábornokok”?... És az együtt-vándorlásból miért lett újra vezénylés és parancsra történő masírozás?... (Rónay György után szabadon.) – Ennek első oka a kommunista pártállam struktúrája volt, mely nem tűrt meg maga mellett egy „demokratizálódó” Egyházat. – Másik oka az ebbe a struktúrába belenőtt egyháziak: vezetők és vezetettek.

Pedig szükség lett volna, – és egyáltalán nem lett volna lehetetlen, – hogy a „Krisztusibb embert!” programon felnevelkedett KALOT- és FALU-MANRÉZÁS-legények, a KALÁSZ-BAN nevelkedett leányok, a REGNUMOS Fiatalokkal és szociális lelkiületű egyéb keresztény-egyesületekben nevelkedettekkel együtt képesek legyenek a felnövő fiatalság elé élni az általános papsággal rendelkező „nagykorú kereszténységet”. – Ők meg tudták volna mondani a természetfölöttiség hiányát érző fiatal nemzedékeknek: kicsoda Jézus! – És meg tudták volna mondani, hogy hol találhatnak rá Jézusra.

De ez még mindig nem késő! – Kereszténységünk kétezredik évfordulója, és magyar keresztény Államiságunk ezer éves évfordulója után még mindig nem késő, még mindig itt a lehetőség, hogy fiatalságunk valóban és valóságosan találkozhasson Jézussal, és Őt kövesse egyéni és családi életének útján. – Ehhez azonban elsősorban saját magunkba kell szívni a „keresztény nagykorúság szellemét”. Így lehetünk a Zsinat szándéka szerint „támaszai az Egyháznak, és valósíthatjuk meg magunkban és mieinkben a nagykorú krisztusi-embert”.

7. 6. 2. Keresztény lét- és értékrend.

A kommunista diktatúra négy évtizede alatt a magyarság lét- és értékrendje is teljesen eltorzult.

Ha a természetes humán létrendet vesszük alapul, akkor a lét legalacsonyabb fokán az élettelen anyagi létezők vannak; a következő fokozatot az élő létezők foglalják el; a legmagasabb fokon pedig a pszichikai létezők állnak. – Ennek a létrendnek megfelelő a természetes, humán értékrend. Eszerint – természetes viszonylatban – a legértékesebb az ember tudati és törekvési élete; ennél alacsonyabb rendű értéket jelentenek az élő anyagi létezők, melyek között a legmagasabb értéket az ember testi mivolta – a tudat és törekvés, tehát a pszichikum szubsztrátuma – képviseli. Legkevesbé értékesek az élettelen anyagi létezők. – Persze akadnak elég sokan, akik érték-mérceként a divatot, a hasznosságot, a ritkaságot tekintik, ez azonban az értékrend eltorzulását jelenti, ha valaki az emberi életben így próbálja értékelni a dolgokat és természeti jelenségeket.

Minden esetre a humán értékek közül a szellemi értékek a legnagyobbak, így egy híres festmény óriási értékét nem a vászon és a rákent festék képviseli, hanem a hangulat, a szellemi állapot, a művésznak a lélekrezdülése, lelki-mozgásállapota, melyet a festményben megörökített. És – természetesen – a mód, ahogyan megörökítette. – Hát ez lenne a humán lét- és értékrend!

És hogy elfajult ez a kommunista diktatúra évtizedeiben! Létében és értékében az anyagi haszon, az érvényesülés, a hatalom birtoklása jelentette a csúcst, lenézték és kinevették, – sőt kártékonynak tartották, – ha valaki a szellemi és erkölcsi nagyságot, a szellemiekben és erkölcsiekben való gazdagságot becsülte legtöbbször, és ezért áldozatot is hozott. – Az erő és az erőszak lett a lét és az érték fokmérője és ideálja: a cél érdekében a mindenben való átgázolni tudás, az embertelen könyörtelenség a hatalom birtoklásában és gyakorlásában, másnak a legyőzése, letiprása anyagiakban és érvényesülésben. „A farkas-falka törvénye”, mely nem ismer megértést, könyörületet, szeretetet, hiszen ezek gyengeségek, melyeket ki kell küszöbölni! – Csak érdek van, ami összekapcsol ideig-óráig, és az együtt elkövetett bűn közössége, egyébként a „mindenki harca mindenki ellen”. – Persze a külső máz az egészen más volt...

És hiába lett vége a diktatórikus párt-államnak, hiába cserélődött le a vezető-garnitúra, hiába vannak különböző – hangzatos, szép jelszavakat hangoztató – pártok, a múlt még kísért, az államkapitalizmus módszerei és eszközei mintha megmaradtak volna, és kísértének az u. n. „polgári-kapitalizmusban” is... A gazdagok még gazdagabbakká, a szegények még szegényebbekké váltak...

Hol van itt helye a keresztény lét- és értékrendnek? Ahol a legmagasabb létfokot a természetfeletti és a kegyelem jelenti, a legmagasabb értéket pedig az „irgalmasság cselekedetei” és az „Isten iránti szeretet”. – A krisztusi értékrendben nem feltétlenül előbbre való az okosság! – Sőt! – Szent Pál a világi okossággal nevetségessé vált Athénben, ezért mondja aztán: „Nem akarok hirdetni mást, csak Krisztust, a Megfeszítettet!” – A mi hitünk, reményünk és szeretetünk ott áll a keresztény értékrend csúcán: „Legnagyobb azonban a szeretet!” – mondja ugyancsak Szent Pál. – Ezért hirdet Krisztus új parancsot: „Szeressétek egymást!” Így lesz a keresztény ember – ebben a keresztény lét- és értékrendben – a föld sója, a világ világossága, így lesz kovász az emberiség masszájában, így lesz sziklára épült ház és hegyen épült város... Így lesz a keresztény ember valóban a krisztusi lét- és értékrend letéteményese, aki boldog mert szegény, mert szerény, mert sír, mert alázatos, mert tisztaszívű, mert irgalmas, mert békességes és mert üldözést szenved az igazságért... Ez a mi hitünk, a mi krisztusi lét- és értékrendünk!

X X X

Megkísértem néhány „keresztény bölcséleti” problémát rendszerelméleti megfontolásaink segítségével megközelíteni és fölvezetni. – Úgy vélem, hogy ezek mintájára, ezen az úton valamennyi u. n. „keresztény bölcséleti” kérdés tárgyalható! – Ezek felderítését és tárgyalását már utódaimra hagyom. – Isten áldását kérem hozzá számukra.

BEFEJEZÉS.

Az energetikai axiómarendszeren nyugvó rendszerelmélet, keresztény kiegészítésével – egyik lehetséges és talán az eddigieknél eredményesebb – valódi keresztény-bölcseleti irányná válhat, mely aztán – a továbbiak során – alapját, gondolkodási és fogalmi rendszerét képezheti a keresztény teológiai gondolkodásnak és kutatásnak.

X X X

Munkámban nem tudtam volna eddig eljutni megfelelő segítség nélkül.

Végtelen nagy hálával tartozom Szőkefalvi Nagy Béla matematika-professzoromnak, aki megtanított gondolkodni, és a matematikai gondolkodásmódot többirányúan felhasználni.

Ugyanilyen nagy hálával tartozom Kerkai Jenő jezsuita atyának, akinek munkatársa és fegyenc-társa lehettem, aki megtanított akarni, és megfeszítetten dolgozni, majd a szenvedést és a meg-nem-értést türelmesen elviselni.

De nem feledkezhetem meg Mócsy Imre ugyancsak jezsuita atyáról, a Római Gregoriana Egyetem volt professzoráról, aki megmutatta, hogy az óriási tudás mellett hogyan lehet szerénynek maradni, és végleg elfeledve lenni az egyház és a világ részéről egyaránt.

Az ő tanításuk és példájuk nélkül nem tudtam volna ezt az alternatív-gondolkodási rendszert még csak végig gondolni sem, nemhogy a természetén és természetfelettin – a szubtranszcendencia és transzcendencia útján – maradéktalanul végigvinni. És még kevésbé tudtam volna – jólélekkel, Isten akaratában megnyugodva – elfogadni azt, hogy Dr. Endrédy Vendel apát úron kívül – aki matematikus-fizikus, filozófus-teológus volt – senki sem volt képes – vagy nem volt hajlandó? – munkámat megérteni és felhasználni. – Bízom azonban abban, hogy majd valamikor – fogalmam sincs róla: hogyan és mikor – eljön az idő, amikor szükség lesz itt – és egyéb munkáimban – megfogalmazott gondolataimra.

Vértesszőlős, 2001. 06. 29.

Takáts Ágoston
matematikus-fizikus, rendszerszervező
a Bölcsélet-tudományok doktora

I. MELLÉKLET: ÁDÁM ANTAL AKADÉMIKUS LEVELE A SZERZŐHÖZ.

Kedves Gusztikám!

Lejárt az idő, amelyet magamnak szabtam, hogy értékes munkádban elmerüljek, és elgondolkozzam téziseiden.

Egy hatalmas várat építettél fel tiszteletreméltó szakmai, rendszerelméleti tudásoddal és rendkívül jól megalapozott hiteddel. Az egyes fejezeteidet nagyon logikusan építetted fel, illetve egymásra, hogy azokon keresztül eljussál a keresztény bölcsülethez. A munkád nem könnyű olvasmány főként azoknak, akik nem rendelkeznek bizonyos előismeretekkel a fizika, számítástechnika, de főként a ma egyre jobban erősödő informatika, rendszerelmélet köréből. Vannak írásodban olyan oldalak, amelyek a tudást pótolni akarják, és hosszú oldalakon keresztül száraznak tűnnek azok számára, akik már türelmetlenül várják, hogy beváltod az ígéretedet, és nagyobb lépésekben jussál el a megígért bölcsülethez.

Én őszinte csodálattal adóztam főként a transzcendenciáról szóló fejezetben, ahogyan a hitbeli fogalmakat megfeleltetted a rendszerelmélet megfelelő kategóriáival. Számomra rendkívül érdekes és – mondhatnám – izgalmas fejezet volt.

Gusztikám, amit az egész mű végén írtál, valóban nagy kérdés, hogy jelenleg: kiket célozzál meg ezzel a zseniális munkával. Fel kell nőnie egy mind a rendszerelméletben, mind a társadalom- és természettudományokban jártas, mind pedig mélyen hívő generációnak, amely képzettségénél és főleg jól megalapozott hiténél fogva keresi és meg is találja ebben az Általad leírt szemléletben transzcendens gondolkodásának megerősítését. Mi keresztény optimizmusunk révén ebben hiszünk az elmúlt évtizedek óriási rombolásai, a jelen kor nem kevésbé ható és pusztító piaci/fogyasztói szemlélete ellenére.

Itt csak impressziókat írtam le, részletes vitára nem vállalkozhatom Veled. Én olyan logikai hibát nem találtam, amit első olvasatra szóvá kellene tennem Neked. Valóban őszinte elismeréssel, sőt nagy tisztelettel és csodálattal adózom Neked ezért a felemelően szép és gazdag tartalmú írásodért. Nagyon jó lenne, ha szélesebb és hivatott olvasó-tábort találnál a könyved kiadásával, és nem maradna az íróasztal fiókjában. – A jó Isten áldja meg fáradozásodat!

Éppen a napokban arról beszélgettünk, hogy kedves Feleséged igen gyakorlatias írásai és a Te filozófiai mélységeid milyen érdekes egységet képeznek.

Sok szeretettel ölelünk Benneteket

Sopron, 2001. 05. 27. Tóni

II. MELLÉKLET. AZ ISMERETELMÉLETI POSZTULÁTUMOK LOGIKAI AXIÓMÁKRA VALÓ VISSZAVEZETHETŐSÉGÉNEK KÉRDÉSE.

1. Az ontológiai apriori-elvek tarthatatlan volta.

A matematikával és természettudományokkal foglalkozók számára az apriori-elv léte nem értelmezett. A matematikában fel sem merül az „aprioritás” fogalma, mivel matematikai axiómarendszerünk axiómái – tényleges reális létüktől függetlenül – eleve evidensként felvett igazságok. – A fizikus és más természettudós pedig csak aposzteriori elvekkel foglalkozik, abból állítja fel hipotéziseit, melyeket kísérletileg igazolni igyekszik. – Éppen fentiek miatt az apriori evidens igazságokon nyugvó abszolút bizonyosság értelmezhetetlenné vált, a természettudós ugyanis csak hipotetikus bizonyosságokkal bír, de a matematikus bizonyosságai is csak megközelítőleg „abszolútak” – (s ezen túlmenően: a realitástól függetlenek) – éppen a Gödel-tétel következtében – a teljességet illető – jogosan felmerülő aggályok miatt.

Az azonosság-, ellentmondás- és elégségesalap-elvek ontológiai abszolút igazságként elfogadhatatlanok a modern természettudós és matematikus számára. Az ontológia alapját csupán a természettudományos lét-fogalom képezheti, melyet legegyszerűbben és legszabatosabban így fogalmazhatunk meg: „Létezik az, ami kölcsönhatni, vagy kölcsönhatást elviselni képes.”

Az ontológiai tárgyat tehát a lét, a lét aktivitása, a lét relációi, létstruktúrák, struktúraelemzés, lét-modellek alkotása, a lét-modellek és a létstruktúrák különféle leképezései, a fejlődés-elvek ontológiai meghatározása, valamint a létrend megfogalmazása képezi. – Ebben segédtudományai: a halmazelmélet (csoportelmélet), információelmélet, kibernetika és a rendszerelmélet. – Alapaxiómái pedig: a szabadenergiahatás- és entrópia-elve, a Heisenberg-féle bizonytalansági reláció és a statisztikai valószínűség-elve, valamint a legkisebb hatás – ugyancsak energetikai – elve.

2. Logikai axiómák.

(Számomra csupán a matematikai-logika jön számításba.)

Az azonosság-, ellentmondás- és elégségesalap-elvét azonban evidensként kell elfogadnunk a gondolkodás területén, ezek az elvek logikai kiindulásunk alapelveit képviselik. Mondhatnám úgy is, hogy ezek a legmélyebben fekvő alternatívák, mely nélkül logikai axiómarendszerünk fel sem építhető. – A matematikai-logika alapaxiómáit implicite magukban foglalják az azonosság- és ellentmondás-elve (valamint az ezekből levezetett: harmadik kizárásának-elve), az elégségesalap-elvét viszont – anélkül, hogy kimondanánk – eleve feltételezzünk minden logikai művelet során, azt t. i., hogy minden logikai kiindulásnak és továbblépésnek megvan a kellő előzménye, vagyis az elégséges alapja.

Ezek azonban a logika számára sem apriori-elvek, mivel a matematikai-logika számára is értelmezhetetlen az aprioritás, még kevésbé ontológiai-elvek, mert a matematikai-logika ugyancsak nem tételez fel reális létet alapaxiómái és alapalternatívái részéről sem. (Csupán megjegyzem, hogy egyébként sem tudnak ontológiai értelemben kölcsönhatni vagy kölcsönhatást elviselni a logikai axiómák.)

Fogadjuk tehát azt el, hogy az azonosság-, ellentmondás- és elégségesalap-elvek implicite tartalmazzák a matematikai-logika alapaxiómáit, melyeket evidensként fogadunk el. Így azok alapalternatíváinak evidenciáját sem vonjuk kétségbe.

3. Az ismeretelméleti posztulátumok.

Öt alapvető ismeretelméleti posztulátumot ismerhetünk fel, amelyekről igazolható azok függetlensége, ellentmondás mentessége és viszonylagos teljessége. Így nyugodtan építhetünk rá teljes értékű ismeretelméletet, melynek keretén belül – jelenlegi tudásszintünk mellett – a józanul felvethető ismeretelméleti problémák megoldhatók. – Ezek az ismeretelméleti posztulátumok a következők:

- létezik objektív valóság,
- az objektív valóság megismerhető,
- az emberi értelem alkalmas az objektív megismerésre,
- az emberiség a története folyamán megismerte az objektív valóságot, annak lényegét érintő részeit, törvényszerűségeit, alapösszefüggéseit,
- az objektív valóságról szóló ismeret átadható, és az átadás-átvétel során nem szenved lényegét érintő torzulást, illetve vannak információelméleti kritériumok, a torzulások felismerésére és kiszűrésére.

Fenti posztulátumokat igazolás nélkül evidensként fogadjuk el, csak ezek evidenciája biztosítja nemcsak a természettudományok, hanem minden más tudomány lehetőségét.

Ezek a posztulátumok függetlenek, mert

- az első kettő nem következik egymásból, ugyanis az objektív valóság léte nem implikálja annak megismerhetőségét;
- a harmadik az ember részéről biztosítja a megismerhetőséget, mert az objektív valóság léte és megismerhetősége nem tartalmazza implicite, hogy az ember azt megismerni is képes;
- a negyedik függetlenségének igazolása hasonló az első kettőéhez: a megismerésre alkalmasság még nem tartalmazza a tényleges megismerés tényét;
- az ötödik az ismeret átadhatóságára vonatkozik, valamint annak információelméleti kritériumaira, melyet az eddigiek nem tartalmaznak.

Ezen utolsó megállapítás értelmében a posztulátumrendszer egy lemmával kiegészítendő: az információelmélet alapján találhatunk alkalmas kritériumokat, melyek az információ átadás-átvétel torzulás-mentességét biztosítja.

Ugyanakkor az ismeretelméleti posztulátumok ellentmondásmentesek, mert ezek rendszerén belül nem igazolható egyszerre valaminek az igaza és ugyanakkor hamis volta.

A teljességet illetően – a már említett – jelenlegi tudásszintre és a problémák józanul felvethető voltára kell utalnom. Természetes, hogy a Kanti idealizmus szélsőséges kérdései éppúgy nem tárgyalhatók, mint a scholasztika zárt rendszerének egyes problémái. – Egyáltalán, a természettudományokkal foglalkozókat az objektív valóság, a természeti jelenségek, ezek ontológiai és ismeretelméleti problémái érintik és érdeklik. – (Meg kell jegyezni, hogy még a matematika területén is a természettudományokban használatos és használható diszciplínák a fontosak, nem pedig a valóságtól független „szellemi játékok” vagy „agy-tornák”.)

4. Az ismeretelméleti posztulátumok levezethetetlen volta.

Felmerül a kérdés: vajon az ismeretelmélet posztulátum-rendszere igazolhatatlan evidenciával elfogadott rendszer-e, vagy pedig visszavezethető ontológiai, vagy logikai axiómákra?

Ontológiai axiómákra természetesen visszavezethetők, mivel

- az objektív valóságnak energetikai alapja van,
- megismerhetősége és az ember megismerő-képessége pedig a határozatlanság és a statisztikai valószínűség által megszabott kijelentésekre szorítkozhat.

Ontológiai szempontból tehát ismeretelméletünk nem rendelkezik abszolút evidenciával, csak hipotetikus bizonyossággal. Ez a hipotetikus bizonyosság is függvénye az egész megismerési folyamat bizonytalanságának és valószínűségi változóinak.

Logikai axiómákra azonban nem vezethetők vissza az ismeretelméleti posztulátumok, de még az azonosság-, ellentmondás- és elégségesalap-elvekre sem, mivel

- sem az objektív valóság léte,
 - sem az objektív valóság megismerhetősége
- nem foglaltatik impliciten fenti elvekben, csupán a köztük levő logikai kapcsolatot ismerhetjük fel az elégségesalap-elvének segítségével, valamint a velük végzett logikai műveletek során tételezzük fel az azonosság- és ellentmondás-elvének érvényét;
- az emberi értelem megismerő képességét,
 - az ember tényleges ismereteit a valóságról,
 - az emberi ismeretanyag átadhatóságának lehetőségét
- ugyancsak nem foglalják magukban implicit formában fenti logikai-elvek.
(Valamely tétel visszavezethetőségét úgy igazolhatjuk, ha kimutatjuk, hogy a tétel explicit formában kifejezi azt, ami az axiómákban és alapelvekben impliciten bennfoglaltatik.)

Természetesen, az ismeretelméleti posztulátumokkal való mindenféle művelet, magának a posztulátum-rendszernek megfogalmazása, abból tételek levezetése, egyáltalán minden ismeretelmélettel kapcsolatos logikai művelet elvégzéséhez evidensként felhasználjuk a logikai axiómarendszert és azok alapalternatíváit. – De ugyanígy az ontológiával kapcsolatos logikai műveleteknél is.

Kimondhatjuk tehát, hogy az ismeretelméleti posztulátumok levezethetetlenek a logikai axiómákból, és azok alternatíváit képező azonosság-, ellentmondás- és elégségesalap-elvéből.

5. Az ismeretelmélet korszerűsítése.

Nagy baja volt – véleményem szerint – az utolsó két évszázadnak, hogy az ismeretelmélet teljesen külön, önálló tudományággá fejlesztette, melynek – ha egyáltalán volt – igen csekély kapcsolata lehetett a bölcsélet többi ágával és más tudományokkal. – A fenomenológiai ismeretelmélet – legalább is kezdetben – mintha kis visszakanyarodást jelentett volna a realitás irányában, azóta azonban szinte még nagyobb a távolsága a természetbölcslelettől, a természettudományoktól.

Holott az ismeretelméletnek – ugyancsak véleményem szerint – pontosan az lenne a feladata, hogy a természettudományok és a természetbölcsélet által felvetett problémákat megoldja. Természetesen a modern természettudományok és segédtudományaik ismeretében.

(Állítom, hogy ma az ismeretelmélettel foglalkozók nagy része nincs tisztában a relativitás-elmélettel, a kvantummechanika alapjaival, a DNS-sel, – hogy csak néhányat említsek a legjelentősebb természettudományos tények közül, – valamint a halmazelmélettel, információelmélettel, kibernetikával és rendszerelmélettel, mint alapvető segédtudományokkal.) – Már pedig ezek nélkül fenomenológiai és objektív ismeretelméleti problémákkal ma nem lehet eredményesen foglalkozni.

Meg kell találnunk tehát az ismeretelmélet megfelelő helyét és kapcsolatait egyrészt a bölcsélet többi ágával, másrészt az objektív tudományokkal, első sorban a természettudományokkal. – Nem kell attól félni, hogy az ismeretelmélet alárendelt szerepet kap, vagy segédtudománnyá degradálódik. Ellenkezőleg, éppen így kap megfelelő szerepet az emberi tudati szint emelésében, az emberi személyiség és tudomány harmonikus kiteljesítésében.

- . -